

Vamos tekee vaikutuksen

Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset
ja tulevaisuuden odotukset

Olli Alanen, Sakari Kainulainen, Juho Saari

ISBN 978-952-9854-09-7 (PDF)
ISSN 2342-7396 (verkkójulkaisu)

©Helsingin Diakonissalaitos

Kuvat Joanna Moorhouse

Tekijät

Olli Alanen, VTM
Nuorten palvelujen koordinaattori
Helsingin Diakonissalaitos

Sakari Kainulainen, YTT
Erityisasiantuntija, dosentti
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Juho Saari, VTT
Professori, hyvinvointisosiologia
Itä-Suomen yliopisto

Vamos tekee vaikutuksen

Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset
ja tulevaisuuden odotukset

Olli Alanen, Sakari Kainulainen, Juho Saari

Tiivistelmä

Helsingin Diakonissalaitoksen (HDL), Itä-Suomen yliopiston sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistyöhankkeessa selvitettiin Vamos-palveluissa olevien 16–29-vuotiaiden nuorten subjektiivista hyvinvointia, siinä tapahtuneita muutoksia, mielipiteitä ja tulevaisuuden odotuksia. Raportissa esiteltävän määrällisen tutkimuksen aineisto koostuu 120 Vamos-nuoren haastattelusta. Ensimmäisen Vamos-nuorista tehdyn määrällisen tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka nuoret kärsivät monista hyvinvointia heikentävistä kokemuksista, oli heidän hyvinvoinnissaan tapahtunut kokonaisvaltainen positiivinen muutos kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana. Lisäksi suurin osa heistä uskoi elämänsä muuttuvan parempaan suuntaan.

- Suurin osa vastaajista koki itsensä yksinäiseksi (36 % osittain ja 20 % täysin), epäonnistuneeksi (40 osittain % ja täysin 17 %) ja masentuneeksi (31 % osittain ja 19 % täysin).
- Kaksi kolmasosaa vastaajista oli sitä mieltä, että vanhemmat huolehtivat hänestä hyvin lapsena (28 % oli osittain ja 36 % täysin). Naiset kokivat miehiä useammin, että heistä oli huolehdittu.
- Vastaajista 78 % ilmoitti, että oli saanut lapsuudessaan kavereita. Peruskoulussa kavereita koki saaneensa 67 % vastaajista.
- Kavereiden puutteen lisäksi vastaajat kärsivät peruskoulussa erityisesti koulukiusaamisesta (24 % osittain ja 30 % täysin) ja oppimisvaikeuksista (33 % osittain ja 27 % täysin). Varsinkaan kiusaamiseen vastaajat eivät kokeneet saaneensa apua. Mukavia muistoja kouluajoilta oli 60 % vastaajista ja alle puolet koki opetustavat (osittain 29 % ja täysin 10 %) itselleen sopiviksi. Naisilla oli merkitsevästi miehiä mukavimmat muistot koulusta ja he olivat huomattavasti harvemmin koulukiusattuja.
- Vastaajien luottamus muita ihmisiä kohtaan oli heikkoa. Muihin ihmisiin ilmoitti luottavansa vain 41 % vastaajista (30 % osittain ja 10 % täysin). Ystäviin ja kavereihin luotti kaksi kolmasosaa (66 %) vastaajista (osittain 37 % ja täysin 29 %). Vamoksen työntekijöihin vastaajista luotti 90 % vastaajista.
- Yli kolmannes koki etteivät ystävät ja perhe arvosta heitä. Alle puolella (41 %) oli kokemus, että ihmiset ylipäättään arvostavat heitä.
- Kehollisuuteen liittyvät asiat korreloivat voimakkaasti hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien kanssa. Miehet kärsivät ulkonäköön ja painoon liittyvistä ongelmista merkitsevästi naisia enemmän.
- Merkittäväällä osalla vastaajista oli tapahtunut positiivinen muutos lähes kaikilla mitatuilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana. Elämä yleensä oli muuttunut parempaan suuntaan 60 % vastaajista.
- Vastaajista 72 % uskoi positiivisempaan tulevaisuuteen. Kolme vastaajaa neljästä piti todennäköisenä tai ainakin mahdollisena, että on puolen vuoden kuluttua opiskelemassa tai työssä. Lisäksi yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti vähintään mahdollisena olevansa puolen vuoden kuluttua ystävien parissa. Yhtä moni piti mahdollisena myös, että on nykyistä paremmassa psyykkisessä kunnossa.

Sisällys

1	Johdanto	6
<hr/>		
2	Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palvelut	7
	2.1 Nuorten tarpeista syntynyt palvelukokonaisuus	8
	2.2 Yksilötukea etsivästä nuorisotyöstä ja urapalveluista	9
	2.3 Kuntouttavat ja sosiaalisesti vahvistavat ryhmätoiminnot	9
	2.4 Yhteinen työote Vamoksen toimintojen ytimessä	10
<hr/>		
3	Aineisto ja menetelmät	11
	3.1 Aineiston keruu	12
	3.2. Katoanalyysi	13
	3.3 Tutkimuksen tekeminen	13
<hr/>		
4	Tulokset	14
	4.1 Kohderyhmän taustatiedot	14
	4.2 Lapsuuden ja nuoruuden kokemukset	16
	4.3 Muutokset hyvinvoinnissa puolen vuoden aikana	23
	4.4 Hyvinvointi kyselyhetkellä	28
	4.5 Tulevaisuuden odotukset	50
<hr/>		
5	Lopuksi	54
<hr/>		
	Lähteet	56
<hr/>		
	Liitteet	57
	Liite 1. Taulukot	57
	Liite 2. Kyselylomake	65

1.

Johdanto

Suomalaiset nuoret voivat hyvin. Monet hyvinvointia ja terveyttä mittaavat indikaattorit ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan. Nuoret ovat pääsääntöisesti terveempiä ja voivat paremmin. Esimerkiksi nuorten määrä, joilla ei ole yhtään ystävää, on tasaisesti laskenut 2000-alusta lähtien kahdeksaan prosenttiin. Vähentynyt on myös alkoholin käyttö sekä humalakuinen juominen.¹ Nämä mittarit kertovat kuitenkin enimmäkseen valtaväestön nuorten elämästä. Heidät tavoitetaan koulujen kautta. Erilaisissa huono-osaisuuden notkelmissa on paljon työelämän ja opiskelumaailman ulkopuolelle jääneitä tai pudonneita nuoria, joiden hyvinvointi ja ihmisarvoinen tulevaisuus on vaarassa tuhoutua. He eivät elä kansallisten hyvinvointitrendien mukaisesti².

Hyvinvointivaltion palvelut eivät tavoita kaikkia nuoria. Palvelujen ulkopuolelle jääneillä nuorilla on usein monia pitkittyneitä sosiaalisia ja psykologisia ongelmia. He tarvitsevat intensiivistä ja yksilöllisestä joustavaa tukea, työntekijöiden kanssa tapahtuvaa kanssakulkijuuutta ja samassa asemassa olevien vertaistukea. Ilman näitä tuen muotoja palveluilla ei ole toivottua vaikuttavuutta. Toisaalta maassamme on myös paljon palvelujen piirissä olevia nuoria, joiden toimintakyky ja elämään tyytyväisyys ovat heikentyneet kansalaisjärjestöjen ja julkisen vallan organisoimista tukitoimenpiteistä huolimatta. *Laaja ja monin osin toimiva palvelujärjestelmämme on osittain kyvytön vastaamaan heikoimmassa asemassa olevien nuorten odotuksiin ja tarpeisiin.* Ohjaavia tahoja on paljon, mutta vastuunottajia liian vähän. Jotta palveluohjaus toimii, on tunnettava ihminen, jota ohjataan. *Yhteisten resurssien haaskausta on, että eri palvelujen tuottajat tekevät yhteistyötä ilman, että kukaan mukana olevista osapuolista tuntee nuoren*

taustaa, tilannetta ja tavoitteita tarpeeksi hyvin.

Tilanne on paradoksaalinen. Nuorten käytössä olevien sosiaali-, terveys-, koulutus- ja nuorisopalveluja on enemmän kuin koskaan, mutta silti moni niiden tarpeessa oleva ei päädy niiden piiriin. Osa saattaa olla mukana monessa palvelussa, mutta ei kykene niistä itsenäisesti hyötymään. Opiskelujen ja työelämän ulkopuolella on kymmeniä tuhansia nuoria, jotka eivät itse hakeudu tai kiinnity olemassa oleviin palveluihin.³ Tämä asettaa merkittävän haasteen palvelujärjestelmälle: miten löytää ja saada tuen piiriin ne, jotka tukea eniten tarvitsevat. Löytämisen jälkeen on vielä yksi vaikea kysymys, johon tässä raportissa koetamme vastata: miten tukea heitä kestävällä tavalla?

Palvelujärjestelmän ulkopuolelle jääneiden heikossa asemassa olevien nuorten hyvinvoinnista on toistaiseksi vähän systemaattista tietoa. He eivät eri syistä vastaa postitettuihin kansallisiin hyvinvointi- ja terveystutkimuksiin eivätkä koulujen kautta kerättäviä hyvinvointi- ja terveystutkimuksia tavoita heitä. Esimerkiksi asuntoihin lukkiutuneiden tai aikaansa kaduilla ja kaupakeskuksissa viettävien nuorten lukumäärästä on vain arvioita, sillä mitään tähän pureutuvaa tilastoa ei ole olemassa. Edes kohtaamiset palvelujärjestelmien kanssa eivät luo alustaa aineistojen keräämiselle: heikoimmassa asemassa olevia nuoria yhdistää vähäinen luottamus muita ihmisiä ja viranomaisia kohtaan, joten satunnaiset kohtaamiset eivät tee mahdolliseksi aineistojen keräämistä.

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palvelut työskentelevät palvelu- ja tukijärjestelmien ulkopuolelle jääneiden helsinkiläisten ja espooalaisten 16–29-vuotiaiden nuorten kanssa. Vamos on yhteistyössä hyvinvointisosiologian professori Juho Saaren kanssa kerännyt määrällisen aineiston Vamos-nuorten subjektiivisesta hyvinvoinnista. Tässä raportissa avataan tutkimuksen tuottamaa tietoa ja tarjotaan uusia tutkimukseen perustuvia näkökulmia yhteiskunta- ja sosiaalipoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

1 THL 2013

2 Puuronen 2014

3 Myrskylä 2011

2.

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palvelut

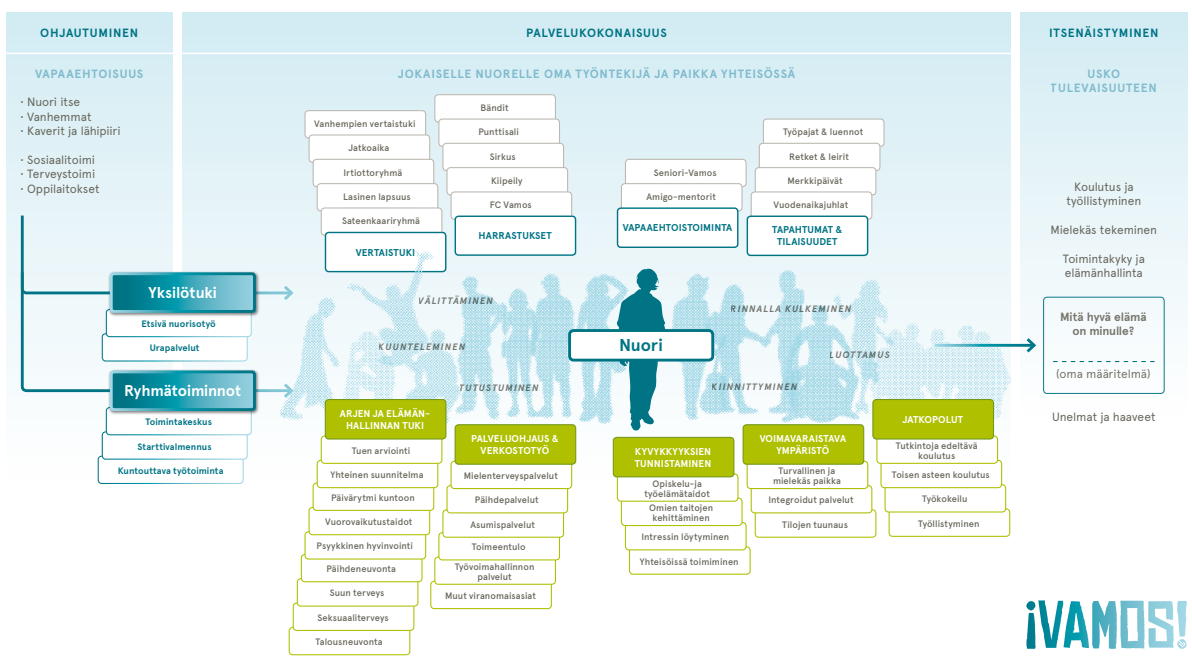
Suomalaisella yhteiskunnalla on ollut nuoriin liittyvä kaksoishaaste: nuoret joko jäävät eri syistä palvelujärjestelmän ulkopuolelle tai kohtaamiset palvelujärjestelmän kanssa eivät tuota toivottua lopputulosta. Tähän kaksoishaasteeseen on enenevässä määrin kiinnitetty huomiota 2000-luvulla ja siihen on systemaattisesti etsitty toimivia toimintamalleja. Vamos-palvelut on yksi niistä.

Vamoksesta on muotoutunut palvelujen hybridimalli, jossa samaan turvalliseen yhteisöön on integroitu niin yksilötuen kuin ryhmätoimintojen

muotoja, muiden järjestöjen toimintaa sekä kunnan tuottamia terveys- ja sosiaalipalveluja. Malli on herättänyt paljon kiinnostusta sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Toistaiseksi Vamoksen toiminnasta on asiantuntijanäkemyksen ohella kyetty esittämään vain tilastoja kävijämääristä ja tehdyistä ohjauksista. Näin tavoitetaan kuitenkin vain pieni osa toiminnan kokonaisuudesta. Nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämisen voidaan todeta olevan Vamoksen tärkein tehtävä. Vain sen avulla opiskelu- ja työelämä tulee kestävässä mielessä mahdolliseksi. Tässä tutkimuksessa pyritään osoittamaan vastaus siihen, mitkä tekijät nuorten hyvinvointiin vaikuttavat ja toisaalta tarjoamaan uusia tutkimustietoon perustuvia näkemyksiä siitä, miten palvelut voisivat tulevaisuudessa vastata vielä paremmin heikoimmassa asemassa olevien nuorten tarpeisiin.

Vamos-palvelut

Jokaiselle nuorelle mahdollisuus hyvään tulevaisuuteen

Vuorovaikutuksellisessa ja asiakaslähtöisessä palvelussa nuoren tarpeet määrittävät työskentelyn sisältöä.

2.1

Nuorten tarpeista syntynyt palvelukokonaisuus

Vamos-palvelut käynnistyivät vuonna 2008 Helsingin Diakonissalaitoksen (HDL) pyrkimyksestä vastata kahteen havaittuun yhteiskunnalliseen ongelmaan. Ensinnäkin heikossa asemassa ja huonossa psyykkisessä kunnossa olevien helsinkiläisnuorten määrä vaikutti kasvavan. Joka vuosi noin 700 nuorta jäi Helsingissä ilman jatkokoulutuspaikkaa, ja lisäksi toimeentulotukea saavien alle 25-vuotiaiden määrä kasvoi useilla kaupungin alueilla. Toisaalta silloinen palvelujärjestelmä näytti kyvyttömältä vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Palvelujärjestelmä ei kyennyt löytämään tukea eniten tarvitsevia nuoria eikä myöskään tarjoamaan sellaisia matalan kynnyksen palveluja, joiden avulla nuoret vahvistuisivat siinä määrin, että voisivat siirtyä töihin tai opiskelemaan. Palveluihin pääseminen oli nuorille vaikeaa ja kesti pitkään erityisesti päihde- ja mielenterveyspalveluissa.

Vamoksen palveluilla on pyritty vastaamaan palvelukulttuuria leimaaviin haasteisiin. Palveluihin pääsee ilman lähetettä tai diagnoosia. Nuoria tuetaan kokonaisvaltaisesti ja intensiivisesti. *Vamoksen kanta-va idea on tarjota nuoren elämäntilanteeseen räätälöityä ja sen mukaan joustavaa tukea. Alkuvaiheen tutustumiseen, yhteisen suunnitelman luomiseen ja kokonaisvaltaiseen vahvistumiseen käytetään paljon aikaa, sillä Vamoksessa sen uskotaan olevan avain kestävien jatkopolkujen luomisessa.*

Vamoksesta on kuuden vuoden aikana kasvanut palvelukokonaisuus, jolla on merkittävä rooli sekä Helsingin että Espoon nuorten palvelujärjestelmässä. Vamos koostuu yksilöllistä tukea tarjoavan etsivän nuorisotyön ohella eri kohderyhmille muotoilluista ryhmätoiminnoista, urapalveluista sekä vertais- ja harrastusryhmistä. Lisäksi Vamoksen neljään eri yksikköön on integroitu sekä kunnan että muiden

järjestöjen tuottamia palveluja. Helsingissä kunta on tuonut Vamoksen tuottamaan hybridimalliin psykiatrisen sairaanhoitajan, nuorisopsykiatriaan erikoistuneen lääkärin ja ja sosiaalityöntekijöiden palveluja. Espoon Vamoksessa kunnan tuomia työntekijöitä ovat puolestaan psykiatrisen sairaanhoitaja, talous- ja velkaneuvoja, työvalmentaja ja asumisneuvoja. Espoon Vamokseen työpanoksensa tuovat myös työntekijät A-klinikalta ja Nuorisosaamalta sekä seurakunnan erityisnuorityöntekijä.

Nuoret ohjautuvat Vamokseen ilman lähetettä tai diagnoosia. *Kuka tahansa voi nuoren luvalla ottaa Vamokseen yhteyttä ja miettiä yhdessä työntekijän kanssa nuorelle sopivaa palvelua.* Vamoksen toiminta on vapaaehtoista ja maksutonta kaikille 16-29-vuotiaille Helsingistä, Espoosta, Kirkkonummelta tai Kauniaisista kotoisin oleville nuorille. Tavoitteena on löytää jokaiselle nuorelle sopiva polku työhön, koulutukseen tai muuhun mielekkääseen ja nuorelle sopivaan toimintaan. Palvelut viedään tarpeen mukaan nuoren omaan elinympäristöön ja heille tarjotaan mahdollisuus intensiiviseen ja aidosti nuoren tarpeista lähtevään palvelujen kokonaisuuteen. Vuorovaikutuksellisessa ja asiakaslähtöisessä palvelussa nuoren tarpeet määrittävät työskentelyn sisältöä.

Vamoksen palveluissa oli vuoden 2013 aikana noin 1343 nuorta. Osa heistä on ohjautuessaan ollut täysin palvelujen ulkopuolella, mutta osalla heistä on ympärillään monia tukipalveluja sosiaalityöntekijästä toimintaterapeuttiin ja päihdetyöntekijään. Toiminnan rahoitus tulee opetus- ja kulttuuriministeriöltä, Helsingin ja Espoon kaupungeilta, Ely-keskukselta, Raha-automaattiyhdistykseltä ja Euroopan sosiaalirahastolta. Lisäksi useassa toiminnossa on Diakonissalaitoksen omarahoitusosuus. Yhteensä 50 työntekijän palvelukokonaisuuden yksiköt sijaitsevat Helsingin Herttoniemessä, Pasilassa ja Sörnäisissä sekä Espoon keskuksessa.

2.2

Yksilötukea etsivästä nuorisotyöstä ja urapalveluista

Vamoksen palvelut lähtivät rakentumaan etsivästä nuorisotyöstä ja siinä tehdyistä havainnoista. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama etsivä nuorisotyö on yksilötukea. Etsivän työn tarkoituksena on ohjata nuoria nuoret tarvitsemiinsa palveluihin ja rakentaa yhdessä nuoren kanssa hänelle sopiva polku koulutukseen ja työhön. Keskeistä työssä on vahvistaa nuorten toimintakykyä, ja etsiä heidän hyvinvointiaan tukevia palveluja ja varmistaa se, että nuori niistä myös hyötyy. Palveluohjaus ja aktiivinen verkostotyö kuuluvat olennaisesti etsivään työhön, mutta niiden onnistumisen edellytyksenä on se, että etsivä tuntee nuoren ja hänen tarpeensa. Tärkein tehtävä on nuorta arvostava kohtaaminen ja häneen tutustuminen. Työskentelyn intensiivisessä alkuvaiheessa nuori ja etsivä tapaavat vähintään kerran viikossa. Tapaamiset järjestetään nuorelle mielekkäässä paikassa kuten kahvilassa tai hänen kotonaan.

Etsivän työn tavoitteena on etsiä nuorille sopivia opiskelu- ja työpaikkoja ja vahvistaa niissä tarvittavia taitoja sille tasolle, että kiinnittyminen niihin onnistuu. Monen työskentelyä aloittavan nuoren toimintakyky ei vastaa jatkopolkujen vaatimaa tasoa. Etsivän työn tehtäväksi muodostuu tällöin nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. Etsivät tukevat nuoria esimerkiksi toimeentuloon, mielenterveysongelmiin, asumiseen, päihteiden käyttöön tai sosiaalisten tilanteiden pelkoon liittyvissä haasteissa. *Etsivässä työssä pyritään yhdessä nuoren kanssa luomaan elämään sellainen pohja, että opiskeleminen tai töiden tekeminen olisi mahdollista ja kestävä.*

Koska työpaikkojen etsiminen edellyttää tiivistä yhteistyötä nuorten lisäksi myös työnantajien kanssa, on Vamokseen rakennettu Urapalvelut-nimellä toimiva työllistymispalvelujen kokonaisuus. Niiden tarkoituksena on etsiä jokaiselle nuorelle hänen kyvyistään ja toiveistaan nouseva polku opiskelemaan tai työelämään. Nuorelle tarjotaan yksilöllistä tukea

omien ammatillisten tavoitteiden hahmottamisessa ja suunnittelussa sekä niiden toteuttamisessa. Työn keskiössä on paitsi työ nuorten kanssa, myös laajan ja toimivan työnantajaverkoston luominen ja ylläpitäminen. Urapalvelut ovat etsivän työn ohella Vamoksen toinen yksilötuen muoto. *Yksilötuen muodot eivät vastaa kaikkien nuorten tarpeisiin riittävällä tavalla ja siksi Vamokseen on kehitetty tarvelähtöisesti erilaisia ryhmätoiminnan muotoja.*

2.3

Kuntouttavat ja sosiaalisesti vahvistavat ryhmätoiminnot

Monet Vamokseen ohjautuvista nuorista kertovat työntekijöille pelkäävänsä sosiaalisia tilanteita. Heidän on vaikea liikkua julkisilla kulkuneuvoilla tai olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Osa heistä on ollut kotona useita vuosia ilman juuri minkäänlaista kosketuspintaa ulkomaailmaan. Heidän tarpeisiinsa vastaavat Vamoksessa etsivän nuorisotyön ohella toimintakeskus-nimiset ryhmät, joiden rahoituksesta vastaa sekä Helsingissä että Espoossa kunta. Toimintakeskuksia on kaikissa Vamoksen yksiköissä paitsi Sörnäisissä. Kyseisiin matalimman kynnyksen ryhmiin voi jokainen nuori osallistua omien voimavarojen mukaisesti. Moni aloittaa yhdellä päivällä viikossa. Kertojen määrää lisätään työntekijän ja nuoren yhteisen arvion pohjalta maksimissaan neljään kertaan viikossa. Osallistujia on päivittäin noin kymmenen. Toimintakeskuksessa keskitytään sosiaalisten taitojen ja hyvinvoinnin lisäämiseen toiminnallisten menetelmien avulla: esimerkiksi valmistetaan yhdessä terveellistä ja edullista ruokaa. Monilla toimintakeskuksen nuorista on myös paljon yksilötuen tarvetta, ja tällöin heillä on myös oma etsivä nuorisotyöntekijä. Toimintakeskuksesta useimmat nuoret siirtyvät Vamoksen starttivalmennusryhmiin.

Starttivalmennukset ovat isoin ryhmätoiminnan muoto Vamoksessa. Starttivalmennus-ryhmiä on jokaisessa Vamoksen yksikössä. Ely-keskuksen rahoittaman toiminnan tarkoituksena on löytää toimintaan

Vamoksen työntekijät kokevat Vamoksen vaikuttavuuden perustuvan kokonaisvaltaisuutta ja kanssakulkijuutta korostavaan työotteeseen, joustaviin siirtymiin Vamos-palvelujen välillä sekä toimiviin yhteistyöverkostoihin.

osallistuville nuorille sopiva polku opiskelemaan tai työelämään, ja tukea heitä sinne siirtymiseen tarvittavien valmiuksien kehittämisenä. Starttivalmennukseen sitoudutaan osallistumaan neljänä päivänä viikossa. Kahden ohjaajan ryhmään osallistuu päivittäin noin 15 nuorta. Vamoksen starttivalmennukset ovat tavoitteiltaan samankaltaisia keskenään mutta niiden asiakasprofiilit eroavat hieman yksiköittäin. Yhden ryhmän erityisenä painopistealueena ovat maahanmuuttajanuoret, ja toisessa ryhmässä tuetaan peruskoulun keskeyttäneitä suorittamaan koulu loppuun osana starttivalmennusta. Starttivalmennuksen aikana moni nuori saa tukea myös Vamoksen urapalveluilta oman työllistymispolkunsa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lisäksi Vamoksessa on yksilö- ja ryhmämuotoisen kuntoutuksen yhdistävä Mun Startti-niminen ryhmä.

Vamoksen Helsingin yksiköissä toimivat starttivalmennuksen kanssa samankaltaiset kuntouttavan työtoiminnan ryhmät. Ne ovat käynnistymässä myös Espoon Vamoksessa. Niiden keskeisenä tarkoituksena on löytää jokaiselle noin 15 osallistujalle jatkopolku opiskelun tai työelämän piiristä. Erotuksena starttivalmennukseen on toiminnan kesto. Helsingin työvoiman palvelukeskuksen ostamat ryhmät ovat kolmen kuukauden mittaisia. Kuntouttava työtoiminta on Vamoksen palveluista ainoa, joka ei pohjaudu täysin nuorten vapaaehtoisuuteen. Työvoimahallinto maksaa ryhmään osallistuville nuorille yhdeksän euron päivittäisen kulukorvauksen.

Toimintakeskus- ja starttivalmennusryhmät toimivat neljänä päivänä viikossa ja neljä tuntia per päivä. Niissä on kaksi ohjaajaa ja jokainen nuori käy myös hänelle nimetyn ohjaajan kanssa yksilökeskusteluja. Kuntouttavaan työtoimintaan rahoittaja on resursoinut 1,5 ohjaajaa, eikä siihen sisälly yhtä paljon yksilötukea kuin kahteen edellä mainittuun ryhmätoimintoon.

2.4

Yhteinen työote Vamoksen toimintojen ytimessä

Monilla Vamokseen ohjautuneilla nuorilla on paljon kokemuksia erilaisista auttavista tahoista. Monet heistä ovat useista ja pitkäkestoisista hoito- ja tukitoimenpiteistä huolimatta huonossa kunnossa. Vamoksessa on tehty merkittävä havainto, että hyvin vaikeistakin lähtökohdista tai raskaissakin palveluissa ollut nuori kuntoutuu ja vahvistuu Vamoksen toiminnoissa niin, että hän tuen avulla löytää itselleen mielekkään paikan yhteiskunnassa. Nuorille tarjotaan intensiivistä, kokonaisvaltaista ja nuorten elämäntilanteiden mukaan joustavaa tukea heidän itse määrittämässään asioissa. *Jokainen nuori saa oman työntekijän, jonka keskeinen työtehtävä on nuoreen tutustuminen.* Luottamuksen rakentumiseen on käytettävä aikaa ja toiminnan rakenteiden on tehtävä se mahdolliseksi.

Vamoksen työntekijät kokevat, että Vamoksen vaikuttavuus perustuu työotteeseen, joustaviin siirtymiin Vamos-palvelujen välillä sekä toimiviin yhteistyöverkostoihin. Nuoriin onnistutaan luomaan luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen suhde, joka valtaasetelman sijaan nojaa nuoren vapaaehtoisuuteen. Vamoksen työntekijät etsivät yhdessä nuorten kanssa heille sopivia palveluja ja varmistavat että nuoret niitä käyttävät ja niistä hyötyvät. Tutkimukset ovat osoittaneet, että auttamispalveluissa kohtaamisen tapa on menetelmiäkin tärkeämpää⁴. *Vamoksen nuoret ovat heitä haastateltaessa kertoneet, että välitetyksi tulemisen tunne on ollut avainasemassa luottamuksen rakentumisessa ja positiivisen muutoksen käynnistymisessä⁵.*

4 ks. esim. Martela 2012

5 Alanen & Kotkavuori 2014

Tutkimusote sopii Diakonissalaitoksen palvelujen kehittämisen lähtökohtaan ottaa asiakkaiden kokemukset todesta ja kehittää toimintaa ihmislähtöisesti.

3.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus on osa professori Juho Saaren laajempaa huono-osaisuuden notkelmia koskevaa tutkimuskokonaisuutta. Teoreettisesti tutkimushanke tukeutuu kahteen eri tutkimustraditioon, joihin molempiin liittyy pitkä tutkimusperinne. Yhtäältä se hyödyntää pohjoismaista resurssikeskeistä hyvinvointitutkimuksen perinnettä, joka eri muodoissaan muodostaa myös suomalaisen hyvinvointitutkimuksen valtavirran. Tämän suuntauksen suomalaiset juuret ovat Erik Allardtin maineikkaissa tutkimuksissa, ja nykymuodossaan sitä edustavat muun muassa Kelan ja THL:n tutkijat. Toisaalta se integroi tähän traditioon koetun hyvinvoinnin tutkimuksen, joka on kahden viimeisen vuosikymmenen aikana noussut kansainvälisen hyvinvointitutkimuksen keskiöön⁶.

Kuten usein eri tutkimushankkeissa, tutkimuksella on kansainvälinen esikuva, joka antaa viitteitä myös tämän tutkimushankkeen kysymyksenasetteluista. Tässä tapauksessa esikuvana toimii kahden merkittävän onnellisuustutkijan, Ed Dienerin ja hänen poikansa Robert Biswas-Dienerin, nyt jo klassikkoasemaan noussut tutkimus Kalkutan slummien asukkaiden hyvinvoinnista⁷. Heidän lähtökohtansa oli selvittää, miten slummin asukkaat voivat ja millä ehdoilla elämä slummissa on siedettävää. Noin vajaan 100 hengen otoksen perusteella he osoittivat, että elämälle voidaan luoda siedettävät edellytykset myös slummissa, mikäli ihmisiä tukevat sosiaaliset verkos-

tot ja tukirakenteet ovat kohtuullisessa kunnossa.

Heidän tulostensa valossa yhteiskuntapolitiikassa syrjäytyneiksi määritellyt henkilöt saattavat oman arvionsa mukaan voida varsin hyvin, kun tietyt elämän perusedellytykset ovat täyttyneet ja heillä on oma paikkansa yhteisössä, jonka toimintaperiaatteet he tuntevat. Tätä havaintoa soveltaen voidaan kysyä, miten suomalaiset heikossa asemassa olevat henkilöt voivat ja minkälaisia yhteiskuntapoliittisia johtopäätöksiä tästä voidaan tehdä. Jatkotutkimusta varten ilmeisen mielenkiintoinen kysymys on myös missä määrin suomalaisten resurssipohjaisesti heikoimmasa asemassa olevien henkilöiden koettu hyvinvointi eroaa Kalkutan slummien asukkaiden hyvinvoinnista. Onko niin, että huono-osaiset voivat subjektiivisesti paremmin köyhissä yhteiskunnissa kuin kehittyneissä hyvinvointivaltioissa?

Tässä haastattelututkimusta ohjaavana tutkimuskysymyksenä on, miten henkilökohtaiset kokemukset vaikuttavat nuorten koettuun hyvinvointiin ja terveyteen. Tutkimusote sopii Helsingin Diakonissalaitoksen palvelujen kehittämisen lähtökohtaan ottaa asiakkaiden kokemukset todesta ja kehittää toimintaa ihmislähtöisesti.

TUTKIMUKSESSA SELVITETTIIN:

- Koetun hyvinvoinnin ja terveyden tasoa
- Koetun hyvinvoinnin ja terveyden muutosta
- Sosiaalisten tukiverkkojen laatua ja kattavuutta
- Käytettävissä olevien palvelujen laatua
- Päihteiden käyttöä
- Tulevaisuuden odotuksia
- Yhteiskunnallisia asenteita

6 Kainulainen 2011

7 Diener & Diener-Biswas 2001

Kyselylomake (liite 2) sisältää näihin liittyvät kysymykset, jotka ovat olennaisin osin standardisoituja. Kyselylomake on suunniteltu yhteistyössä Helsingin Diakonissalaitoksen asiantuntijoiden ja professori Juho Saaren kanssa. Aineiston keskeiset muuttujat soveltavat Dienerin ja Biswas-Dienerin muuttujia kuitenkin niin, että muuttujat ovat sopeutetut sekä Suomen olosuhteisiin että HDL:n tieto-, arviointi- ja kehittämistarpeisiin, jolloin tutkimuskäyttö on toissijaista.

3.1

Aineiston keruu

Tutkimuksen määrällinen (n=120) aineisto kerättiin Vamoksen eri toiminnoista ja yksiköistä. Mahdollisuutta osallistua tutkimukseen tarjottiin kaikille Vamoksessa aineistonkeruujakson aikana aloittaneille nuorille. Aineisto kerättiin vuoden 2013 toukokuun ja marraskuun välillä. Aineiston keruu aika venyi verrattain pitkäksi, sillä kesällä Vamokseen ohjautuu muita vuodenaikojaa vähemmän nuoria.

Vamoksen työntekijät haastattelivat nuoria strukturoidun kyselylomakkeen (liite 2) avulla. Osa nuorista täytti kyselylomakkeen itsenäisesti. Työntekijät harkitsivat itse, täyttääkö nuori kyselylomakkeen itsenäisesti vai haastatellaanko hänet. Ajan säästämiseksi ryhmätoiminnoissa olevat nuoret täyttivät lomakkeet pääsääntöisesti itse. Etsivässä nuorisotyössä nuoret puolestaan useimmiten haastateltiin, sillä sen katsottiin sopivan hyvin yksilötapaamisiin. Tutkimusta laajennettiin aineistonkeruun aikana sellaisiin toimintoihin, jotka eivät olleet aluksi mukana ja lomakkeella. Tämän mahdolliset vaikutukset on avattu luvussa 4.4.

Alun perin tarkoituksena oli kohdistaa tutkimus vain etsivän nuorisotyön asiakkaisiin. Koska aineiston kerääminen olisi tällöin kestänyt kohtuuttoman kauan, laajennettiin kohderyhmää myös muihin Vamoksen toimintoihin. Tämän valinnan myötä otanta edustaa varsin heterogeenistä ryhmää. Etsivässä nuorisotyössä ja Vamoksen matalimman kynnyksen ryhmätoiminnoissa, toimintakeskuksissa, on selvästi huonompikuntoisia nuoria kuin starttivalmennusryhmissä ja urapalveluissa.

HAASTATELLUT JAKAUTUIVAT TOIMINNOITTAIN SEURAAVASTI:

- Etsivä nuorisotyö, 35 nuorta
- Toimintakeskus, 7 nuorta
- Kuntouttava työtoiminta, 18 nuorta
- Starttivalmennus, 21 nuorta
- Mun Startti, 15 nuorta
- Vamos Espoon ryhmätoiminnot 9 nuorta (aineistonkeruun hetkellä Espoossa ei ollut erikseen toimintakeskusta ja starttivalmennusta)
- Urapalvelut 15 nuorta

Kyselylomaketta suunniteltaessa hyödynnettiin Juho Saaren tekemää aiemmin tekemää pohjaa, jolla tutkittiin Helsingin Diakonissalaitoksen asumis- ja palvelujen asiakkaiden subjektiivista hyvinvointia. Seurantatutkimuksen tulokset olivat ainutlaatuisia, koska aiemmin ei vastaavassa tilanteessa olevia ihmisiä ole saatu vastaamaan valtaväestön hyvinvointia koskeviin tutkimuksiin ja oletuksena on ollut, etteivät heikoimpaan asemaan joutuneet ihmiset kykene koherentisti arvioimaan omaa tilannettaan. Asumispalveluissa toteutettu kysely osoitti, että varsin huonossa kunnossa olevat ihmiset pystyvät arvioimaan omaa hyvinvointiaan ja saamiaan palveluja hyvinkin systemaattisesti. Lisäksi kyselylomake osoitti toimivuutensa vaikka se oli monelle raskas täyttää. Seurannan pohjalta nuorille muokattu lomake pilotoitiin vuoden 2012 lopussa. Tällöin haasteltiin 30 nuorta. Tässä tutkimuksessa käytetty lomake on muodostunut nykyiseen muotoonsa ensimmäisen kierroksen aikana nousseiden havaintojen pohjalta. Toisen kierroksen jälkeen voidaan todeta lomakkeen olevan toimiva, mutta edelleen raskas.

Aineistonkeruu olisi jatkossa syytä tehdä systemaattisemmalla tavalla. Työntekijöillä oli yhdenmukainen ohjeistus lomakkeen täyttämisestä, mutta koska aineiston keruuseen osallistui yhteensä 27

Varsin huonossa psyykkisessä kunnossa olevat ihmiset pystyvät arvioimaan omaa hyvinvointiaan ja saamiaan palveluja hyvinkin systemaattisesti.

työntekijää ei voida olla täysin varmoja siitä, että aineiston keruu noudatti absoluuttisesti samaa kaavaa. Kyselylomakkeessa on kohta, jossa kysytään täytikö nuori lomakkeen itsenäisesti vai haastatteluna. Aineiston keruun aikana kuitenkin huomattiin, että edellä mainitun kohdan täyttäminen ei noudattanut systemaattista linjaa ja siksi se on jätetty analyysi-osuudesta pois.

3.2 Katoanalyysi

Tutkimusajanjaksona Vamoksen työntekijät ohjeistettiin tarjoamaan jokaiselle toiminnassa alle neljä kuukautta mukana olleelle nuorelle mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Nuoret saivat osallistumisesta elokuvalipun. Tarkan tilaston puuttuessa voidaan arvioida, että aineiston keruun aikana Vamoksen palveluissa oli noin 300 edellä esitetyn ainoan kriteerin täyttävää nuorta. Vähäinen lukumäärä suhteessa vuositason johtuu siitä, että harva nuori aloittaa Vamoksessa kesän aikana. Lisäksi vuosittaista nuorten absoluuttista määrää kasvattaa se, että nuoret tilastoidaan toiminnoittain, jolloin esimerkiksi etsivästä työstä starttivalmennukseen ohjautunut nuori tilastoituu kahtena asiakkuutena. Tutkimuksen tekemisen aikana on huomattu, että tilastointijärjestelmiä tulee kehittää myös tutkimustyön näkökulmasta.

Jokainen työntekijä arvioi itse onko nuori siinä henkisessä kunnossa, että tutkimukseen osallistuminen on mielekästä. Käytännössä mahdollisuus tarjottiin siinä vaiheessa kun nuori oli ollut palvelujen piirissä kahdesta kolmeen kuukautta. Ohjeistuksena oli, että juuri Vamoksessa aloittaneet tai yli neljä kuukautta sen palveluissa olleet nuoret eivät osallistu tutkimukseen. Harva nuori kieltäytyi tutkimuksesta. Kieltäytymisen syyinä oli useimmiten haluttomuus

täyttää monisivuista kyselyä. Työntekijöiden epäily osoittautui vääräksi ja vain harva nuori kieltäytyi sen takia, että koki kysymykset liian henkilökohtaisiksi. Suurin syy miksi vastausprosentti (n. 50 %) ei ollut korkeampi selittyi kahdella tekijällä. Ensinnäkin voidaan todeta, että aineiston kerääminen ei integroitunut luontevaksi osaksi kaikkien työntekijöiden toimintaa. Toisaalta osa nuorista oli työntekijöiden arvion mukaan sellaisessa elämäntilanteessa, ettei tutkimusta ollut mielekästä teettää heillä. Työntekijät eivät teettäneet kyselyä eettisistä syistä esimerkiksi silloin, kun tulkitsivat nuoren olevan liian ahdistunut tai masentunut. Tämä vaikuttanee osaltaan tutkimukseen vastaajien keskimääräistä hyvinvointia nostavasti. Katoanalyysin osalta on mainittava, että vaikka suurin osa Vamoksen asiakkaista on miehiä, oli vastaajina enemmän naisia kuin miehiä. Tämä selitynee osittain sillä, että miehet ovat naisia huonommassa kunnossa ja tällöin kysely on jäänyt heidän kohdallaan useammin täyttämättä joko työntekijän arvion tai vastaajan halun mukaisesti.

3.3 Tutkimuksen tekeminen

Tutkimukselle haettiin Helsingin Diakonissalaitoksen eettisen toimikunnan lupa. Lisäksi nuoret allekirjoittivat lomakkeen, jolla he antoivat suostumuksensa haastattelujen tutkimukselliseen käyttöön. Aineiston keräämisen jälkeen tutkimustyötä tehtiin yhteistyössä dosentti Sakari Kainulaisen ja professori Juho Saaren kanssa. Nuorten palvelujen koordinaattori Olli Alanen syötti kyselyvastaukset HDL:n asiakastietojärjestelmään. Sakari Kainulainen vastasi taulukoiden muodostamisesta tutkimusdatasta ja tilastollisista analyyseistä yhdessä Olli Alasen kanssa. Perusjakaumien ohella tutkimuksessa esitetään korrelaatioita

eri muuttujien välillä ja vertaillaan ryhmien välisiä eroja keskiarvovertailuin ja ristiintaulukoin. Koska aineisto on sisältönsä osalta varsin laaja, on korrelaatioista esitetty tarkastelutavan kannalta merkittävimpiä ja suurin osa itsestään selvistä korrelaatioista on jätetty mainitsematta. Aineisto tarjoaa täten monia mahdollisia syventämisen kohtia sen pohjalta tehtäville jatkotutkimuksille. Raportin kirjoittamisesta vastasi Olli Alanen ja tarkasta oikoluvusta kuuluu kiitos HDL:n viestintäpäällikkö Markku Niskaselle ja HDL:n viestinnän harjoittelija Ella Saranpäälle. Aineiston ja siitä nousevien tulosten arviointiin osallistuivat myös Helsingin Diakonissalaitoksen kehitysjohtaja Liisa Björklund, palvelualuejohtaja Ulla Nord ja ylilääkäri Jaana Föhr sekä monet Vamoksen työntekijät. Heidän näkemyksensä ovat vaikuttaneet tutkimusraportin painotuksiin ja siinä esitettyihin tulkintoihin.

4.

Tulokset

Tutkimustulosten raportointi keskittyy erityisesti perusjakaumien esittelyyn. Tutkimustuloksia on raportissa tarkasteltu suhteessa vastaajien sukupuoleen niiltä osin kun erot ovat tilastollisesti merkitseviä tai muuten tutkimuksen kannalta mielekkäitä. Tulosten yhteydessä tässä luvussa esitetään Vamoksen työntekijöiden tuloksiin liittyviä tulkintoja.

4.1

Kohderyhmän taustatiedot

KYSELYLOMAKKEESSA VASTAAJILTA SELVITETTIIN HEIDÄN TAUSTATIETOJAAN SEURAAVISTA TEKIJÖISTÄ:

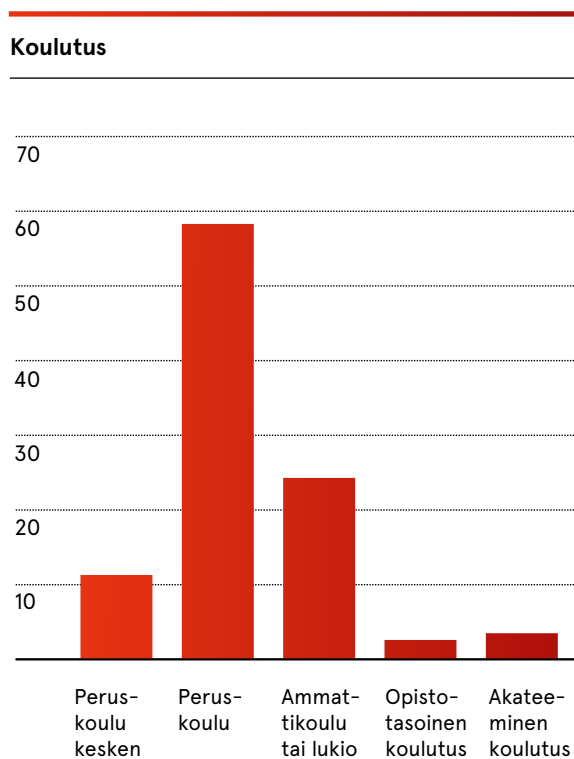
- sukupuolesta
- iästä
- parisuhdetilanteesta
- lapsista
- lastensuojelun asiakkuudesta
- rikosoikeudellisista tuomioista
- päihdehoidosta
- asumisesta
- psykiatrisesta hoidosta ja
- koulutuksesta.

Vamoksen toimintaperiaatteisiin ei kuulu henkilötietojen tarkastaminen. Tiedot perustuvat vastaajien itse ilmoittamiin tietoihin. Osa edellä mainituista taustatiedoista avataan vasta seuraavassa luvussa, jossa keskitytään Vamos-nuorten lapsuuden ja nuoruuden kokemuksiin.

Kyselyn 120 vastaajasta 48 oli miehiä ja 71 naisia. Yksi vastaaja ei ilmaissut sukupuoltaan. Vastaajien ikä vaihteli 16 ja 30 välillä. Vamoksen palveluissa olevat nuoret ovat 16–29-vuotiaita. Yksi 30-vuotias vastaaja selittyi sillä, että hän oli tullut asiakkaaksi nuorempana, eikä hänen asiakkuuttaan ollut mielekästä päättää ikärajoista huolimatta. Vamoksen asiakkaista harva on yli 25-vuotias ja keski-ikä on noin 21 vuotta. Tutkimukseen vastanneiden keski-ikä oli 22,5 vuotta. Vaikka kyselyyn vastanneista suurin osa oli naisia, on naisten osuus Vamoksen palveluissa hieman yli 40%. Kysymysten tarkat vastausjakaumat ovat liitteessä 1.

Koulutus

Vastaajien koulutustaso on alhainen. Syrjäytynyt nuori määritellään usein alle 29-vuotiaaksi henkilöksi, jolla ei ole toisen asteen tutkintoa tai hän ei ole opiskelemissa tai töissä⁸. Vamoksen toiminnassa on mukana kuitenkin myös harvoja sellaisia nuoria, jotka eivät tähän kategoriaan mahdu. Työntekijöiden mukaan jotkut nuorista saattavat käydä ajoittain töissä tai opiskella yliopistossa, mutta ovat silti intensiivisen ja yksilöllisen tuen tarpeessa.

Peruskoulu oli jäänyt kesken useammalla kuin joka kymmenennellä vastaajalla. Vastaajista reilusti yli puolet (58 %) ilmoitti koulutustasokseen peruskoulun. Ammatillisen koulutuksen tai lukion oli suorittanut noin neljännes vastaajista. Kahdella nuorella oli akateeminen koulutus.

Vamoksen työntekijöiden havaintojen mukaan merkittävä osa peruskoulun suorittaneista Vamos-nuorista on saanut peruskoulun päättötodistuksen erityisesti toisen asteen opintojen ja työelämän näkökulmasta puutteellisilla taidoilla. Pelkästään opiskelupaikan löytäminen ei täten ole riittävä ratkaisu heidän koulutuksellisiin puutteisiinsa. Monen toimintakyky tarvitsee merkittävää vahvistumista, jotta kestävä kiinnittyminen opiskeluun onnistuisi. Peruskoulun keskeyttäneiden osuus korostuu erityisesti etsivän nuorisotyön nuorten kohdalla, mutta koskee myös muita Vamoksen toimintoja. Työntekijät ovat työskennelleet useiden nuorten kanssa, jotka ovat keskeyttäneet koulun jo yläasteen alussa ja jääneet kotiin.

Asuminen

Koulutuksen puutteen lisäksi asumistilanne on yksi keskeisimmistä haasteista vastaajien keskuudessa. Nuorten asunnottomuus on varsinkin Helsingissä ja Espoossa kasvanut merkittävästi viime vuosina⁹. Vastaajilta kysyttiin heidän tämän hetkistä asumismuotoaan.

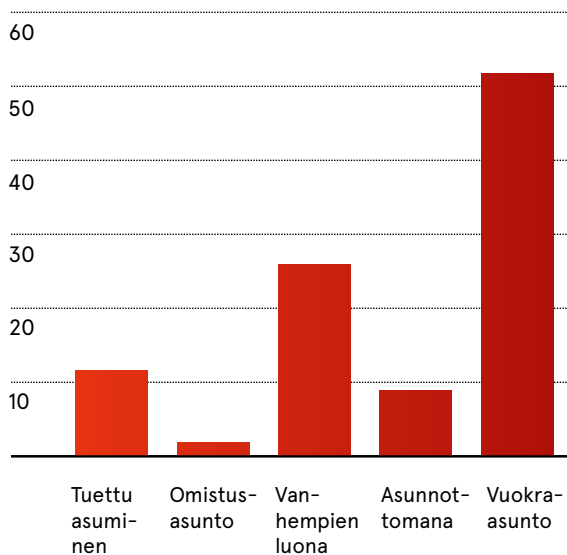
Vastaajista suurin osa (52 %) asui vuokra-asunnossa. Vanhempien luona asui neljännes. Tuetun asumisen piirissä oli noin joka kymmenes nuori ja asunnottomana oli suunnilleen yhtä moni. Omistusasunnossa asui kaksi vastaajaa. Asunnottomuutta käsiteltäessä on tärkeä ymmärtää, että harva asunnottomista nuorista asuu kadulla. Vamoksen työntekijöiden mukaan suurin osa virallisesti asunnottomista nuorista elää niin sanottua putkikassielämää. He nukkuvat tuttavien, sukulaisten ja kavereiden luona lyhyitä tai

8 ks. esim. Myrskylä 2011

9 ARA 2012

pidempiä ajanjaksoja. *Vakituisen yöpymis- ja asu-
mispaikan puute hidastaa Vamoksen työntekijöiden
mukaan merkittävästi nuoren kiinnittymistä opiskelu-
ja työelämään ja on tuhoisaa hänen hyvinvoinnilleen.*
Työntekijät ovat huomanneet myös sen, että monella
nuorella on asumisen näkökulmasta puutteelliset
taidot. Arkiset asiat kuten ruoanlaitto, siivoaminen
ja vuokran maksaminen ajallaan ovat monen ongel-
mana. Asunnottomien nuorten (keskiarvo 2,6) ja
vanhempien luona asuvien (2,8) tyytyväisyys elämään
yleensä onkin muita (yli 3) matalammalla tasolla
($F=2,9$; $p<.05$). Oman kodin merkitys hyvinvoinnille
ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi on ilmeinen¹⁰.

Asumismuoto kyselyhetkellä

10 ks. esim. Kainulainen ym. 2013

Tukijärjestelmän asiakkuuksista

Koska monen nuoren koulutustaso on heikko ja toimintakyky huono, koostui heidän toimeentulonsa pitkälti sosiaaliturvien eri muodoista. Toimeentulotukea sai yli puolet nuorista (60 %), työttömyyskorvausta runsas neljännes (28 %), palkkaa 7 %, eläkettä 5 %, sairauspäivärahaa 3 % ja jokin muu tulonlähde oli 13 %:lla. Vammaisetuutta tai ruokapankkien tukea ei saanut tai käyttänyt yksikään nuori. Vamoksen työntekijöiden mukaan moni Vamokseen ohjautunut nuori ei ole toimeentulotukea hakenut, vaikka siihen olisikin ollut oikeutettu. *Monet nuoret eivät tunne tukijärjestelmää tai tiedä oikeuksistaan, ja osa on yksinkertaisesti niin heikossa kunnossa, ettei ole itsenäisesti kyennyt tukia hakemaan.* Myös siksi he tarvitsevat rinnalleen kanssakulkijaa.

4.2

Lapsuuden ja nuoruuden kokemukset

Vastaajilta kysyttiin heidän lapsuutensa ja nuoruutensa kokemuksia. Vamos Helsingin palveluissa toimivat nuorisopsykiatriaan erikoistunut lääkäri ja psykiatrinen sairaanhoitaja ovat huomanneet, että merkittävällä osalla Vamos-nuorista on takana traumatisoivia lapsuuden ja varhaisnuoruuden aikaisia kokemuksia. Ne liittyvät usein vuorovaikutuksellisiin tilanteisiin, ja näistä kokemuksista johtuen moni nuori pelkää sosiaalisia tilanteita. Monen taustasta löytyy erityisesti kiusaamiseen, epäonnistumiseen ja häpeän tunteeseen liittyviä kokemuksia. Ryhmässä tai julkisella paikalla oleminen on monelle heistä aluksi vaikeaa. Epäonnistuneen ihmisen identiteetti on Vamoksen työntekijöiden mukaan muodostunut monelle jo varhaisessa vaiheessa, ja tämän tutkimuksen tulokset näyttävät vahvistavan tätä tulkintaa. Perusuottamuksen lapsuudenaikaisella vaurioitumisella ja kiintymyssuhdehäiriöillä voidaan olettaa olevan vaikutus myös myöhempisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Vaikka monella Vamos-nuorista on ihmisiä ympärillään, yhdistää heitä silti subjektiivinen kokemus yksinäisyydestä.

Nuoret ovat tuoneet keskusteluissa esiin muun muassa koulukiusaamiseen ja perhehistoriaan liittyviä ahdistavia kokemuksia. Rikosoikeudellisen tuomion ilmoitti saaneensa 14 % vastaajista. Isolla osalla nuorista on ollut elämänsä aikana monta auttajaa, ja he ovat olleet lukuisten tukitoimenpiteiden kohteena. Vamoksen työntekijöiden mukaan monet heistä suhtautuvat osittain tästä johtuen epäluuloisesti erilaisiin palveluihin. *Nuoret ovat kertoneet esimerkiksi kokeneensa, ettei heitä ole kuunneltu tai heidän kokemuksistaan oltu kiinnostuneita.* Tämä johtuu vain harvoin yksittäisten työntekijöiden asenteesta. Koh- taamisen ongelmat ovat usein rakenteellisia.

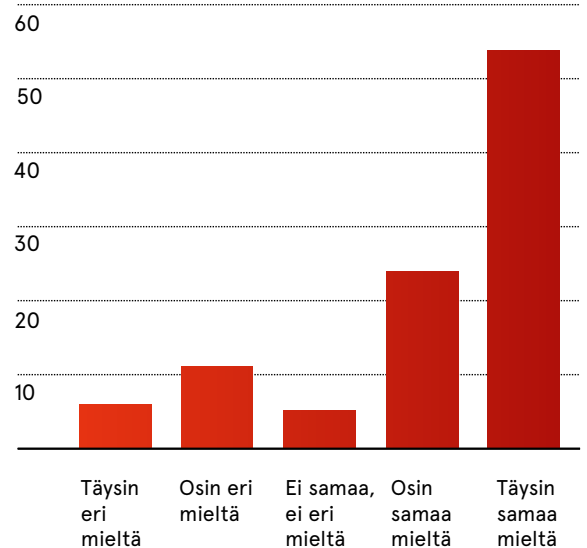
Yksinäisyyttä, oppimisvaikeuksia ja koulukiusaamista

Huomattava osa nuoruuden kokemuksia käsittelevistä kysymyksistä keskittyi peruskouluun. Koulusta saatuja kokemuksia päädyttiin kysymään yhtäältä sen noustessa toistuvasti esiin nuorten kertomana, ja toisaalta koska peruskoulusta monen vastaajan kohdalla ole kulunut vielä niin pitkää aikaa, että sen aikaisen tapahtumien muistaminen olisi liian vaikeaa. Tutkimustulokset tukevat Vamoksen työntekijöiden tulkintoja, joiden mukaan peruskoulu on ollut monelle Vamos-nuorelle ahdistava kokemus. Koulukiusaaminen, oppimisvaikeudet ja syrjään jääminen ovat jättäneet moneen heistä syvät haavat, jotka tuntuvat olleen esimerkiksi työllistymisen tai toisen asteen opintojen esteenä.

Vaikka monella Vamos-nuorista on ihmisiä ympärillään, yhdistää heitä silti subjektiivinen kokemus yksinäisyydestä. Monet ovat kertoneet työntekijöille yksinäisyyden alkaneen jo lapsuudessa. Tätä mitattiin tutkimuksessa väitteellä ”minulla oli ystäviä kun olin lapsi”.

Vastaajista hieman yli puolet (54 %) oli esitetyn väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Osin samaa mieltä oli vajaa neljännes. Useamman kuin joka viiden- nen vastaajan kokemus oli kuitenkin päinvastainen. Heillä ei kokemuksensa mukaan ollut lapsuudessaan ystäviä, tai he eivät olleet kannastaan varmoja. Naiset (keskiarvo 4,24) olivat saaneet lapsena ystäviä miehiä (3,85) paremmin. Lapsena saadut ystävät korreloivat opettajilta tulleen reilun kohtelun kanssa ($r=-.40$, $p<.000$). Sillä oli vahva yhteys myös kyselyn aika- seen arvottomuuden kokemukseen ($r=.36$, $p<.000$). Voidaan kysyä, onko ystävien ja avun saamisessa kummassakin kyse sosiaalisista taidoista ja jäävätkö niissä heikommat ilman sekä ystäviä että tukea?

Minulla oli ystäviä kun olin lapsi

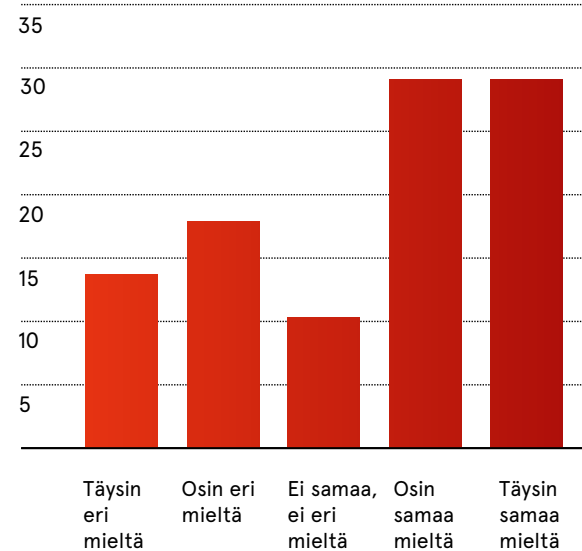

Mukavia muistoja kouluajoilta oli yli puolella vastaajista (58 %). Kuitenkaan kolmanneksella ei ollut mukavia muistoja koulusta ja joka kymmenes ei kallistunut kumpaankaan suuntaan. Mukavat muistot korreloivat vahvasti ($r=.44$, $p<.000$) ystävien määrään koulussa, ja kääntäen ystävien vähäisyys kouluajoina jätti huonot muistot koulusta. Koska naiset saivat miehiä paremmin ystäviä, selittänee tämä osittain myös sen miksi naisten (keskiarvo 3,70) muistot olivat miehiä (3,00) parempia ($F=7,18$, $sig=0,008$). Myös lapsuudessa saatujen ystävien yhteys kouluajoinen mukaviin muistoihin oli vahva ($r=.63$, $p<.000$) Vamoksen työntekijöiden mukaan monet koulusta pitäneet nuoret ovat käyneet koulussa juuri kavereiden takia. Ja toisaalta ne nuoret, jotka eivät ole koulusta pitäneet, ovat usein kertoneet kouluun liittyneestä kavereiden puutteesta.

Monella nuorella on Vamos-toiminnan aikana huomattu olevan oppimisvaikeuksia, joita ei peruskoulun aikana ole tunnistettu tai niiden tuomiin haasteisiin ei ole tarjottu riittävää tukea. Vamoksen työntekijät tuntevat tapauksia, joissa nuori on päässyt peruskoulun läpi jopa vakavimman asteen lukihäiriöstä huolimatta. *Vastaajista vain 40 % piti peruskoulun opetustapoja itselleen sopivina.* Kolmannes nuorista oli sitä mieltä, että käytetyt opetustavat eivät olleet joko osin tai täysin heille sopivia. Lisäksi vajaa kolmannes vastaajista ei ollut kummankaan kannan puolella. *Kokemus opetustapojen sopivuudesta korreloi vahvan positiivisesti opiskelun kiinnostavuuden kanssa ($r=.64$, $p<.000$).*

Opiskelun ilmoitti kiinnostaneen itseään joko täysin tai ainakin osin yli puolet (57 %) vastaajista. Reilu neljännes ilmoitti, ettei opiskelu kiinnostanut, ja joka kuudes ei ilmaissut kantaansa. Vaikka tämän tutkimusaineiston miehet ilmaisivat kokeneensa peruskoulun naisia negatiivisemmin, ilmoittivat miehet (keskiarvo 3,78) kuitenkin opiskelun kiinnostaneen heitä naisia (3,25) enemmän ($F=4,70$, $sig=0,032$).

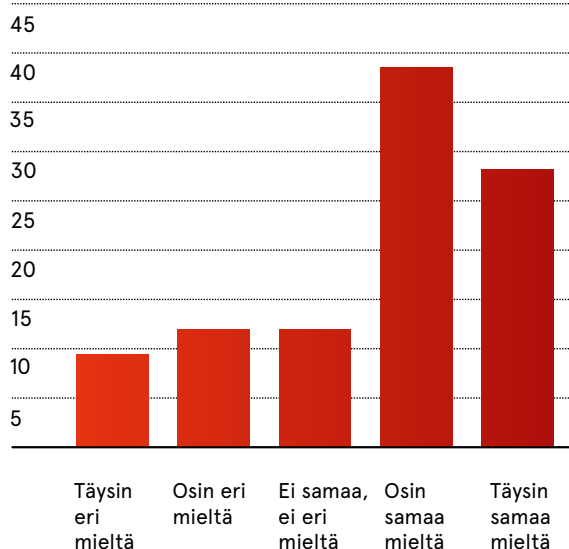
Minulla on mukavia muistoja koulu- ja opiskelua ajoilta

Myös kavereiden puute leimasi monen vastaajan peruskoulukokemuksia. Kaksi kolmesta (67%) vastaajasta ilmoitti saaneensa kavereita koulussa. Joka kymmenes ei ollut väitteen samaa eikä eri mieltä. *Kuitenkin hieman useampi joka viides vastaaja oli täysin tai osin sitä mieltä, ettei saanut koulussa kavereita.* Monen kohdalla yksinäisyys on todennäköisesti alkanut jo varhain, sillä lapsuusajan ystävien määrä korreloi positiivisesti ($r=.57$, $p<.000$) kavereiden löytymiseen koulussa. Koulussa saatujen kavereiden yhteys myös kouluajoinen mukaviin muistoihin oli selvä ($r=.44$, $p<.000$).

Tutkimuksessa selvitettiin myös tyytyväisyyttä opettajilta saatuuun kohteluun. Saatuuun kohteluun oli tyytyväisiä puolet vastaajista. Kolmannes koki opettajien olleen osittain reiluja ja melkein joka kuudes oli täysin tyytyväinen saamaansa kohteluun.

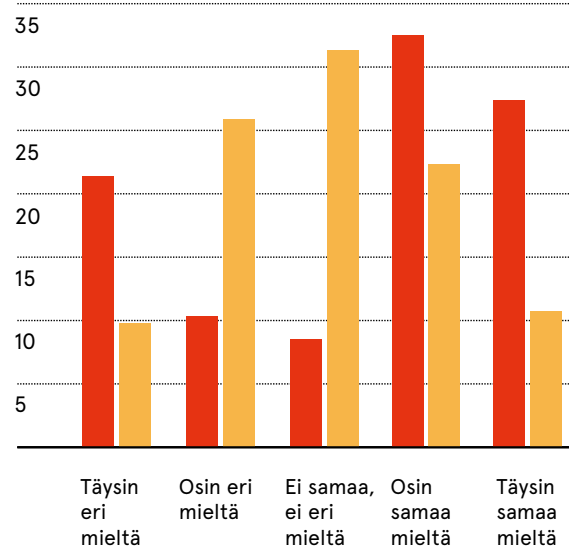
Sain kavereita koulussa

Vastaajista joka viides koki joko osin tai täysin, että opettajat eivät kohdelleet reilusti. Vajaa kolmannes ei ollut kannastaan varma. Naiset (keskiarvo=3,58) kokivat opettajien kohtelun miehiä (3,13) reilummaksi ($F=4,52$, $\text{sig}=0,036$).

Lähes kaksi kolmasosa (60 %) vastaajista kertoi kärsineensä oppimis- ja keskittymisvaikeuksista. Vain kolmannes (32 %) vastaajista kertoi, että oppimisvaikeudet eivät haitanneet koulunkäyntiä. Vaikeuksiinsa apua koki saaneensa osin tai täysin kolmannes vastaajista. Vajaa kolmannes vastaajista ei ollut kumpakaan mieltä avun saamisesta. Reilu kolmannes (36 %) vastaajista oli täysin tai ainakin osittain sitä mieltä ettei ollut saanut apua vaikeuksiinsa. *Subjekttiivinen kokemus avun puutteesta oli täten hieman yleisempää kuin kokemus avun saamisesta.*

Oppimisvaikeudet ja avun saaminen

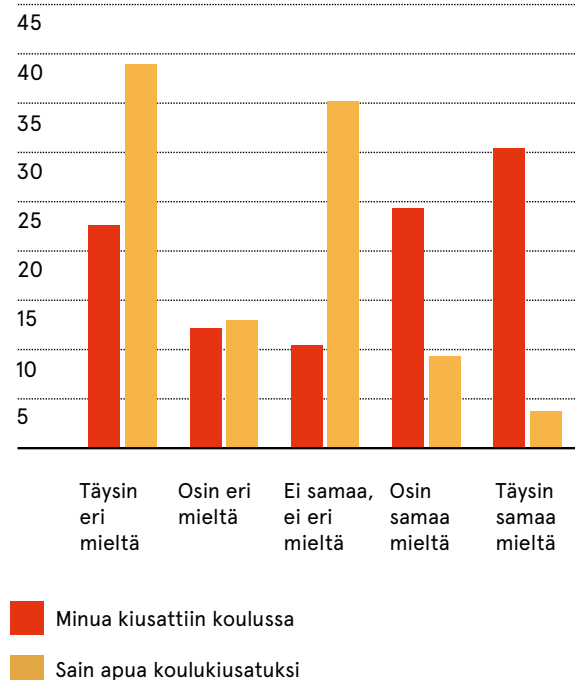
- Minulla oli vaikeuksia koulussa (esim. oppimisvaikeuksia, keskittymisvaikeuksia)
- Sain apua vaikeuksiin

Vamoksen työntekijöiden mukaan monen nuoren kohdalla oppimista vaikeuttavien tekijöiden tunnistaminen ei sinänsä ole ollut vaikeaa, mutta on vaatinut aikaa ja sitä että nuoreen tutustutaan. Oppimisvaikeudet ovat olleet monen kohdalla keskeinen syy, miksi koulu ja opiskelu eivät ole tuntuneet mielekkäiltä. Osa nuorista on kertonut työntekijöille oppimisvaikeuksien johtaneen kiusaamiseen ja sitä kautta edesauttaneen syrjään joutumista. Tutkimukset ovat osoittaneet, että koulukiusatuksi joutuminen on yksi keskeisimmistä syrjäytymistä ennakoivista tekijöis-

Yli puolet vastaajista koki itsensä koulukiusatuksi ja vain harva koki saaneensa kiusaamiseen apua.

tä¹¹. Tässä tutkimuksessa koulukiusaamista mitattiin esittämällä nuorille väitteet ”minua kiusattiin koulussa” ja ”sain apua kiusatuksi joutuessani”.

Koulukiusaaminen ja avun saaminen

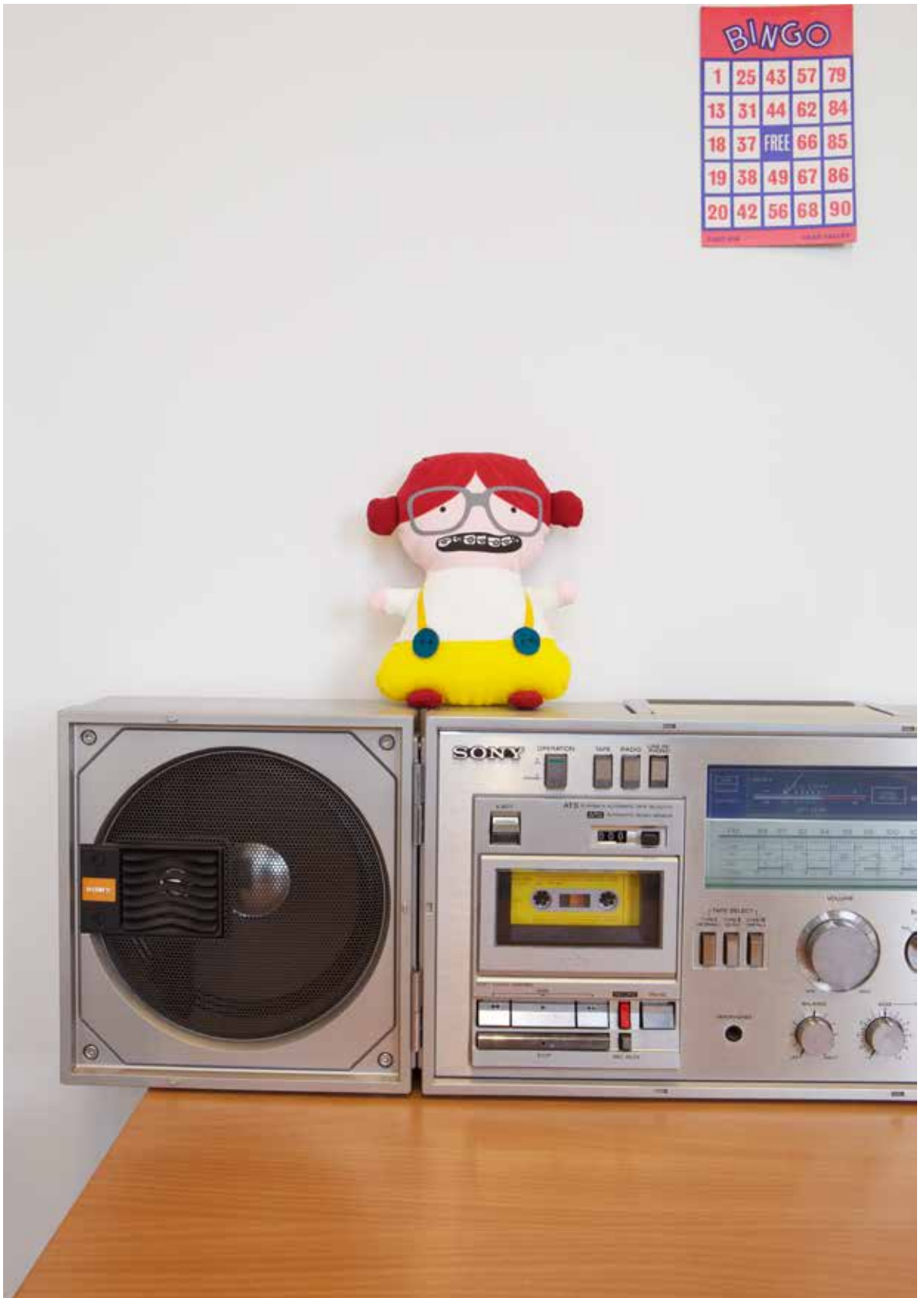
Koulukiusaaminen kosketti vakavasti suurinta osaa vastaajista ja erityisesti miesten kokemus siitä on ollut voimakas. Nuorista yli puolet (55 %) koki olevansa kiusaamisen kohteeksi joutumista kartoittaneen väitteen kanssa joko osin tai täysin samaa mieltä.

Kymmenesosa ei kallistunut kumpaankaan suuntaan. Vastaajista väitteen kanssa osin tai täysin eri mieltä oli yhteensä reilu kolmannes (35 %). Huomionarvoista on, että miehistä lähes puolet (44 %) vastasi olevansa väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Naisista täysin samaa mieltä oli reilu viidenne (22 %). Miesten (keskiarvo 3,96) kokemus kiusaamisesta oli huomattavasti naisia (2,83) voimakkaampaa ($F=16,48$, $sig=.000$).

Kuten oppimisvaikeuksiin, eivät vastaajat kokeneet saaneensa riittävästi apua myöskään kiusaamiseen. Yli puolet vastaajista (52 %) oli osittain tai täysin sitä mieltä, ettei saanut apua. Huomionarvoista on, että täysin eri mieltä väitteen kanssa oli melkein 40 % ja täysin samaa mieltä alle 4 % vastaajista. Osittain apua koki saaneensa melkein joka kymmenes. Ei samaa eikä eri mieltä väitteen kanssa ilmoitti olevansa hieman useampi kuin kolmas. Koulukiusaamiseen avun saamisen ja kyselyn hetkellä muihin ihmisiin kohdistetun luottamuksen välillä on selvä korrelaatio ($r=.27$; $p<.01$). Jos vastaaja ei ollut saanut kouluaikoina apua ongelmiinsa, on hänen ollut kyselyä tehtäessä todennäköisemmin vaikea luottaa muihin ihmisiin, kuin niiden, jotka apua olivat saaneet.

Kiusatuksi joutumisen lisäksi tutkimuksessa esitettiin myös väite ”kiusasin itse koulussa muita”. Sen kanssa täysin tai osin eri mieltä oli yli puolet (57 %) vastaajista. Vastaajista viidesosa ei ollut samaa eikä eri mieltä. Osittain sitä mieltä, että kiusasi itse muita koulussa, oli harvempi kuin joka viides, ja 4 % ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä väitteen kanssa. Haastatelluista vajaa neljäsosa siis vastasi olleensa itse koulukiusaaja. Aineiston mukaan kiusaajat eivät olleet usein itse kiusattuja.

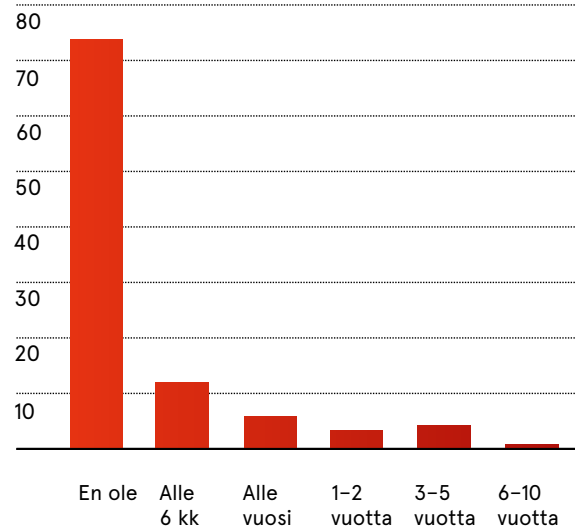
11 ks. esim. Notkola ym. 2013

Asunnottomuudesta

Tutkimuksessa selvitettiin nykyisen asumismuodon lisäksi aiempia mahdollisia kokemuksia asunnottomuudesta. Erityisesti Vamoksen etsivässä nuorisotyössä työntekijät etsivät asuntoja suuren osan kanssa. Aina asunnon etsimisen syy ei kuitenkaan ole virallisesti asunnottomuus, vaan tyytymättömyys nykyiseen asumismuotoon.

Oletko ollut asunnottomana viimeisen kymmenen vuoden aikana?

Vastaajista kolme neljästä (74 %) ei ole ollut asunnottomana kyselyä edeltäneen kymmenen vuoden aikana. Viimeisen kymmenen vuoden ajalta miehistä noin joka kolmannella oli kokemus asunnottomuudesta ja naisilla noin joka viidennellä. Asunnottomuus oli kestänyt joka kymmenennellä vastaajalla alle kuusi kuukautta. Pitempien asunnottomuusjaksojen osuudet olivat kukin muutaman prosenttiyksikön luokkaa paitsi yli 6 vuotta kestänyt asunnottomuus,

joka kosketti yhtä vastaajaa. *Vamoksen työntekijöiden vahva havainto on, että pitkittyessään asunnottomuus lisää monien muiden hyvinvointiriskien aktualisoitumista kuten päihde- ja mielenterveysongelmia.*

Mielenterveyden ongelmat yleisiä

Psykiatrisessa hoidossa vastaajista on ollut yli puolet (53 %). Tällä tarkoitettiin tutkimuksessa sekä avo- että osastohoitoa. Miehillä (68 %) psykiatrinen hoito oli huomattavasti naisia (42 %) yleisempää. Tuloksia vastaan puhuu osittain se, että Vamoksen työntekijöiden tulkinnan mukaan naiset pyytävät miehiä helpommin apua mielenterveydellisiin ongelmiinsa ja toisaalta osaavat käsitellä niitä sanallisesti miehiä paremmin. Kuitenkin tämä tutkimusaineisto osoittaa, että miehet ovat naisia huonommassa kunnossa psyykkisesti, mikä selittää sen miksi miehet ovat saaneet naisia useammin psykiatrista hoitoa.

Suurimmalla osalla vastaajista psykiatrisen hoidon määrä rajautui 1–5 kertaan. Yli 10 kertaa hoidossa vastasi olleensa 15 % vastaajista. *Vamoksen työntekijöiden mukaan siitä puolesta (47 %), joka psykiatrista hoitoa ei ole saanut, olisi kuitenkin isolla osalla ollut sen tarve. Oma halu ei ole kuitenkaan riittävä peruste psykiatriseen hoitoon pääsemiseksi, eikä monen toimintakyky ole riittävä palveluun hakeutumiseksi. Päihdehoidossa miehistä oli ollut useampi kuin joka viides ja naisista joka seitsemäs.*

Vamoksen työntekijöiden kokemuksen mukaan puute mielenterveydellisestä hoidosta ja kuntoutuksesta sekä päihdepalveluista on Helsingissä ja Espoossa on suuri. Palvelut eivät ole tarpeeksi intensiivisiä, ja ne edellyttävät nuorelta usein vähintään kohtalaista toimintakykyä. Palvelut eivät juuri jalkaudu nuoren luokse ja ne keskeytetään, mikäli nuori jättää sovitut tapaamisia väliin. Tarve ja tarjonta eivät kohtaa. *Mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus on yksi nuorisotakuun onnistumisen kynnyskysymys ja eräs keskeisin tekijä, josta esimerkiksi etsivän nuorisotyön onnistuminen on kiinni¹².*

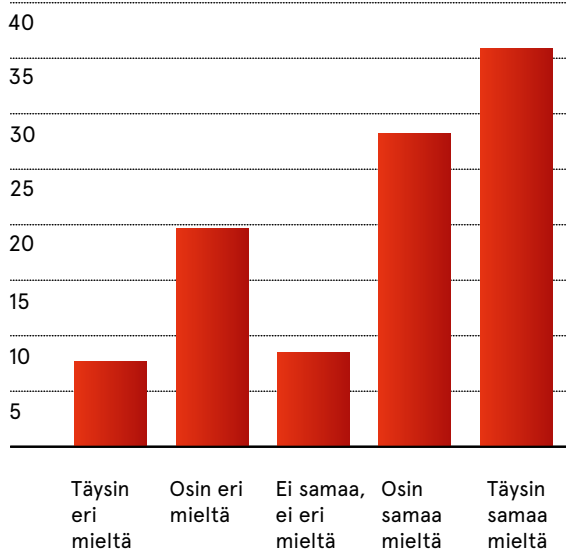
12 Notkola ym. 2013; Puuronen 2014

Miehet kokivat naisia useammin, etteivät vanhemmat huolehtineet heistä riittävästi lapsena.

Lastensuojelutausta ja huolenpitovaje yhdistävät monia

Nuorten pahoinvoinnista puhuttaessa huomio kiinnittyy usein perheeseen. Tutkimuksessa selvisi, että huostaan otettuna vastaajista oli elämänsä aikana ollut reilu viidesosa (21 %). Tämä kosketti miehiä (28 %) useammin kuin naisia (16 %). Myös lastensuojelun asiakkaana miehet (37 %) olivat olleet naisia (23 %) useammin.

Vanhempani huolehtivat minusta hyvin kun olin lapsi

Vaikka vastaajien keski-ikä oli 22,5 vuotta, oli heistä vain alle puolet (44 %) ollut pysyvässä parisuhhteessa. Myös Vamoksen työntekijöiden kokemus on, että suuri osa varsinkaan psyykkisesti heikommassa kunnossa olevista nuorista ei ole koskaan seurustellut. Omia lapsia oli harvemmin kuin joka kymmenennellä vastaajalla. Kokemusta omista vanhemmista selvitettiin esittämällä vastaajille väite ”vanhempani huolehtivat minusta hyvin kun olin lapsi”.

Osin tai täysin samaa mieltä yllä esitetyn väitteen kanssa oli kaksi kolmasosaa (64 %) ja reilu neljännes (27 %) oli täysin tai osin eri mieltä väittämän kanssa. Joka kymmenes ei kallistunut kumpaankaan suuntaan. Miehillä (keskiarvo 3,37) kokemus vanhempien huolehtimisesta oli naisia (3,83) heikompi. Joka neljäs nuorista koki, etteivät vanhemmat huolehtineet hänestä lapsuudessaan. Vamoksen työntekijöiden mukaan huono-osaisuuden notkelmiin voi tippua, vaikkei perhetaustaan liittyisikään merkittävää problematiikkaa. Toisaalta perheeseen liittyvät ongelmat lisäävät tätä riskiä merkittävästi, ja suurin osa Vamoksen nuorista on työntekijöiden mukaan kärsinyt paitsi omista myös lähipiirinsä ongelmista.

4.3

Muutokset hyvinvoinnissa puolen vuoden aikana

Vastaajilta kysyttiin muutoksista elämässä viimeisten kuuden kuukauden aikana. Vastaajat olivat olleet Vamoksen toiminnoissa mukana keskimäärin 2–3 kuukautta kun kysely toteutettiin. Koska ihmiset yleensä painottavat tämän kaltaisissa kysymyksissä nykyhetkeä lähempänä olevaa ajanjaksoa, voidaan olettaa, että ainakin osa tästä muutoksesta on tapahtunut sinä aikana kun vastaajat ovat olleet mukana Vamoksen toiminnassa.

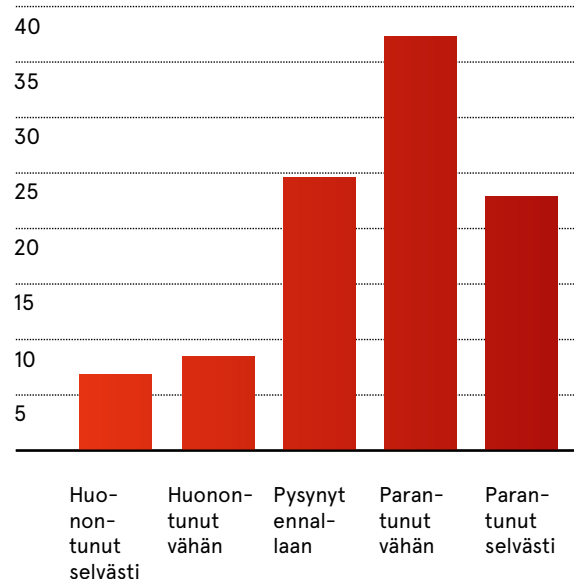
Elämä yleensä oli muuttunut parempaan suuntaan reilusti yli puolella (60 %) vastaajista.

Hyvinvointi muuttunut kokonaisvaltaisesti parempaan suuntaan

Nuorten hyvinvoinnissa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia selvitettiin 19 kysymyksen avulla (ks. liite 1. taulukko 7). Ensimmäinen näistä koski elämää yleensä, jolla on tarkoitettu nuoren kokonaisvaltaista kokemusta omasta hyvinvoinnistaan.

Elämä yleensä oli muuttunut parempaan suuntaan reilusti yli puolella (60 %) vastaajista. Vajaalla viidenneksellä elämä oli parantunut selvästi ja yli kolmanneksella vähän. Ennallaan elämänsä koki pysyneen neljännes vastanneista. Sen ilmoitti puolestaan huonontuneen vähän tai selvästi noin 15 % vastaajista.

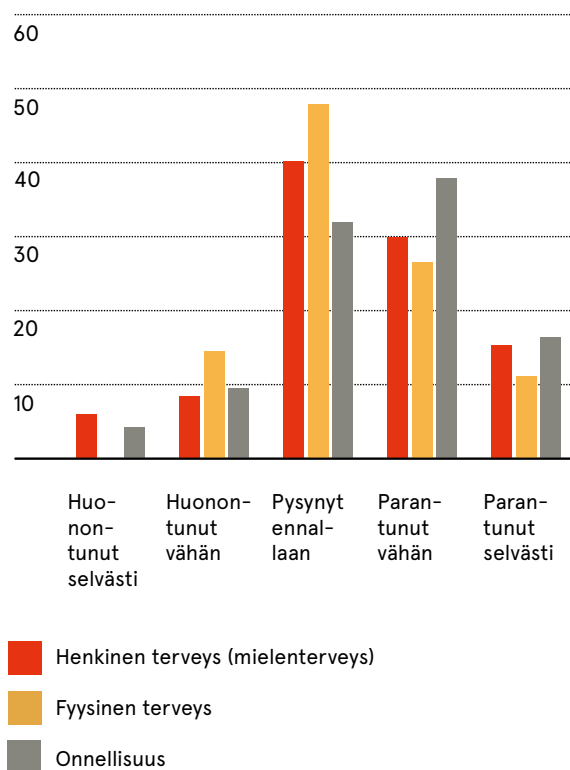
Elämä yleensä

Heidän mukaansa muutos on usein silmiinpistävän nopeaa. Vamoksen työntekijöiden mukaan pitkään täysin toimettomana ollut nuori saattaa yhteisöön kiinnittymisen seurauksena muuttua nopeasti sekä toimintakyvyltään että ulkoiselta olemukseltaan. Usein ensimmäisiä konkreettisia merkkejä muutoksesta on esimerkiksi se, että nuori hymyilee, katsoo silmiin tai aloittaa puhumisen ilman että häneltä on kysytty mitään.

Onnellisuuden kokemuksensa kertoi muuttuneen parempaan suuntaan yli puolet (54 %) ja sen sijaan huonontuneen useampi kuin joka seitsemäs. Ennallaan sen katsoi pysyneen joka kolmas vastaaja. *Henkisessä terveydessä positiivista muutosta koki tapahtuneen vajaa puolet (45 %) ja huonontuneen harvempi kuin joka seitsemäs vastaaja.* Elämä yleensä, onnellisuus ja henkinen terveys tarkoittivat monelle näihin liittyvien asioiden kanssa kamppaileville nuorille samankaltaisia asioita. Niiden välillä oli vahva positiivinen korrelaatio (r>.6). Jokaisessa edellä mainitussa oli keskimäärin tapahtunut merkittävää positiivista muutosta viimeisen puolen vuoden aikana. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielekästä selvittää esimerkiksi avoimilla kysymyksillä nuorten omia tulkintoja näiden muuttumiseen johtaneista syistä.

Terveys ja onnellisuus

Hyvinvointitutkimuksen yksi keskeinen näkökulma on se, että ihmisen hyvinvointi on kytköksissä toisiin ihmisiin ja vuorovaikutuksen laatuun eri suhteissa¹³. Hyvinvointimme kannalta merkittävää on, että meillä on mielekästä tekemistä muiden kanssa ja paikka meille merkityksellisessä yhteisössä. Vamoksessa nuorille pyritään tarjoamaan mielekäs ja turvallinen yhteisö ja merkityksellisyyden kokemuksia; tarjotaan kokemus siitä, että omalla olemisella on merkitystä

toisille ihmisille ja omilla teoilla on hyötyä myös muille. Lisäksi toiminnassa painotetaan, että epäonnistuminen on normaalia ja hyväksyttävää.

Tutkimuksessa kysyttiin henkisen terveyden lisäksi myös fyysisessä terveydessä tapahtunutta muutosta. Psykkisen oireilun lisäksi heikko fyysinen kunto ja huono suun terveys ovat asioita, joihin Vamoksen työntekijät ovat kiinnittäneet huomiota. *Elämännhallinnan heikentyessä oireilu on usein myös fyysistä*. Toki syy-seuraussuhde on usein kaksisuuntainen ja se saattaa muodostaa kokonaisvaltaisen pahoinvoinnin kehän. Tutkimusaineistosta havaittiin, että fyysisessä terveydessä positiivinen muutos oli tapahtunut yli kolmanneksella (38 %). Kenelläkään se ei ollut heikentynyt selvästi, sen sijaan vähän heikentyneen ilmoitti 15 % ja ennallaan sen katsoi pysyneen vajaa puolet. *Fyysisen ja henkisen terveyden muutoksen välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys ($r=.38, p<.000$).*

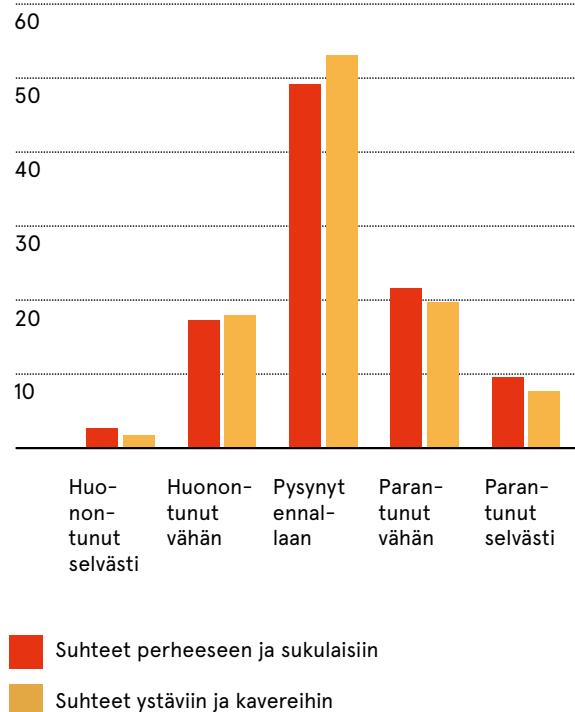
Turvallisuuden tunne oli kehittynyt positiiviseen suuntaan yli kolmanneksella (36 %). Ennallaan sen ilmoitti pysyneen puolet vastaajista. Heikentynyt turvallisuuden tunne oli kymmenesosalla hieman ja yhdellä vastaajalla selvästi.

Koska suurin osa Vamos-nuorista elää erilaisten sosiaaliturvien varassa, heidän taloudellinen tilanteensa on heikko mutta suhteellisen tasainen. Se oli viimeisen puolen vuoden aikana pysynyt ennallaan yli puolella vastaajista (53 %). Pientä muutosta sekä huonompaan että parempaan suuntaan oli kokenut joka seitsemäs vastaaja ja selvää huonontumista tai parantumista ilmoitti tapahtuneen 8 % vastaajista. Taloudellisen tilanteen muutosta olisi jatkossa syytä tarkastella pidemmällä aikavälillä, sillä moni nuori siirtyy Vamoksesta opiskelemaan ennen työuran aloittamista. Tällöin merkittävä muutos taloudellisessa tilanteessa saattaa tapahtua vasta useamman vuoden jälkeen.

Ihmissuhteet parantuneet

Kolmanneksella vastaajista (31 %) suhteet perheeseen ja sukulaisiin olivat kyselyä edeltäneen kuuden kuukauden aikana muuttuneet parempaan suuntaan. Osittain huonompaan suuntaan ne olivat muuttuneet joka kuudennella, ja 3 % ilmoitti niiden huonontuneen selvästi. Puolet nuorista kertoi, että suhteet olivat pysyneet ennallaan. Suhteet ystäviin ja kavereihin olivat muuttuneet samansuuntaisesti. Reilu neljännes koki niiden muuttuneen parempaan suuntaan ja vajaa

Ihmissuhteet

viidennes huonompaan. Puolet ei kokenut niissä muutosta. Perhesuhteissa tapahtunut positiivinen muutos oli vahvassa yhteydessä turvallisuuden tunteessa tapahtuneeseen muutokseen ($r = .46, p < .000$). Yksi Vamoksen työntekijöiden keskeisistä havainnoista on, että monen nuoren lähipiiri on myös tuen tarpeessa. Lähipiiriin ulotettava työmuoto on yksi Vamoksen keskeisistä kehityssuunnista. Mikäli myös lähipiiriä tuettaisiin, olisi tuki oletettavasti entistä parempaa ja kestävämpää.

Tutkimuksessa kysyttiin myös mahdollisia muutoksia suhteessa Vamoksen henkilökuntaan. Sen koki muuttuneen parempaan suuntaan useampi kuin joka kolmas (37 %) ja pysyneen ennallaan melkein kaksi kolmesta (62 %) vastaajasta. Yksi vastaaja ilmoitti tämän muuttuneen huonompaan suuntaan.

Myös sukupuolielämä oli muuttunut useammalla parempaan (21 %) kuin huonompaan (9 %) suuntaan. Suurimmalla osalla (69 %) tyytyväisyys sukupuolielämään oli pysynyt ennallaan.

Muutoksia ulkonäössä ja suun terveydessä

Suurella osalla (59 %) myöskään ulkonäössä ei tapahtunut muutosta. Keskimäärin ulkonäössä tapahtunut muutos oli kuitenkin positiivista. Parempaan suuntaan sen tulkitsi kehittyneen useampi kuin joka neljäs ja huonompaan joka seitsemäs nuori. *Ulkonäössä tapahtunut positiivinen muutos korreloi lähes kaikkien mitattujen muutosten kanssa merkittävään positiivisesti.* Ulkonäössä tapahtuneen muutoksen vahvimmat yhteydet olivat painon ($r = .60, p < .000$) ohella fyysisen terveyden ($r = .54, p < .000$), itsetunnon ja -kunnioituksen ($r = .44, p < .000$) ja henkisen terveyden ($r = .42, p < .000$) muutoksiin.

Mitä parempi itsetunto vastaajalla oli, sitä todennäköisemmin hän koki olonsa turvalliseksi.

On huomion arvoista, että *kysyistä asioista huonompaan suuntaan kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana oli muuttunut vain paino.*

Vajaa kolmannes (29 %) vastaajista katsoi painonsa kehityksen olleen negatiivista ja neljäsosa (26 %) positiivista. Ennallaan sen katsoi pysyneen hieman alle puolet (45 %) vastaajista. Vamoksen työntekijöillä ei ole painossa tapahtuneisiin muutoksiin selkeää tulkintaa, mutta on syytä huomioida että negatiivinen muutos painossa voi tarkoittaa myös painon vähentymistä.

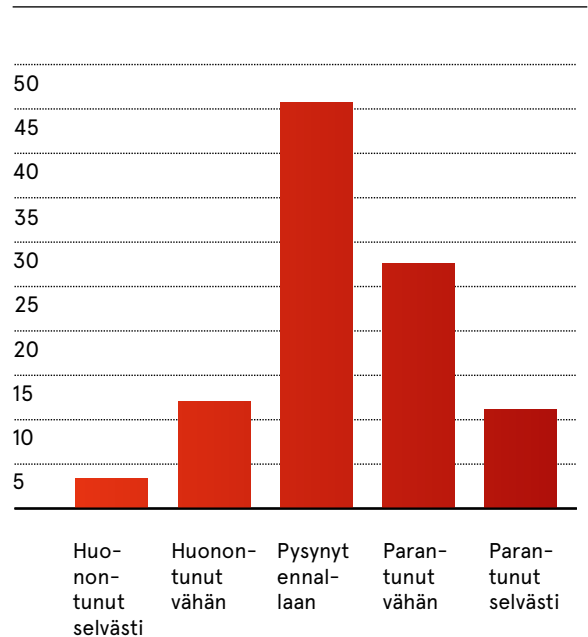
Suun terveyden koki muuttuneen parempaan suuntaan useampi kuin joka neljäs vastaaja. Yli puolet (56 %) ilmoitti, ettei suun terveydessä ole tapahtunut muutosta, ja melkein joka kuudes ilmoitti suun terveytensä huonontuneen viimeisen puolen vuoden aikana. Suun terveydessä tapahtuneet muutokset korreloivat vahvasti erityisesti itsetunnossa ja -kunnioituksessa tapahtuneiden muutosten kanssa ($r=.38$, $p<.000$).

Myös asumisessa ja itsetunnossa tapahtunut positiivista muutosta

Vajaa kolmannes (30 %) vastasi asumisen muuttuneen parempaan suuntaan ja huonompaan hieman useampi kuin joka kymmenes. Ennallaan sen arvioi pysyneen yli puolet (57 %) vastaajista. Asunto-tilanne on pääkaupunkiseudulla kuitenkin varsin ongelmallinen ja puute kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on ilmeinen. Vamos-nuorista harvalla on palkkatuloja, mutta maksuhäiriömerkintä löytyy monelta. Jälkimmäinen asettaa usean kohdalla merkittäviä haasteita vuokra-asunnon saamiseksi.

Vamoksen työntekijöiden mukaan suurin osa Vamos-nuorista kamppailee itsetuntoon ja -kunnioitukseen liittyvien ongelmien kanssa. Työntekijöiden tulkinnan mukaan ne ovat muodostaneet yhden keskeisimmistä opiskelun tai työllistymisen esteistä.

Itsetunto ja itsekunnioitus

Useampi kuin joka kolmas (39 %) vastaaja koki muutoksen itsetunnossa ja -kunnioituksessa olleen parempaan suuntaan ja joka kuudes vastaaja (16 %) koki sen muuttuneen huonompaan. Alle puolet (46 %) koki sen pysyneen ennallaan. Itsetunnossa ja -kunnioituksessa tapahtuneet muutokset olivat vahvassa korrelaatioyhteydessä ulkonäön lisäksi erityisesti henkiseen terveyteen ($r=.73$, $p<.000$), ja merkitsevää positiivinen yhteys löytyi suurimpaan osaan kysytyistä muutoksista. Maininnan arvoista on myös itsetunnon yhteys turvallisuuden tunteeseen sekä niissä tapahtuneissa muutoksissa kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana ($r=.60$, $p<.000$) että kyselyhetkellä ($r=.38$, $p<.000$). Positiiviseen suuntaan oli tutkimusaineiston perus-

Vaikka vastaajat kärsivät monenlaisista haasteista ja ongelmista, ovat he tämän aineiston valossa keskimäärin siedettävän tyytyväisiä elämäänsä.

teella muuttunut myös ajankäyttö ja mielekäs tekeminen, joissa muutosta parempaan suuntaan oli tapahtunut 40 % vastaajista. Harvempi kuin joka viides arvioi niiden muuttuneen huonompaan suuntaan ja vajaa puolet (43 %) katsoi niiden pysyneen ennallaan.

4.4

Hyvinvointi kyselyhetkellä

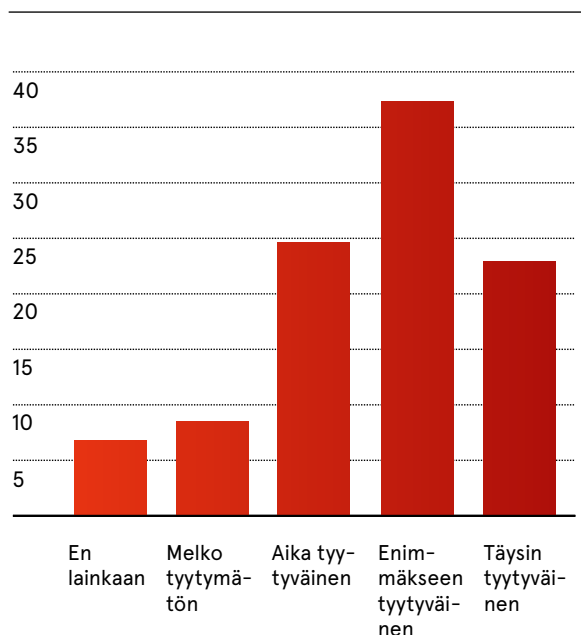
Nuorilta kysyttiin heidän subjektiivista kokemustaan tämän hetken hyvinvoinnista samoilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla kuin edellisessä puolen vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin keskittyneessä osiossa.

Suurin osa vastaajista oli siedettävän tyytyväinen elämäänsä

Vaikka vastaajat kärsivät monenlaisista haasteista ja ongelmista, joiden ajatellaan vaikuttavan negatiivisesti hyvinvointiin ja toimintakykyyn, *ovat he tämän aineiston valossa keskimäärin siedettävän tyytyväisiä elämäänsä. Toisaalta verrattuna koko väestöön, ovat he keskimäärin selvästi tyytymättömpiä elämäänsä.*

Vaikka harva vastaaja (6 %) ilmoitti olevansa täysin tyytyväinen elämäänsä, vastasi joka neljäs olevansa enimmäkseen tyytyväinen ja useampi kuin joka kolmas kertoi olevansa aika tyytyväinen elämäänsä.

Elämä yleensä

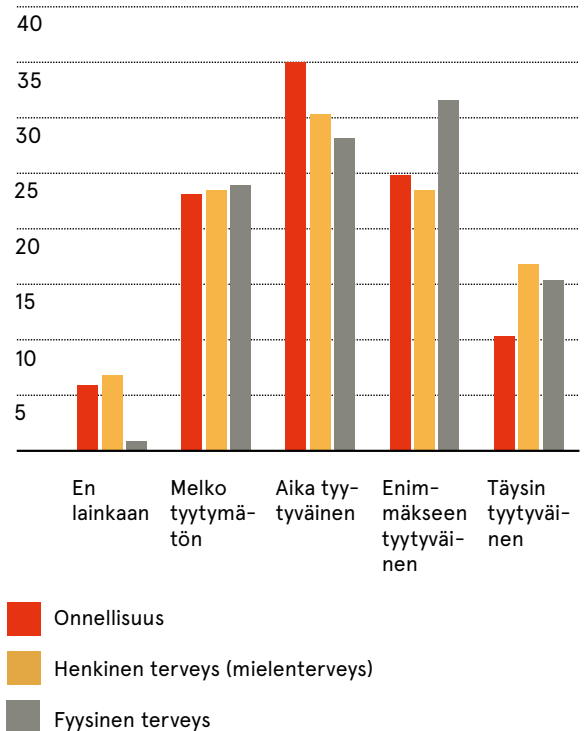

Reilu neljännes oli melko tyytymättömiä ja ei lainkaan tyytyväisiä oli muutama. Näitä tuloksia käsiteltäessä on syytä muistaa, että Vamos-nuoret asettuvat monella objektiivisella indikaattorilla, kuten tulo- tai koulutustasolla, selvästi keskitasoa alemmaksi. Silti 70 % vastaajista oli vähintään aika tyytyväinen elämäänsä. On syytä pohtia, mitä tämä

tulos kertoo suomalaisesta yhteiskunnasta ja huono-osaisten nuorten hyvinvoinnista. Voiko olla niin, että lähipiirin ollessa samankaltaisessa elämäntilanteessa näyttäytyy oma tilanne vähintään siedettävältä. Hyvinvointitutkimukset osoittava, että vertaileminen on keskeisessä roolissa hyvinvoinnissamme¹⁴. Mikäli naapurilla asiat ovat paremmin, ovat ne minulla huommin. Helsingissä segregatiokehitys on tehnyt eri asuinalueista varsin erilaisia sosioekonomisesti ja kulttuurisesti ajateltuna. Voidaan siis pohtia, voisiko huono-osaisten nuori huommin mikäli hän asuu hyväosaisten keskellä. Tämän tutkimuksen aineisto ei kuitenkaan tarjoa mahdollisuutta tämän kaltaisen tulkinnan tekemiseen. Tulkinta selittäisi myös aiemmin tässä raportissa mainitun Dienerin ja Biswas-Dienerin tutkimustuloksia Kalkutan slummeista, joissa osa huono-osaista oli suhteellisen tyytyväinen elämäänsä, vaikka objektiivisesti katsottuna elämä vaikuttaisi sietämättömältä¹⁵. Yksilön lähipiiri saattaa ikään kuin normalisoida poikkeuksellisenkin tilanteen.

Elämänhallintaansa suhteissa päihteisiin täysin ja enimmäkseen tyytyväisiä oli yli puolet (58 %) vastaajista. Lisäksi joka neljäs oli aika tyytyväinen. Vastaajista kuudesosa oli melko tyytymättömiä ja vain harva (4 %) ei ollut lainkaan tyytyväinen. Sinänsä positiivisia vastauksia selittää se, että Vamoksen ryhmätoiminnot ovat toistaiseksi päihdeettömiä, ja joitain poikkeuksia lukuun ottamatta vain etsivässä nuorisotyössä on akuutista päihdeongelmasta kärsiviä. Lisäksi urapalveluihin ohjautuu vain sellaisia nuoria, jotka ovat opiskelu- ja työelämän edellyttämässä kunnossa.

Onnellisuuden kokemus ja terveys

Onnellisuuden kokemukseen täysin tai enimmäkseen tyytyväisiä oli reilu kolmannes ja aika tyytyväisiä myös kolmannes. Vajaa neljäsosa oli melko tyytymättömät ja joka viidestoista vastaaja ei lainkaan. Henkiseen terveyteen täysin tyytyväinen oli joka kuudes nuori ja enimmäkseen neljäsosa. Aika tyytyväisiä oli vajaa kolmannes ja neljäsosa oli melko tyytymättömät.

14 ks. esim. Lyubomirsky 2009; Seligman 2011

15 ks. Diener & Biswas-Diener 2001

Ei lainkaan tyytyväinen henkiseen terveyteensä vastasi olevansa 6 % vastaajista. Naiset (keskiarvo 3,44) olivat tilastollisesti merkitsevästi miehiä (2,85) tyytyväisempiä henkiseen terveyteensä ($F=7,88$ ja $\text{sig}=0,006$). Korrelaatio niiden välillä, jotka ovat tyytyväisiä onnellisuuteen, henkiseen terveyteen ja elämään yleensä on korkea, joten voidaan olettaa että kyse on paljolti samoista vastaajista.

Fyysisen terveyden nykytilaan oltiin henkistä terveyttä tyytyväisempiä. *Kyselyn aikaisen henkisen ja fyysisen terveyden näiden välillä on vahva korrelaatio-osuhde ($r=.52$; $p<.000$).* Toisaalta korrelaatio oli myös näissä tapahtuneiden muutosten välillä, mutta ei yhtä vahva ($r=.38$; $p<.000$). Vastaajista useampi kuin joka kuudes oli täysin tyytyväinen fyysiseen terveyteensä ja vajaa kolmasosa enimmäkseen tyytyväinen. Aika tyytyväisiä fyysiseen terveyteensä oli yli neljäsosa. Neljännes oli melko tyytymätön ja täysin tyytymätön oli yksi vastaaja. Naiset (keskiarvo 3,49) olivat miehiä (3,15) tyytyväisempiä myös fyysiseen terveyteensä. Fyysinen terveys korreloi vastaajien kohdalla vahvasti myös onnellisuuden ($r=.45$, $p<.000$) kanssa. Vamoksen työntekijöiden mukaan huonosta fyysisestä kunnosta kärsii useampi kuin joka neljäs Vamos-palveluissa oleva nuori, mutta silti tämän aineiston nojalla tyytymättömiä on vain joka neljäs. Jatkossa voisi olla syytä pohtia, mistä näinkin positiiviset vastaukset johtuvat. Tätäkin vastausta selittänee ainakin osittain itsensä vertaaminen ympärillä oleviin ihmisiin.

Vastaajien turvallisuuden tunne oli kyselyhetkellä kohtalaisen hyvä. Joka seitsemäs vastaaja koki edes osittaista turvattomuutta. Yli puolet (56 %) vastaajista oli tyytyväinen tai osittain tyytyväinen turvallisuuden tunteeseen, ja vajaa kolmannes oli aika tyytyväinen. Naisten (keskiarvo 3,75) kokema turvallisuuden tunne oli hieman miehiä (3,38) vahvempaa.

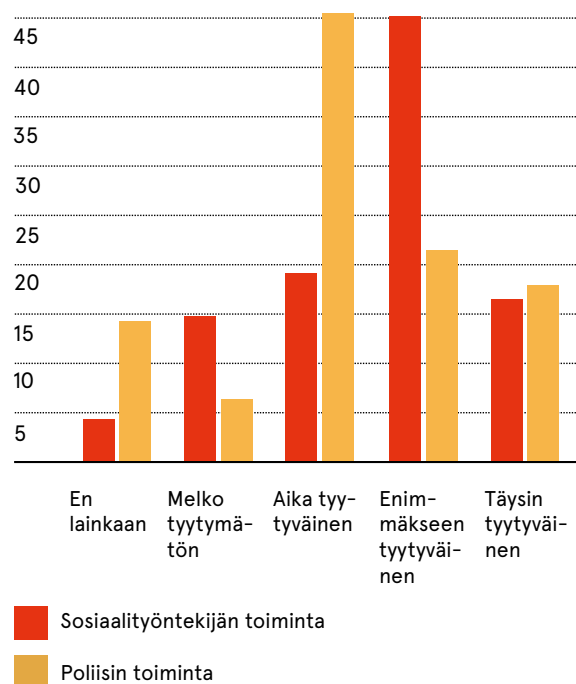
Taloudellinen tilanne on suurimmalla osalla Vamos-nuorista heikko. Kuten aiemmin todettu, lähes kaikki elävät sosiaaliturvan varassa. Työntekijöiden kokemuksen mukaan suurin osa ei saa merkittävää taloudellista tukea myöskään sukulaisiltaan. Melkein puolet (47 %) vastaajista olivat tyytymättömiä taloudelliseen tilanteeseensa. Huomion arvoista on

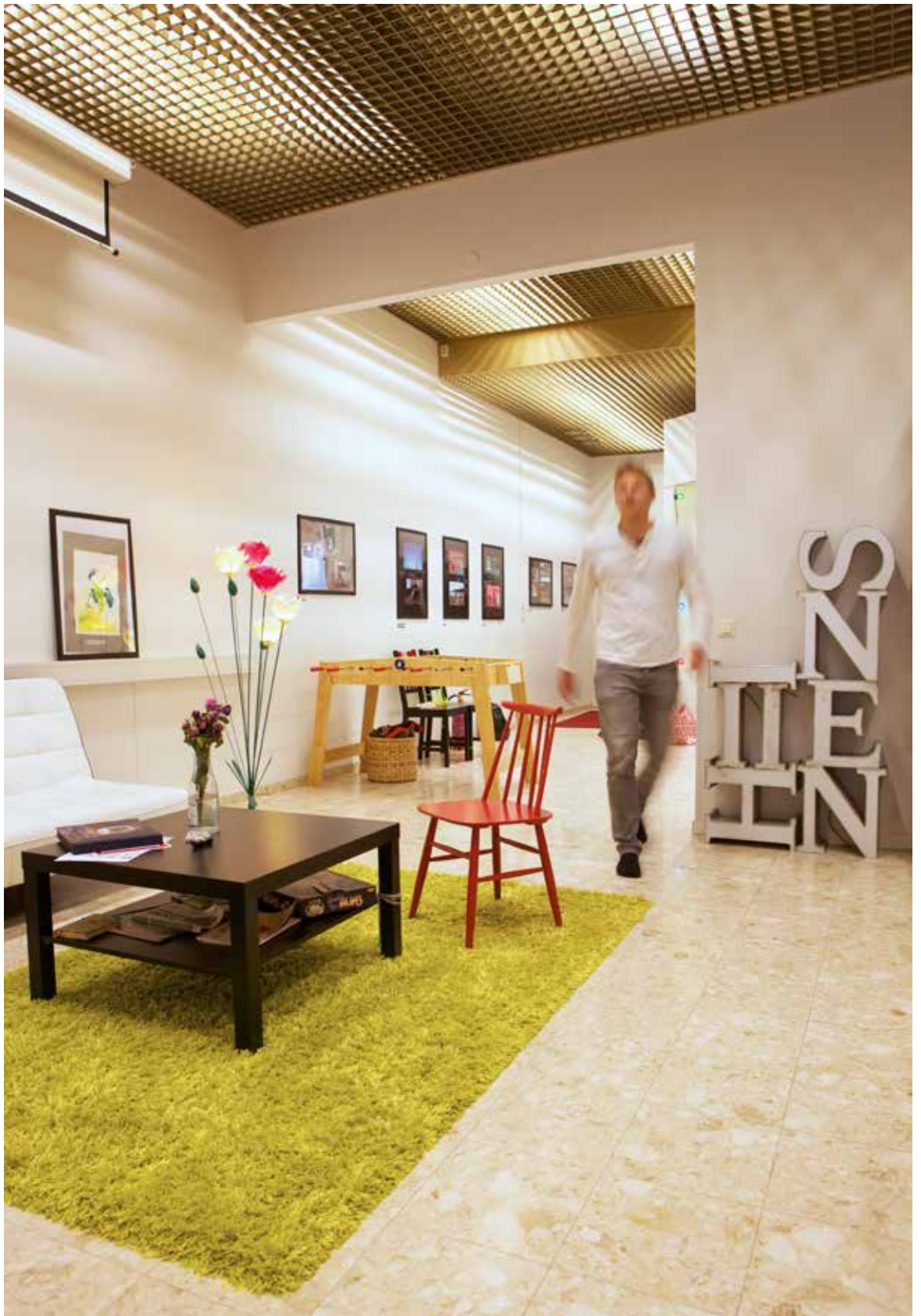
toisaalta se, että vain 15 % oli täysin tyytymättömiä. Toisaalta harva vastaaja (6 %) oli täysin tyytyväinenkään taloudelliseen tilanteeseensa. Enimmäkseen tyytyväisiä oli useampi kuin joka kuudes ja aika tyytyväinen taloudelliseen tilanteeseen oli joka kolmas vastaaja.

Tyytyväisyys palveluihin ja ihmissuhteisiin kohtalaisia

Tutkimuksessa kysyttiin myös tyytyväisyyttä poliisin ja sosiaalityöntekijän toimintaan. Vastaajat olivat kumpaankin verrattain tyytyväisiä. Toisaalta on todettava, että melko harvalla Vamoksen nuorista on työntekijöiden mukaan tekemistä poliisin kanssa. Sosiaalitoimistossa sen sijaan he asioivat usein, mutta kaikilla ei ole aktiivista asiakassuhdetta sosiaalityöntekijään.

Sosiaalityöntekijän ja poliisin toiminta

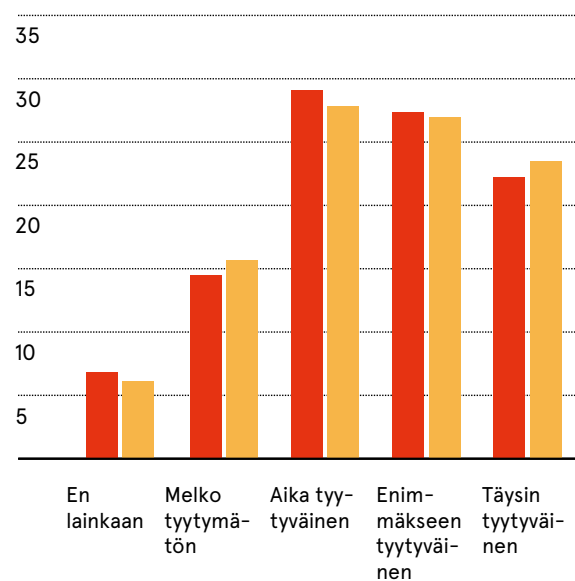

Hyvät ihmissuhteet olivat vahvassa yhteydessä psyykkiseen hyvinvointiin.

Neljäsosa (24 %) vastaajista oli melko tai täysin tyytymätön sosiaalityöntekijän toimintaan. Aika tyytyväinen oli joka neljäs. Enimmäkseen tyytyväisiä oli kolmasosa ja täysin tyytyväisiä 14 % vastaajista. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen korreloi positiivisesti sosiaalityöntekijään kohdistuvan tyytyväisyyden kanssa ($r=.39$, $p<.000$). Poliisin toimintaan melko tyytymätön oli joka kymmenes ja ei lainkaan joka kahdeskymmenes. Vastaajista useampi kuin joka kolmas oli aika tyytyväinen poliisin toimintaan, reilu neljäsosa enimmäkseen tyytyväinen ja useampi kuin joka kuudes täysin tyytyväinen.

Ihmissuhteet

■ Suhteet perheeseen ja sukulaisiin

■ Suhteet ystäviin ja kavereihin

Kysyttäessä tyytyväisyyttä suhteessa perheeseen ja sukulaisiin oli melko tyytymättömiä 15 % ja ei lainkaan tyytyväisiä 7 % vastaajista. Aika tyytyväinen oli yli neljäsosa, enimmäkseen tyytyväisiä myös yli neljäsosa ja täysin tyytyväisiä useampi kuin joka viides. Suhteet ystäviin noudattivat vastaajien keskuudessa lähes täysin samaa prosentuaalista jakaumaa. Vaikka näiden kahden väliltä löytyikin korrelaatio ($r=.37$; $p<.000$), ovat jakaumien takana kuitenkin hieman eri henkilöt, eli hyvät suhteet perheeseen eivät heijastu automaattisesti hyviin suhteisiin ystävien kanssa. Hyvät suhteet ystäviin korreloivat positiivisesti niin onnellisuuden ($r=.41$, $p<.000$), elämän yleensä ($r=.36$, $p<.000$) kuin henkisen terveyden ($r=.35$, $p<.000$) kanssa. Vahva korrelaatio löytyi myös sukupuolielämän ($r=.52$, $p<.000$) ja fyysiseen terveyden ($r=.39$, $p<.000$) kanssa.

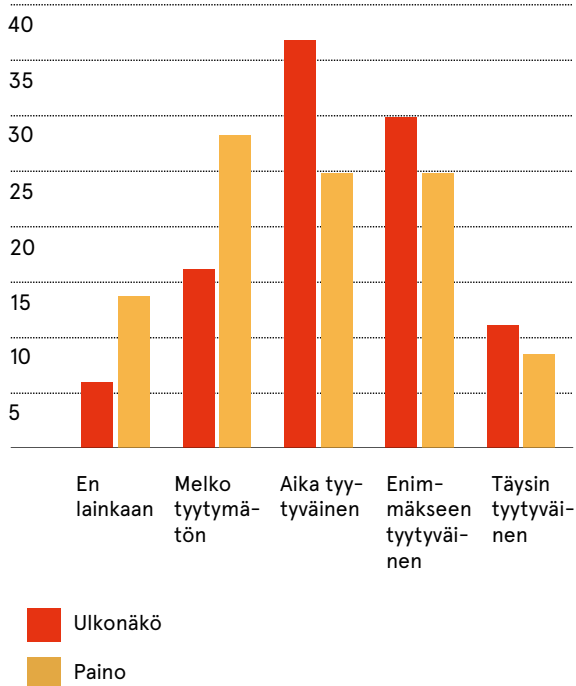
Kyselyhetkellä vastaajista vajaa kolmannes oli sukupuolielämäänsä aika tyytyväinen, enimmäkseen tyytyväisiä oli suunnilleen yhtä paljon, ja täysin tyytyväinen sukupuolielämäänsä vastasi olevansa joka seitsemäs vastaaja. Neljäsosa vastaajista oli melko tai täysin tyytymätön sukupuolielämäänsä. Tyytyväisyys sukupuolielämään korreloi vahvan positiivisesti tyytyväisyyteen elämään yleensä ($r=.44$, $p<.000$). Korrelaatiot olivat tilastollisesti vahvoja myös onnellisuuden ($r=.38$, $p<.000$) ja henkisen terveyden ($r=.30$, $p<=.001$) kanssa.

Kehollisuus keskeisenä osana hyvinvointia

Lähtökohtaisesti olisi saattanut odottaa, että nuoret naiset kärsivät miehiä enemmän ulkonäköön ja painoon liittyvistä paineista. Tämän otannan valossa näin ei kuitenkaan ole. Vastaajille esitettiin väitteet ”olen tyytyväinen ulkonäköni” ja ”olen tyytyväinen painooni”.

Tyytyväisyys ulkonäköön oli vahvassa yhteydessä koettuun hyvinvointiin. Miehet olivat naisia huomattavasti tyytymättömiä ulkonäkönsä ja painoonsa.

Kehollisuus

Ulkonäkönsä aika tyytyväisiä oli yli kolmannes, enimmäkseen tyytyväisiä vajaa kolmannes ja täysin tyytyväinen joka kymmenes vastaaja. Huomattavaa on, että naiset olivat miehiä lähes kaksi kertaa useammin täysin tyytyväisiä ulkonäkönsä. Joka kuudes vastaaja oli melko tyytymättömät ulkonäkönsä ja täysin tyytymättömiä oli 6 % vastaajista. *Tyytyväisyys ulkonäköön korreloi voimakkaasti monien hyvinvoinnin ulottuvuuksien kanssa.* Suurimmat yhteydet löytyivät henkiseen terveyteen ($r=.57$, $p<.000$), sukupuoli-elämään ($r=.47$, $p<.000$) ja onnellisuuteen ($r=.46$, $p<.000$). *Huomion arvoista on, että naiset (keskiarvo*

3,42) olivat miehiä selvästi (2,96) tyytyväisempiä ulkonäkönsä ($F=5,66$ ja $sig=0,019$).

Tilastollisesti vielä merkitsevämpi ero sukupuolten välillä oli painossa, joka korreloi vahvasti ulkonäön kanssa ($r=.71$, $p<.000$). Painoonsa täysin tyytymättömät oli useampi kuin joka seitsemäs ja melko tyytymättömiä joka neljäs. Aika tyytyväisiä oli myös neljäsosa. Useampi kuin tyytyväinen oli joka neljäs vastaaja (25 %). Täysin tyytyväinen myös painoonsa oli joka kymmenes vastaaja. *Naiset (keskiarvo 3,13) olivat miehiä (2,43) huomattavasti tyytyväisempiä myös painoonsa ($F=10,90$ ja $sig=0,001$).* Kuten ulkonäkö, myös paino korreloi vahvasti monien kysyttyjen hyvinvoinnin ulottuvuuksien kanssa. Vahvimmat yhteydet löytyivät henkisestä terveydestä ($r=.46$, $p<.000$), itsetunnosta ja -kunnioituksesta ($r=.49$, $p<.000$), elämästä yleensä ($r=.42$, $p<.000$) ja fyysisestä terveydestä ($r=.39$, $p<.000$).

Suurin osa vastaajista oli tyytyväinen suunsa terveyteen. Aika tyytyväisiä oli yli neljännes (29 %). Enimmäkseen tyytyväinen ilmoitti olevansa vajaa kolmannes (32 %) ja useampi kuin joka kymmenes (13 %) oli täysin tyytyväinen. Kuitenkin melko tyytymättömiä oli vajaa viidennes (18 %) ja ei lainkaan tyytyväinen oli joka kymmenes vastaaja (9 %). Tyytyväisyys suun terveyteen korreloi vahvasti sukupuolielämän ($r=.37$, $p<.000$) ja itsetunnon ja -kunnioituksen ($r=.29$, $p<.003$) kanssa. Diakonissalaitoksen erityispäiväkeskusten tutkimuksen kohdalla nousi esille, että ihminen ei halua avata suutaan sosiaalisissa tilanteissa, jos hampaat puuttuvat tai ovat rumat.

Kehollisuuteen liittyvät kysymykset nousivat tutkimuksessa hyvinvoinnin kannalta yhdeksi merkityksellisimmistä tekijöistä. Vamoksen työntekijät tulkitsevat miesten tyytymättömyyden kumpuavan ennen kaikkea ulkonäköön ja painoon liittyvän kokemuksesta maskuliinisuuden puutteesta. Sekä ulkonä-

Miesten omakuva oli vastaajien keskuudessa naisia rikkinäisempi sekä fyysisellä että henkisellä tasolla.

össä että painossa erot naisten ja miesten välillä olivat niin merkitseviä, että aihe tarvitsee jatkotutkimusta. Miksi huono-osaiset nuoret miehet ovat tyytymättömämpiä ulkoisiin ominaisuuksiinsa kuin nuoret naiset? Mitä erottavia ja toisaalta yhdistäviä tekijöitä on löydettävissä huono-osaisten nuorten miesten ja naisten kehollisuuteen liittyvissä kysymyksissä? Onko vihdoinkin aika murtaa perinteinen stereotyyppi siitä, että naiset kärsivät enemmän näihin liittyvistä paineista? Miten kehollisuus voidaan ottaa paremmin huomioon nuorille suunnatuissa palveluissa?

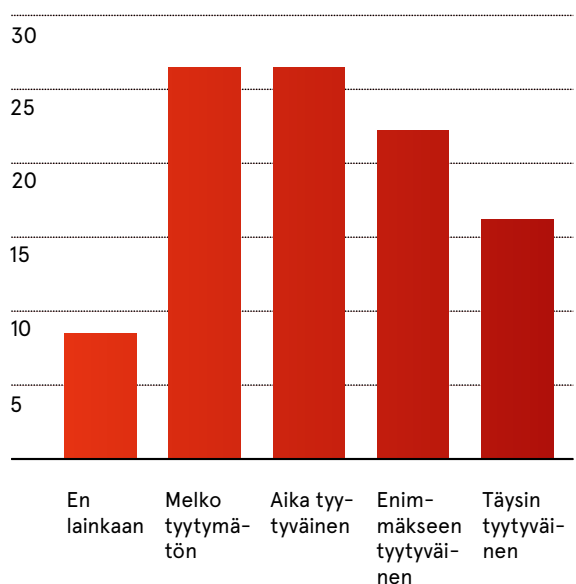
Myös tässä yhteydessä on mielekästä nostaa esille HDL:n erityispäiväkeskuksissa ja ikääntyneiden etsivässä työssä tehdyt havainnot, joiden mukaan ulkonäön hoitamisella ja fyysisellä kosketuksella on merkittävä vaikutus ihmisen kokemukseen itsestään ja toisista.

Itsetunnon ja mielekkäissä tekemisissä parantamisen varaa

Kuten todettu, Vamoksen työntekijöiden mukaan itsetuntoon liittyvät ongelmat ovat yleisiä Vamos-nuorilla. Nuorilta kysyttiin tyytyväisyyttä itsetuntoon ja -kunnioitukseen. Tutkimustulokset tukevat työntekijöiden havaintoja. Osa nuorista on ainakin osittain tyytyväinen, mutta suuremmalla osalla itsetunnon ja itsensä kunnioittamisessa on hyvinvointia haastavia ongelmia.

Vastaajista 65 % oli itsetuntoonsa ja -kunnioitukseensa vähintään aika tyytyväinen. Yli kolmannes (35 %) puolestaan oli melko tyytymätön tai ei lainkaan tyytyväinen. Tosin vain reilu kolmasosa oli siihen enimmäkseen tai täysin tyytyväinen.

Itsetunto ja itsekunnioitus

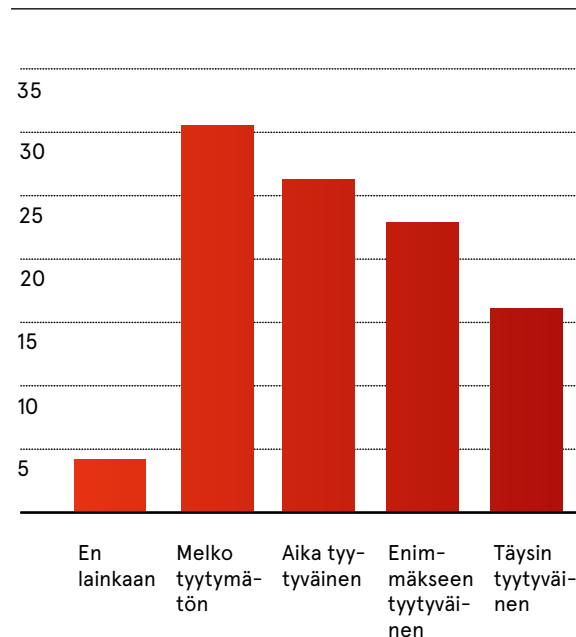

Naiset (keskiarvo 3,28) olivat tässäkin mitattavassa asiassa miehiä (2,83) tyytyväisempiä. *Miesten kuva itsestään on vastaajien keskuudessa täten naisia rikkinäisempi sekä fyysisellä että henkisellä tasolla.* Itsetunto- ja kunnioitus korreloi voimakkaasti erityisesti ulkonäön ja painon ohella myös onnellisuuden (.64, $p < .000$) ja fyysisen myös fyysisen terveyden kanssa ($r = .50$, $p < .000$). Kuten aiemmin mainittu, kehollisuuden merkitys korostui myös tämän kysymyksen kohdalla ja vahvat korrelaatiot löytyivät itsetunnon

ja ulkonäön ($r=.68$, $p<.000$) sekä painon ($r=.49$, $p<.000$) väliltä.

Monet Vamos-nuorista ovat Vamokseen ohjautuessaan olleet tekemättä juuri mitään vuosikausiin. *Vamoksen työntekijöiden tulkinnan mukaan usean nuoren arkea ohjaavat hetkittäin vaihtuvat mielihalut tai haluttomuus mihinkään.* Tutkimuksessa kysyttiin vastaajien tyytyväisyyttä ajankäyttöön ja mielekkääseen tekemiseen.

Ajankäyttö ja mielekäs tekeminen

Aika tyytyväisiä ajankäyttöönsä ja mielekkääseen tekemiseen joko enimmäkseen tai täysin kertoi olevansa yli kolmannes (39 %) vastaajista. Aika tyytyväisiä oli neljäsosa (26 %) vastaajista.

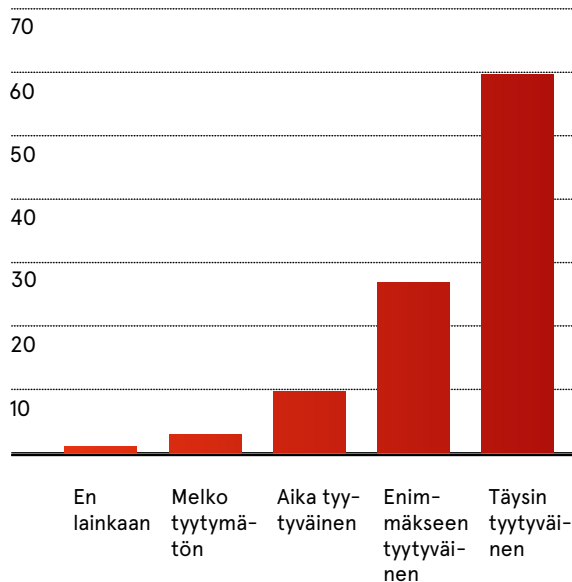
Harvempi kuin joka kahdeskymmenes (4 %) vastaaja ilmoitti, ettei ole lainkaan tyytyväinen, ja lähes kolmasosa vastasi olevansa melko tyytymätön. Mielekäs tekeminen on hyvinvoinnin kannalta olennainen asia, ja myös tämän aineiston pohjalta on selvää, että sitä tulee palveluissa vielä kehittää. Vamoksessa tähän jo havaittuun ongelmaan on koetettu vastata tarjoamalla nuorille erilaista toimintaa myös Vamos-toiminnan ulkopuolella. Työntekijät ovat kokeneet ongelmaksi viikonloput, jolloin Vamoksella ei toistaiseksi ole tarjota mitään. *Monet nuoret ovat kertoneet juuri viikonloppujen olevan viikon epämieluisinta aikaa mielekkään tekemisen puutteen takia.* Työntekijät ovat lisäksi huomanneet, että lomat ja muut pitkät tauot, jolloin ei ole mitään tukea ovat ongelma, sillä monet nuoret jäävät yksin ja masentuvat tai palaavat itselleen haitallisten toimintamallien kuten päihteiden ongelmakäytön pariin.

Asumiseensa aika tyytyväinen oli lähes kolme neljästä (73 %) vastaajasta. Aika tyytyväisiä oli neljännes, kuten myös melko tyytyväisiä. Täysin tyytyväinen vastasi olevansa joka viides. Melko tyytymätön asumiseensa ilmoitti olevansa 17 % ja täysin tyytymätön joka kymmenes vastaaja. Naiset (keskiarvo 3,51) olivat tilastollisesti merkitsevästi miehiä (2,94) tyytyväisempiä asumiseensa ($F=6,45$ ja $\text{sig}=0,012$). Miesten haasteet asumisessa ovat myös Vamoksen työntekijöiden tiedossa. Vamoksen työntekijät tekevät paljon kotikäyntejä ja niistä kertynyt kokemuspohjainen tieto osoittaa, että moni tarvitsisi tukea itsenäiseen asumiseen liittyvissä asioissa. Vaikka haasteet ovat miehillä ilmeisempiä, on työntekijöiden havaintojen mukaan samoja ongelmia myös useilla naisilla.

Nuoret ovat tyytyväisiä Vamoksen henkilökuntaan

Vamoksen toiminnan keskeinen kulmakivi rakentuu työntekijöiden ja nuorten toimivien vuorovaikutussuhteiden varaan. Tutkimuksessa kysyttiin nuorten tyytyväisyyttä Vamoksen henkilökuntaan.

Yksikön henkilökunta

Täysin tyytyväisiä Vamoksen henkilökuntaan oli melkein kaksi kolmesta (60 %) vastaajasta. Lisäksi enimmäkseen tyytyväisiä oli reilu neljäsosa ja joka kymmenes oli aika tyytyväinen. Harva vastaaja oli melko tyytymätön (3 %) tai täysin tyytymätön (1 %) henkilökunnan toimintaan. Toki on aiheellista kysyä, vaikutti näihin vastauksiin se, että lomakkeet täytettiin ja haastattelut toteutettiin Vamoksessa tai Vamoksen työntekijän kanssa. Toisaalta on huomioitavaa,

että Vamoksen toiminnassa keskeistä on luoda luottamuksellinen ja tiivis suhde jokaiseen nuoreen asiakkaaseen ja siihen panostetaan merkittävästi. Sinänsä hyvät tulokset eivät yllättäneet työntekijöitä.

Kokemus tuen saamisesta kohtalaista

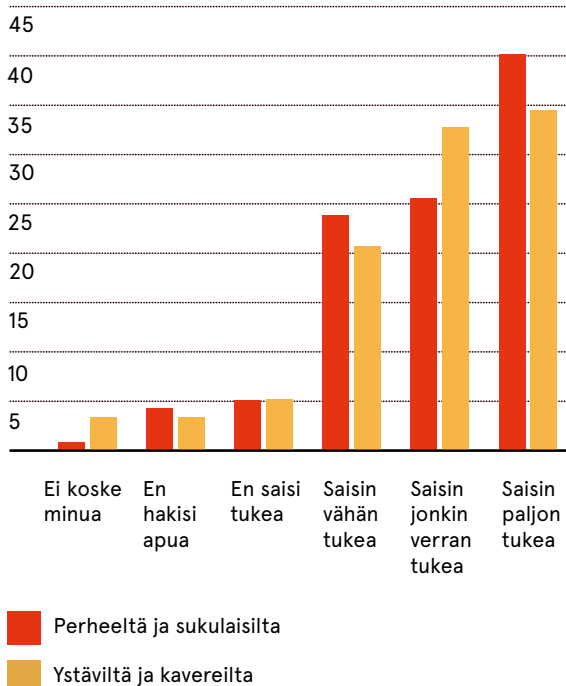
Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien kokemusta siitä, miten he tarvittaessa saivat tukea ja apua läheisiltään, julkiselta palvelujärjestelmältä ja Vamokselta. Kuten aiemmin raportissa todettiin, ovat monet Vamoksen nuorista olleet elämänsä aikana monenlaisien tukitoimenpiteiden kohteena. Osa Vamoksen nuorista on kertonut olevansa turhautunut erilaisiin palveluihin, koska ei ole saanut niistä tarvitsemaansa tukea. *Moni nuori on kokenut olevansa monissa palveluissa epätoivottu asiakas.*

Vastaajista neljäsosa (24 %) koki saavansa perheeltä ja sukulaisilta vain vähän tukea. Jonkin verran tukea tai paljon tukea uskoi saavansa kaksi kolmesta (66 %). Joka kahdeskymmenes vastaaja vastasi, että ei saisi tukea, ja hieman harvempi ilmoitti, ettei hakisi perheeltään ja sukulaisiltaan tukea. Yksi vastaaja ilmoitti ettei tämä kysymys koskenut häntä. Se, että 91 % ilmoitti saavansa ainakin vähän tukea on sinänsä positiivinen tulos. Kuitenkin jäljelle jäävä kymmenes ja se neljännes joka ilmoitti saavansa vain vähän tukea on kuitenkin merkittävän kokoinen osuus. Vamoksen työntekijöiden mukaan osalla nuorista läheisten tuki tulee muilta kuin omalta isältä tai äidiltä. Tässä yhteydessä todettakoon, että *työntekijät ovat havainneet sen, että varsinkin isäsuhteeseen liittyy monen Vamosnuoren kohdalla paljon ongelmia ja kysymysmerkkejä.*

Koska nuorista iso osa kokee olevansa yksinäisiä, on sinänsä positiivista, että vastaajista noin 90 % ilmoitti saavansa ainakin vähän tukea ystäviltä ja kavereilta. Paljon tukea koki saavansa kolmasosa, jonkin verran lähes kolmannes ja vähän tukea joka neljäs vastaaja. Vastaajista 5 % ilmoitti, ettei saisi tukea.

Hyvien ihmissuhteiden lisäksi lähipiiriltä saatavan tuen yhteys vastaajien hyvinvointiin oli suuri.

Kokemus tuen saamisesta

Heitä, jotka kokivat saavansa kavereiltaan jonkin verran tai paljon tukea oli siis kuitenkin vain 67 % vastaajista. Hieman pienempi osa (3 %) vastaajista ilmoitti, että ei hakisi ystäviltä ja kavereilta tukea, ja samansuuruisen joukko (3 %) ilmoitti, ettei tämä kysymys koskenut heitä.

Puolisolta tai kumppanilta paljon tukea ilmoitti saavansa yli kolmannes (40 %). Jonkin verran tukea uskoi puolisoltaan saavansa hieman useampi kuin

joka kuudes ja joka kymmenes ilmoitti saavansa vähän tukea. Pieni määrä (4 %) vastaajista koki, ettei saisi tukea puolisolta tai kumppanilta, ja myös heitä löytyi muutama, jotka ilmoittivat, etteivät hakisi puolisoltaan tukea. Vajaa puolet (47 %) ilmoitti, ettei kysymys koskenut häntä. Tämän vastauksen jakauma on sinänsä huomiota herättävä, sillä vastaajista vain 44 % ilmoitti olleensa elämänsä aikana pysyvässä parisuhteessa.

Leipäpankit, ruokapankit ja vaatejakelu olivat yli puolelle (58 %) omien käytäntöjen ulkopuolella. Vajaa puolet (43 %) vastasi, etteivät ne koskeneet häntä, ja joka seitsemäs (14 %) ei hakisi apua. Neuvontapuhelimien tukeen kääntyisi noin joka kolmas vastaaja. Kaksi kolmannesta (65 %) vastaajista koki, etteivät diakoniatyö tai seurakuntatyö koskeneet itseä tai niiltä ei haettaisi tukea. Vastaajista 5 % ilmoitti ettei saisi tukea diakoniatyöstä. Vähän tukea diakoniatyöstä ilmoitti saavansa kuudesosa. Jonkin verran tukea näiltä vastasi saavansa 7 % ja paljon tukea myös 7 %.

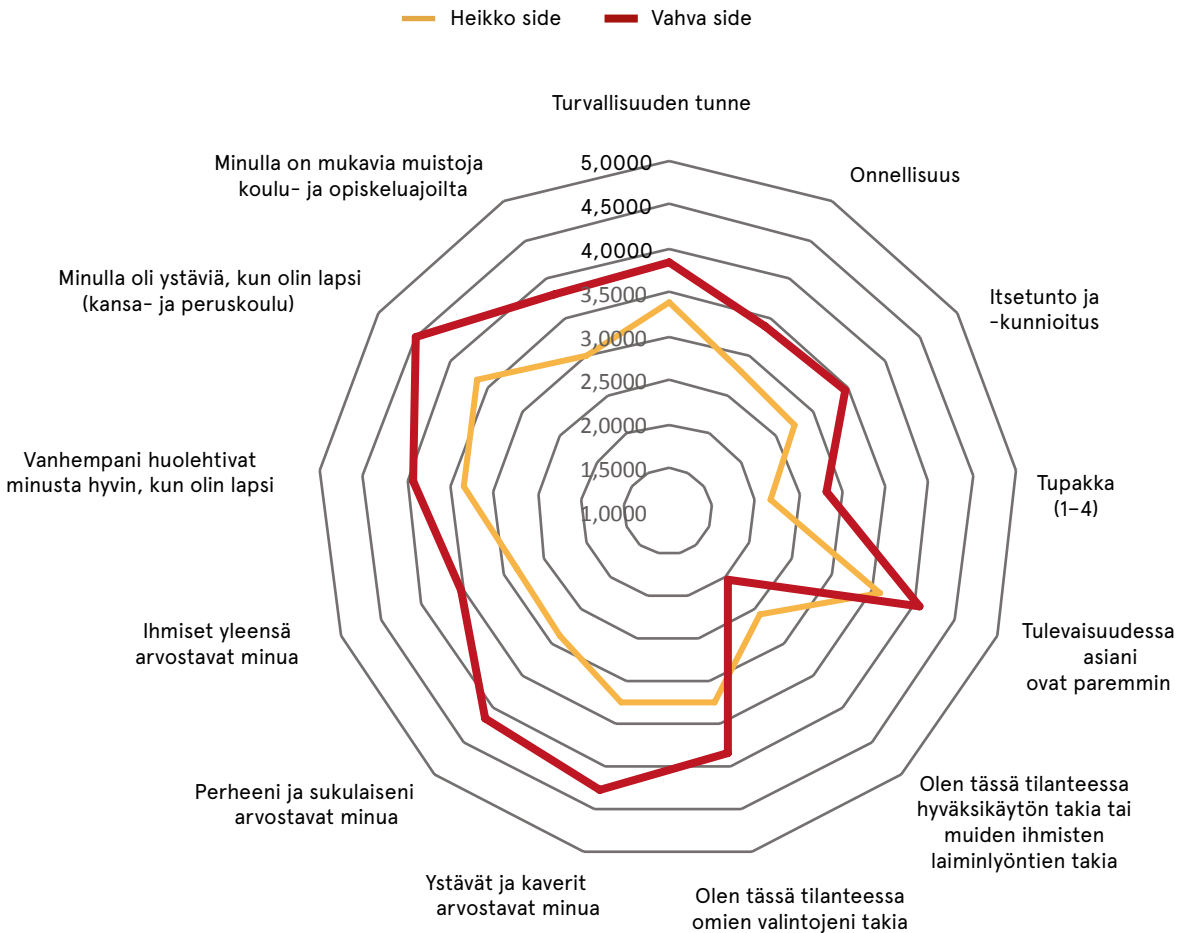
Kuviossa 1 on vertailtu kahdenlaisia nuoria toisiinsa. Ryhmään ”vahva sidos” on luokiteltu sellaiset nuoret, jotka saavat tukea ainakin jonkin verran tai paljon tukea sekä perheeltä ja sukulaisilta että ystäviltä ja kavereilta. Tällaisia nuoria oli 60. Ryhmään ”heikko sidos” jäivät nuoret, jotka eivät saaneet tukea kuin korkeintaan vähän. Ne nuoret joilla oli toimivat lähisuhteet kokevat kaikkien asioiden olevan elämässään muita paremmin. Hyvät ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki ovat keskeisessä roolissa kokonaishyvinvoinnin kannalta. Nuoret joilla ei tällaisia verkostoja ole arvioivat elämäntilanteensa olevan seurausta jonkinlaisesta hyväksikäytöstä.

Sekä perheeltä että ystäviltä saadulla tuella on tilastollisesti merkitsevä yhteys moniin tutkimuksessa

kysytyihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Erityisesti arvostuksen kokemuksella on vahva yhteys tuen saamiseen lähipiiriltä. Vamoksen työntekijöiden kokemuksissa luottamus nuoriin rakentuu ensisijaisesti sen myötä, että nuoret tuntevat, että heistä välitetään

ja heitä arvostetaan. Näissä kokemuksissa – tai niiden puutteessa – saattaa olla yksi keskeisimmistä elementeistä, jotka ratkaisevat vaikeassa elämäntilanteessa oleville nuorille tarjotun tuen toimivuuden.

Kuvio 1. Perheeltä ja ystäviltä saatavan tuen yhteys muihin tekijöihin

Tutkimusaineiston valossa näyttää siltä, että eniten Vamoksesta hyötyvät psyykkisesti huonokuntoisimmat nuoret.

Tuen saaminen Vamoksesta ja julkisista palveluista

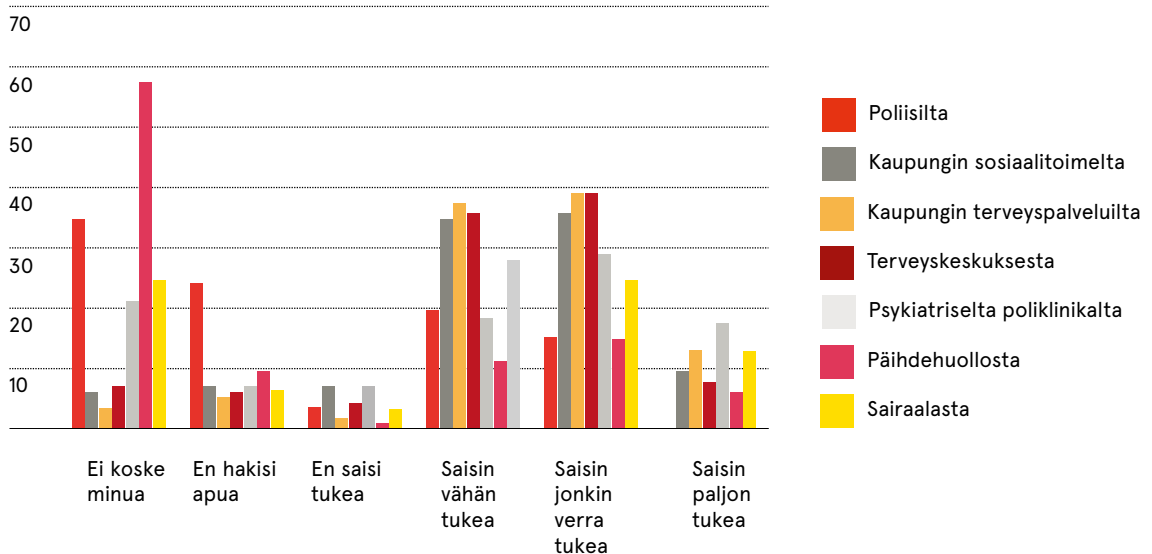
Tutkimuksessa kysyttiin myös arviota tuen saamisesta Vamoksen eri toiminnoista. Osa nuorista on mukana monessa toiminnossa ja osa vain yhdessä. Aineiston keruun jälkeen huomattiin, että toiset vastasivat vain niihin toimintoihin joihin kuuluvat ja osa arvioi tuen saamista myös muista toiminnoista. Vastaukset eivät olleet systemaattisia, eikä niitä voida sen vuoksi toiminnoittain tulkita. Suurin osa vastaajista koki saavansa Vamoksen toiminnoista vähintään jonkin verran tukea. Paljon tukea koettiin saavan erityisesti etsivästä työstä ja toimintakeskuksesta. Niitä, jotka kertoivat etteivät tukea saisi oli toiminnosta riippuen 0-3% vastaajista. Tulokset ovat Vamoksen työntekijöiden tulkinnan mukaan siinä mielessä mielekkäitä, että juuri etsivässä työssä ja toimintakeskuksessa on

paljon heikossa psyykkisessä kunnossa olevia nuoria ja suurin positiivinen muutos tapahtuu usein juuri näiden toimintojen aikana. *Myös koko tutkimusaineiston valossa näyttää siltä, että eniten Vamoksesta hyötyvät juuri psyykkisesti huonokuntoisimmat nuoret.*

Kysyttäessä tuen saamista julkisilta palveluilta, vastaukset olivat maltillisen positiivisia. Monet vastaajista ovat Vamoksen työntekijöiden mukaan olleet palvelujen suurkuluttajia, joten suurimmalla osalla vastaajista oli kysyttävistä palveluista kokemuspohjaista tietoa.

Tuen saamiseen poliisilta tai sosiaalitoimesta vastaajat suhtautuivat positiivisesti. Poliisilta koki tukea saavansa vähän tarvittaessa joka viides (20%), jonkin verran tai paljon tukea ilmoitti saavansa myös viidesosa vastaajista. Poliisin puoleen ei kääntyisi joka

Kokemus tuen saamisesta julkisista palveluista

neljäs ja muutama vastaaja koki, ettei saisi tukea, vaikka sitä hakisikin. Reilu kolmannes ilmoitti, ettei poliisiin tuki koskenut heitä.

Kaupungin sosiaalitoimelta koki saavansa vähän tukea reilu kolmannes (35 %). Jonkin verran tai paljon tukea sosiaalitoimelta arvioi saavansa 45 % vastaajista. Vastaajista 7 % totesi, ettei hakisi sosiaalitoimelta apua ja saman verran oli heitä, jotka eivät arvioineet saavansa apua sitä hakiessaan. Vain 4 % koki, ettei sosiaalitoimen tuki koskenut heitä.

Kaupungin terveystalvet olivat vastaajien keskuudessa sosiaalitoimistoakin parempi palvelu avun saatavuuden näkökulmasta. Joka kahdeskymmenes sanoi, ettei hakisi apua ja kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei saisi tukea. Vähän tukea arvioi saavansa reilu kolmasosa (37 %). Jonkin verran tukea vastasi saavansa reilu kolmasosa (39 %), ja paljon tukea useampi kuin joka seitsemäs nuori. Vastaajista pieni osa (4 %) koki, ettei tämä koskettanut heitä. Terveyskeskus noudatti muuten vastaajien osalta samaa jakaumaa kuin kaupungin terveystalvet.

Psykiatrisen poliklinikan rajasi omasta tukiverkostostaan ulos viidennes vastaajista, mutta tuen saamiseen sieltä suhtauduttiin kohtuullisen positii-visesti. Vastaajista 7 % koki, ettei kääntyisi psykiatrisen poliklinikan puoleen ja vastaavasti 7 % koki, ettei saisi sieltä tukea. Hieman harvempi kuin joka viides koki saavansa sieltä vähän tukea. Yli neljäsosa vastasi saavansa jonkin verran ja hieman useampi kuin joka kuudes paljon tukea. Päihdehuollon rajasi ulos yli puolet vastaajista (57 %) ja joka kymmenes ei hakisi sieltä apua. Yksi vastaaja koki, ettei saisi sieltä tukea. Vähän tukea arvioi saavansa useampi joka kymmenes. Jonkin verran tukea ilmoitti saavansa joka kuudes vastaaja ja paljon tukea 6 % vastaajista. Sairaalan

rajasi ulos joka neljäs. Vastaajista 7 % ei hakisi apua sairaalasta, ja 3 % heistä ei sitä kokisi sieltä saavansa. Reilu neljäs koki saavansa vähän tukea, vajaa neljäsnes jonkin verran ja melkein joka kahdeksas paljon tukea. *Vastaajat kokivat siis saavansa julkista palveluista ainakin vähän tukea, mutta toisaalta niitä jotka arvioivat saavansa niiltä paljon tukea oli vastaajien joukossa vajaa kymmenesosa.*

Alkoholia, tupakkaa ja psyykenlääkkeitä

Vastaajien päihteiden käyttöä kysyttiin viimeisen viikon ajalta. *Alkoholi oli vastaajien keskuudessa selvästi käytetyin päihde. Psyykenlääkkeitä ja tupakkaa käytti iso osa vastaajista.* Tuloksia käsiteltäessä on syytä toistaa aiemmin esitetty maininta siitä, että pientä poikkeamaa lukuun ottamatta Vamoksen toiminnoista vain etsivässä työssä on akuutista päihdeongelmasta kärsiviä nuoria. Etsivässä työssä akuutti päihdeongelma koetetaan ratkaista ennen kuin nuori mahdollisesti siirtyy Vamoksen ryhmätoimintoihin tai urapalveluihin. Vamoksen työtekijöiden mukaan monella nuorella on jonkinasteista päihdehistoriaa. Toisaalta on todettava, että tutkimuksessa kysyttiin vain viimeisen viikon aikaista käyttöä, ja oletetusti kysyttäessä vastauksia pidemmältä aikaväliltä olisi päihteiden käyttöä jonkin verran enemmän. Tuloksista voidaan päätellä se, että kovia huumeita [tässä tutkimuksessa kysyttiin erikseen amfetamiinin, opiaattien ja suonensisäisten huumausaineiden käyttöä] käytettiin joko useita kertoja viikossa tai päivittäin. Kukaan ei käyttänyt niitä yhtä kertaa viikossa, ja täten voidaan olettaa, että kysyttyä pidemmällä ajanjaksolla eivät kovien huumeiden käyttäjämäärät juurikaan nousisi.

Yhdeksän vastaajaa kymmenestä ei ollut käyttänyt kyselyä edeltäneen viikon aikana kannabista.

Yli puolet vastaajista (57 %) ilmoitti, ettei ollut käyttänyt kyselyä edeltäneen viikon aikana alkoholia lainkaan. Neljännes vastasi käyttäneensä alkoholia kerran viikossa ja hieman useampi kuin joka kymmenes useita kertoja viikossa. Päivittäin alkoholia käyttäneitä oli 3 %. Kannabiksen käyttö oli alkoholin käyttöä vielä selvästi vähäisempää. *Melkein yhdeksän vastaajaa kymmenestä (86 %) ilmoitti, ettei ollut käyttänyt lainkaan kannabista edellisen viikon aikana.* Kerran viikossa ilmoitti käyttävänsä joka kahdeskymmenes. Useita kertoja viikossa kannabista käyttäneitä oli 7 % ja päivittäin kaksi vastaajaa.

Tutkimuksessa kysytyjä kovia huumeita oli viimeisen viikon aikana käyttänyt muutama vastaaja. Amfetamiinin kohdalla 98 % ilmoitti, ettei ollut kyseistä päihdettä kyselyä edeltäneen viikon aikana käyttänyt. Vastaajista yksi ilmoitti käyttäneensä amfetamiinia useita kertoja viikossa ja yhtä harva ilmoitti käyttäneensä sitä päivittäin. Kuten amfetamiinia, myös opiaatteja käytettiin vastaajien keskuudessa harvoin. Vastaajista 97 % ilmoitti, ettei ollut kuluneen viikon aikana käyttänyt opiaatteihin kuuluvia huumausaineiden. Useita kertoja viikossa käyttäneitä oli kaksi ja päivittäin yksi vastaaja.

Suonensisäisiä huumeita ei ollut käyttänyt 98 % vastaajista, eikä kukaan ilmoittanut käyttäneensä niitä myöskään kerran viikossa. Useita kertoja viikossa suonensisäisiä ilmoitti käyttäneensä yksi % ja päivittäin myös yksi % vastaaja. Lääkkeitä päihtymistarkoituksessa käytettiin myös harvoin. Vastaajista 95 % kertoi, ettei niitä käyttänyt. Yhteensä 3 % vastaajista ilmoitti käyttäneensä lääkkeitä päihtyäkseen kerran viikossa, 2 % useita kertoja viikossa ja 1 % päivittäin. Alkoholin korvikkeita ilmoitti käyttäneensä päivittäin 4 % ja useita kertoja viikossa 1 %. Kukaan ei käyttänyt

niitä kerran viikossa ja 95 % ei lainkaan.

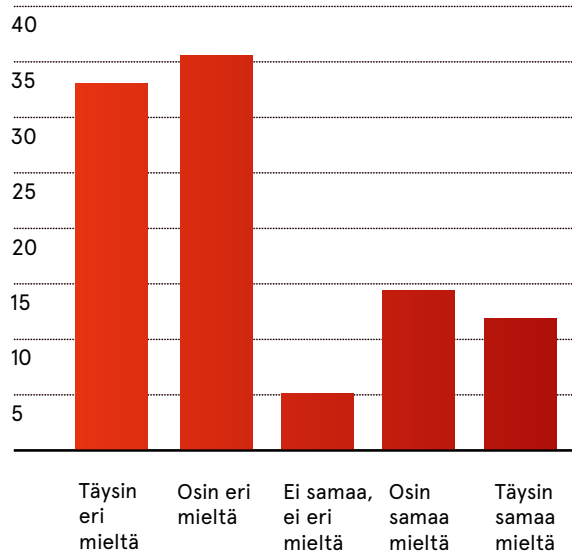
Huumeiden sijaan vastaajat käyttivät runsaasti tupakkaa ja psyykenlääkkeitä. Yli puolet vastaajista (56 %) oli kuluneen viikon aikana polttanut tupakkaa. Kerran viikossa ilmoitti polttaneensa muutama nuori (3 %) ja useita kertoja viikossa joka kymmenes. Päivittäin tupakkaa poltti 41 % vastaajista. Tupakan lisäksi eniten käyttöä tässä tutkimuksessa kysytyjen päihteiden joukossa oli psyykenlääkkeillä. *Vastaajista kaksi kolmasosaa (63 %) ilmoitti, ettei käyttänyt psyykenlääkkeitä. Sen sijaan useita kertoja viikossa käytti 4 % ja päivittäin kolmannes.* Moni nuori on kertonut Vamoksen työntekijöille psyykelääkkeiden käyttöön liittyvistä sivuvaikutuksista, kuten flegmaattisuuden lisääntymisestä ja mielenkiinnon vähentymisestä. Vamoksen työntekijöiden mukaan on ongelmallista, että monen nuoren psykiatrinen hoito keskittyy tuen ja kuntoutuksen sijaan lääkitykseen, joka ei itsessään ole riittävä hoitomuoto. Vaikka psyykenlääkkeistä hyötyjiäkin on, moni nuori on kokenut etteivät ne vaikuta koettuun hyvinvointiin millään tavalla. Korvaushoitolääkitystä käytti päivittäin 2 % ja muut eivät lainkaan. *Yhdeksän kymmenestä (90 %) ei käyttänyt mitään lääkettä somaattisen sairauden hoitamiseen.* Tähän tarkoitukseen lääkkeitä kerran viikossa ilmoitti käyttävänsä 2 %, saman verran useita kertoja viikossa ja päivittäin 6 % vastaajista.

Tulevaisuususkkoa tehdyistä valinnoista huolimatta

Vastaajilta kysyttiin tutkimuksessa arviota omasta elämäntilanteestaan, siihen mahdollisesti johtaneista tekijöistä, yhteiskunnallisia asenteita sekä vastaajien kokemusta heidän suhteistaan muihin ihmisiin ja toimijoihin.

Yhteensä 72 % vastaajista arvioi asioidensa olevan paremmin tulevaisuudessa.

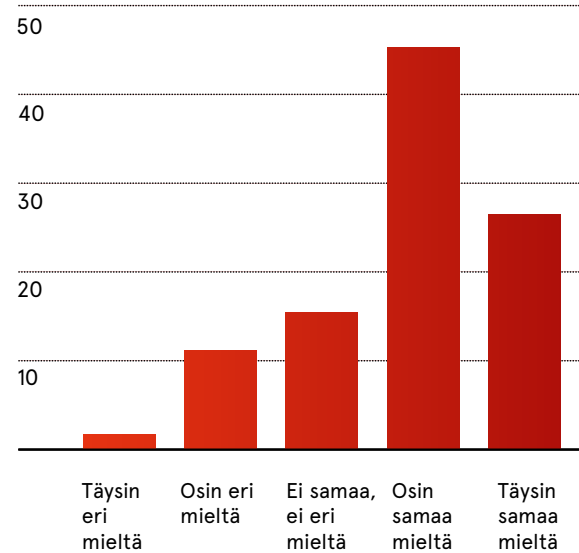
En tekisi mitään toisin, jos voisin elää elämäni uudestaan

Vastaajista reilu kymmenesosa (12 %) oli sitä mieltä ettei tekisi mitään toisin, jos olisi mahdollisuus elää elämänsä uudestaan. Osittain tätä mieltä oli hieman useampi vastaaja. Osittain eri mieltä oli reilu kolmannes ja täysin eri mieltä tasan kolmannes. Useampi kuin kaksi kolmesta (69 %) vastaajista oli siis sitä mieltä, että vaihtaisi jo eleyssä elämässään tehtyjä valintoja. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka kahdeskymmenes vastaaja.

Vamoksen työntekijät ovat havainneet, että moni nuori suhtautuu pessimistisesti tulevaisuuteen Vamoksessa aloittaessaan. Suhtautumisessa tulevaisuuteen on havaittu kuitenkin tapahtuvan merkittäviä muutoksia palveluissa olemisen aikana. Tutkimuksessa vastaajille esitettiin väite ”tulevaisuudessa asiani ovat paremmin”.

Tulevaisuudessa asiani ovat paremmin

Yhteensä 72 % vastaajista arvioi asioidensa olevan paremmin tulevaisuudessa. Osittain samaa mieltä väittämän kanssa oli vajaa puolet (45 %) ja täysin reilu neljännes (27 %).

Tätä lukua voidaan pitkään varsin merkittävänä ottaa huomioon vastaajien monet elämään kohdistuvat sekä objektiiviset että subjektiiviset haasteet. Työntekijöiden kokemuksen mukaan Vamoksen palvelujen aikana monella nuorella tapahtuu merkittävä käänne näköalattomuudesta ja toivottomuudesta uskoon siitä, että asiat voivat todella tulevaisuudessa olla paremmin. Työntekijöiden havaintoa tukee myös vastaajien vähäinen erimielisyys väitteen kanssa. Täysin eri mieltä väitteen kanssa oli 2 % vastaajista. Osittain eri mieltä oli joka kymmenes.

Suurin osa vastaajista syytti tilanteestaan omia valintojaan.

Yhteensä tulevaisuuden näki toivottomassa valossa siis noin joka kahdeksas vastaaja. Vastaajista 15 % ei ollut vastauksessaan kumpaankaan suuntaan kallellaan.

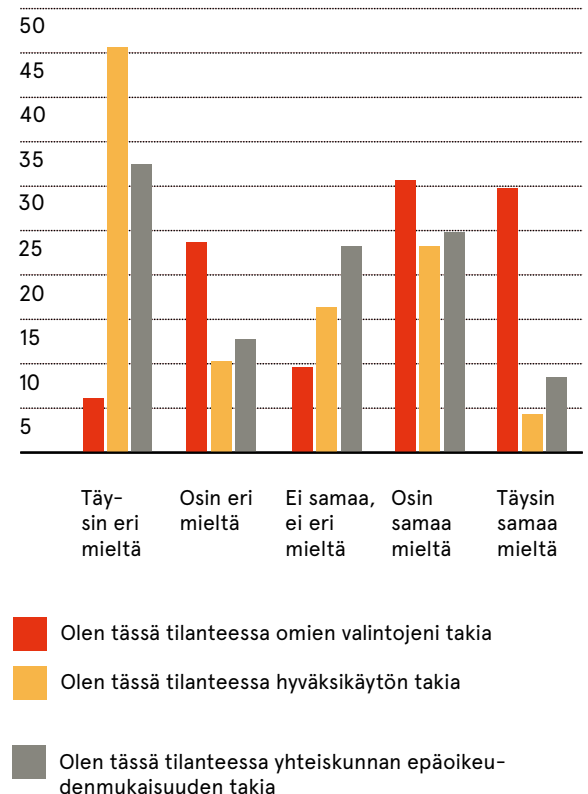
Päihteiden väärinkäytön vähentämiseen omalla kohdallaan uskoi täysin yli kolmannes (34 %) ja osin kuudesosa vastaajista. Ei samaa eikä eri mieltä vastasi olevansa vajaa puolet (44 %). Suurin osa vastaajista ei tämän aineiston valossa kärsi päihdeongelmasta, ja se selittää miksi niin iso osa ei ollut asiasta kumpaakaan mieltä. Osin sitä mieltä ettei kykene vähentämään päihteiden väärinkäyttöä oli 1 % ja täysin 3 % vastaajista. Kysyttäessä pystyvätkö vastaajat vähentämisen sijaan lopettamaan päihteiden väärinkäytön, oli jakauma parin prosenttiyksikön heilahtelua huomioimatta samanlainen.

Omien valintojen syyttäminen

Vastaajien näkemystä syistä, jotka ovat johtaneet nykyiseen tilanteeseen, kysyttiin kolmella erillisellä kysymyksellä. Tutkimuksessa selvitettiin, kokevatko nuoret omien valintojensa olleen tämän suhteen eniten vaikuttavia, onko siihen syynä hyväksikäyttö tai laiminlyöminen vai yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus.

Merkille pantavaa on, että melkein kaksi kolmesta (61 %) vastaajasta syytti tilanteestaan omia valintojaan joko osin tai täysin. Täysin samaa mieltä vastaajat olivat eniten juuri omien valintojen kanssa. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka kymmenes vastaaja. Osin tai täysin sitä mieltä, etteivät omat valinnat olleet syynä nykyiseen tilanteeseen oli 30 % vastaajista. Vastaavasti hyväksikäytön tai muiden ihmisten laiminlyöntien tulkitsi johtaneen nykyiseen tilanteeseensa osin vajaa neljännes tai täysin 4 % vastaajista. Ei samaa eikä eri mieltä oli 16 % vastaajista. Melkein puolet (46 %) oli täysin ja joka kymmenes osin sitä mieltä, että hyväksikäyttö tai laiminlyönti ei heidän kohdallaan ollut nykyistä tilannetta selittävä tekijä.

Oman tilanteen arviointi

Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta syytti tilanteestaan täysin joka kymmenes ja osin neljäsosa vastaajista. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka viides. *Vajaa puolet (45 %) vastaajista ei syyttänyt omasta tilanteestaan yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta.*

Oman kokemuksensa mukaan huono-osainen joko osin tai täysin oli joka kolmas vastaaja (32 %). Kolmannes ei ollut kallellaan kumpaankaan suuntaan. Osin tai täysin sitä mieltä, ettei ole huono-osaisen oli reilu kolmasosa (37 %) vastaajista. Subjektiiivinen

Alle puolet vastaajista koki, että ihmiset ylipäänsä arvostavat häntä.

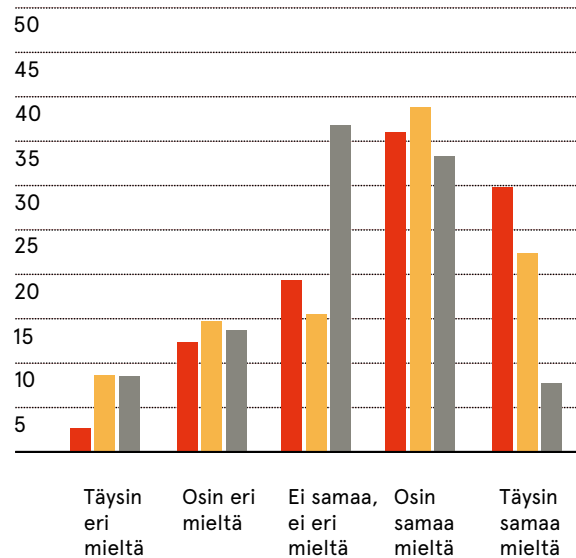
kokemus ei täten suuren osan kohdalla tue sitä että vastaajat olisivat huono-osaisia, vaikka objektiivisilla indikaattoreilla mitattuna näin olisikin. Toisaalta voidaan kysyä, onko monikaan valmis ottamaan itselleen huono-osaisen leimaa, vaikka tuntisin itsensä ainakin osittain sellaiseksi. Huono-osaisuus määrittyy myös suhteessa muihin ihmisiin, ja mikäli lähipiirissä iso osa on samankaltaisessa tilanteessa, ei identiteetti ole välttämättä vastaajan itsensä mielestä niin huono-osainen kuin tapauksessa, jossa läheiset ihmiset voisivat itseä paremmin. Itsensä tähän kategoriaan asettaminen korreloi negatiivisesti tulevaisuuskon ($r = -.34, p < .000$) kanssa.

Arvottomuuden kokemus nakertaa hyvinvointia

Työntekijät ovat havainneet, että suurin osa nuorista kärsii arvottomuuden tunteesta. Monella heistä ei ole ollut oman kokemuksensa mukaan merkityksellistä roolia yhteiskunnassa tai edes omassa lähipiirissään.

Arvostusta ystäviltään ja kavereilta kertoi saavansa täysin vajaa kolmannes (30 %) ja osin yli kolmannes (36 %). Yhteensä siis saks kolmasosaa (67 %) vastanneista koki ystävien ja kavereiden arvostavan häntä. Kannastaan ei ollut varma viidesosa vastaajista. Osin sitä mieltä, että ystävät ja kaverit eivät arvosta oli 12 % ja täysin sitä mieltä 3 % vastaajista. Useampi kuin kolmasosa ei täten kertonut saavansa arvostusta ystäviltään ja kavereiltaan. Tutkimuksessa löytyi negatiivinen korrelaatioyhteys kavereilta saadun arvostuksen ja yksinäisyyden kokemuksen ($r = -.49, p < .000$), masentuneisuuden ($r = -.45, p < .000$) sekä epäonnistuneeksi itsensä tuntemisen väliltä ($r = -.43, p < .000$).

Arvostus

- Ystävät ja kaverit arvostavat minua
- Perheeni ja sukulaiseni arvostavat minua
- Ihmiset yleensä arvostavat minua

Oman arvontunteen voidaan täten tulkita olevan vastaajilla keskeinen hyvinvointia selittävä tekijä. Vamoksen työntekijöiden kokemuksen mukaan nuoret kykenevät sitoutumaan omaa hyvinvointiaan edistäviin tavoitteisiin vasta kun kykenee ensin

Nuoret kokevat pääsääntöisesti tulleen kohtalaisen reilusti kohdelluiksi ainakin sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä poliisin toimesta.

arvostamaan itseään. Ilman kykyä arvostaa itseään ajautuu moni vaihtuvien kompleksisten valintojen ja hetkellisten mielihalujen vietäväksi. Hyviin tavoitteisiin sitoutuminen, eli omiin intresseihin kiinnittyminen, luo koherenssin tunnetta.

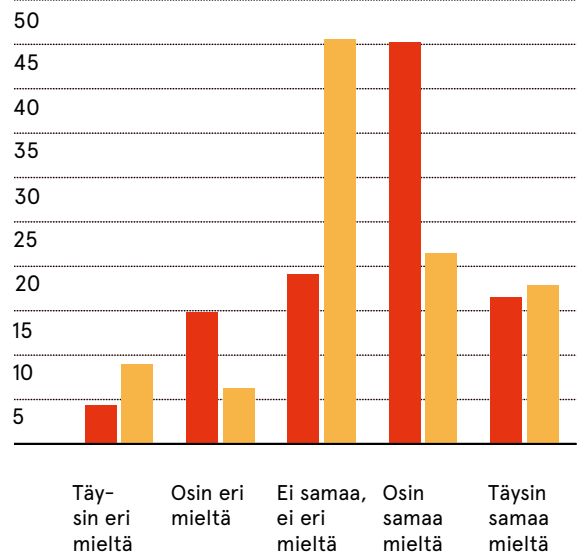
Perheeltä ja sukulaisilta koettiin saavan hieman vähemmän arvostusta kuin ystäviltä. Täysin sitä mieltä, että perhe ja sukulaiset arvostavat, oli reilu viidennes ja osin sitä mieltä oli melkein 40 % vastaajista. Kannassaan kumpaankaan suuntaan ei päätynyt osoittamaan 16 % vastaajista. Osin eri mieltä oli 15 % ja täysin joka kymmenes vastaaja. Arvostusta ihmisiltä yleensä koki saavansa täysin harvempi kuin joka kymmenes ja osin kolmannes vastaajista. Ei samaa eikä eri mieltä oli reilu kolmannes, osin eri mieltä 14 % ja täysin eri mieltä oli kymmenesosa. Vastaajista merkittävästi alle puolet (41 %) koki, että ihmiset ylipäänsä arvostavat häntä. Ihmisiltä koettu arvostus korreloi positiivisesti erityisesti muihin ihmisiin kohdistuneen luottamuksen ($r=.40, p<.000$) ja tulevaisuususkon kanssa ($r=.38, p<.000$).

Palveluissa kohtelu koettiin kohtuullisen reiluksi

Nuoret kokevat pääsääntöisesti tulleen reilusti kohdelluiksi ainakin sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä poliisin toimesta.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilökunnan ilmoitti kohtelevan häntä reilusti osin vajaa puolet vastaajista (45 %) ja täysin joka kuudes. Ei samaa eikä eri mieltä oli viidesosa. Osin eri mieltä oli joka seitsemäs ja täysin eri mieltä oli 4 % vastaajista. Väitteen “poliisi kohtelee minua reilusti” kohdalla melkein puolet (46 %) valitsi vaihtoehdon “ei samaa eikä eri mieltä”, ja työntekijöiden arvio tämän vastausvaihtoehdon painottumisesta on se, että harva vastaaja on poliisin kanssa tekemisissä. Reilu kolmasosa (39 %)

Kokemus kohtelusta: sote-palvelut ja poliisi

■ Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilökunta kohtelee minua reilusti

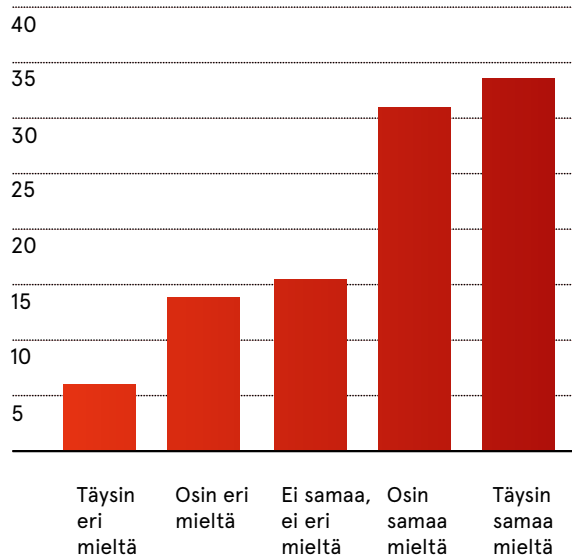
■ Poliisi kohtelee minua reilusti

oli väitteen kanssa joko osin tai täysin samaa mieltä. Osin eri mieltä oli 6 % ja täysin eri mieltä kymmenesosa vastaajista. Vamoksen työntekijöiden mukaan monet nuorista saattavat suhtautua epäluuloisesti viranomaisiin, mutta varsinaista viranomaisvihaa on vähän. *Nuorten kokemukset kohtelusta eri palveluissa ovat useammin neutraaleja kuin negatiivisia.*

Uskonnon ja työn tekemisen tärkeydestä

Tutkimuksessa selvitettiin myös uskonnon roolia nuorten elämässä. Uskontoa piti tärkeänä asiana elämässään vähintään osittain harvempi kuin joka kymmenes (8 %) ja täysin joka kymmenes. Ei samaa eikä eri mieltä oli myös kymmenesosa. Väitteen kanssa osin eri mieltä oli 9 % ja kaksi kolmasosaa (63 %) oli täysin eri mieltä. *Uskonto näytteli täten edes osin merkittävää rooli vajaan viidenneksen elämässä (18 %).*

Työn tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni

Nuoria syyllistetään usein siitä, että työ ei heitä kiinnosta. Kuitenkin väitteen “työn tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni” kanssa täysin samaa mieltä oli kolmannes (34 %) ja osin vajaa kolmannes vastaajista. Vastaajista 16 % ilmoitti, ettei ole samaa eikä eri mieltä. Vastaajista joka seitsemäs oli väitteen kanssa osin eri mieltä ja 6 % täysin eri mieltä. Vamoksen työntekijöiden mielestä näitä vastauksia tulkittaessa on syytä huomioida että vastaajista iso osa on pitkäaikaistyöttömiä ja muillakin on suhteellisen vähän kokemusta työelämästä. Työntekijöiden kokemuksen mukaan käytännössä kaikki Vamoksessa aloittaneet nuoret haluavat tulevaisuudessa löytää itselleen työpaikan.

Huono-osaisen nuoren identiteetin ydin

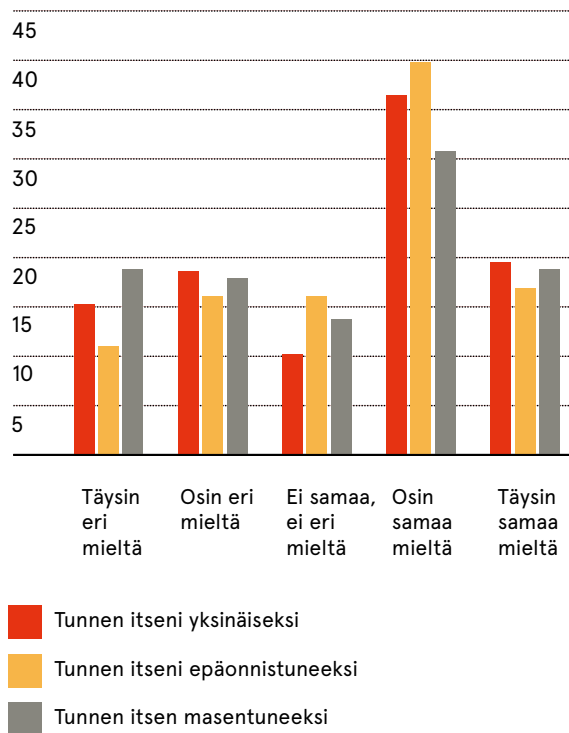
Yksinäisyys on yksi Vamos-nuoria yhdistävä tekijöistä, jonka työntekijät ovat huomanneet. Kuten tämänkin raportin aiemmista kohdista huomattiin, iso osa vastaajista oli jäänyt vaille kavereita jo lapsuuden ja peruskoulun aikana. *Yksinäisyyden lisäksi masennus ja epäonnistuneen yksilön identiteetti koskettavat sekä työntekijöiden että tutkimusaineiston perusteella suurinta osaa Vamoksen nuorista.*

Vastaajille esitettiin kyselylomakkeessa väittämä “tunnen itseni yksinäiseksi”. *Täysin samaa mieltä väitteen kanssa oli viidennes (20 %) vastaajista. Osin samaa mieltä oli runsas kolmannes. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka kymmenes vastaaja. Osin eri mieltä väittämän kanssa oli hieman harvempi kuin joka viides ja täysin eri mieltä 15 % vastaajista.*

Lisäksi väitteen “tunnen itseni epäonnistuneeksi” kanssa täysin samaa mieltä oli joka kuudes (17 %), osin samaa mieltä useampi kuin joka kolmas (40 %) vastaaja. Ei samaa eikä eri mieltä oli 16 % vastaajista. Osin eri mieltä vastasi olevansa joka kuudes ja täysin

Suurin osa vastaajista pitää itseään yksinäisenä, epäonnistuneena ja masentuneena.

Yksinäisyys, epäonnistuminen, masennus

useampi kuin joka kymmenes vastaaja. Yli puolet nuorista pitää itseään epäonnistuneena ihmisenä, vaikka voidaan olettaa, että monen kohdalla ongelmat eivät johdu vain omista valinnoista.

Psykkisten ongelmien ja masennuksen kanssa kamppailee iso osa Vamoksen nuorista. Väitteen ”tunnen itseni masentuneeksi” kanssa täysin samaa mieltä oli vajaa viidennes (19 %) ja osin vajaa kolmannes. Ei eri eikä samaa mieltä oli 14 % vastaajista. Osin ja

täysin eri mieltä vastanneita oli kumpaakin hieman alle 20 %. Kaikki taulukossa esitetyt kolme väittämää korreloivat voimakkaasti ($r > .60$) toisensa kanssa ja kaikki korreloivat negatiivisesti vastaajien tulevaisuuskon kanssa. Voimakkain näistä johdettava korrelaatioyhteys löytyi ihmisiltä koettuun arvostukseen (kaikissa kolmessa $r > .40$ ja $p < .000$). Tutkimusaineistossa yksinäisyys, masennus ja tunne epäonnistumisesta korreloivat vahvasti myös ”tunnen itseni sairaaksi”-väittämän kanssa.

Itsensä koki vihaiseksi (ns. vittuuntuneeksi) täysin reilu kymmenesosa (13 %) ja osin neljännes. Ei samaa eikä eri mieltä oli vajaa reilu neljännes (29 %). Täysin sitä mieltä, ettei ole vihainen tai vittuuntunut, oli joka viides ja osin 15 % vastaajista. Tätä voidaan pitää sinänsä mielenkiintoisena tuloksena, että moni nuorista on kokenut monenlaista epäoikeudenmukaisuutta elämänsä aikana, mutta silti vain alle kolmannes heistä koki olevansa vihainen. Toisaalta tätä selittänee se, että iso osa nuorista syyttää omista ongelmistaan ensi sijassa itseään.

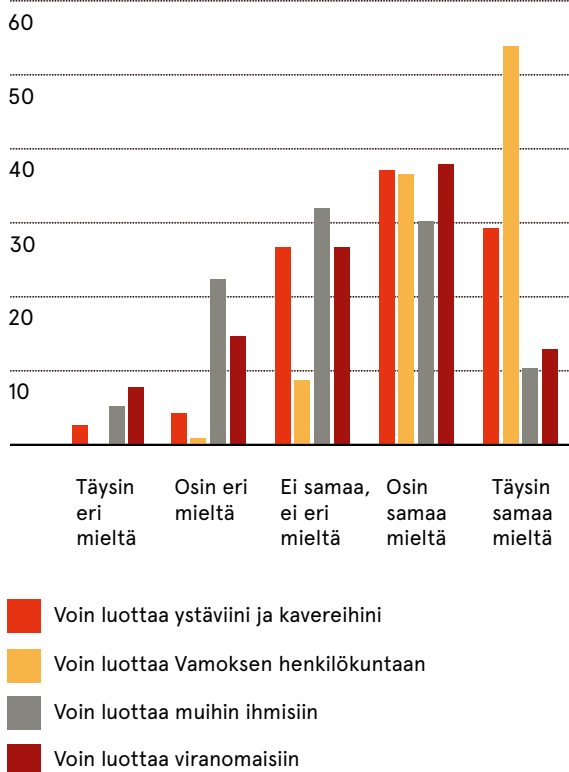
Vaikka useimmat Vamoksen nuorista kärsivät työntekijöiden kokemuksen mukaan erilaisista sairauksista, eivät vastaukset täysin tue tätä havaintoa. Väittämän ”Tunnen itseni sairaaksi” kanssa vajaa puolet vastaajista (47 %) oli täysin tai osin eri mieltä. Ei eri eikä samaa mieltä oli viidennes. Osittain samaa mieltä oli neljäsosa ja täysin 8 %. Noin kolmasosa nuorista piti siis itseään vähintään osittain sairaana.

Tämän tutkimuksen valossa näyttää, että juuri luottamuksen rakentamisessa Vamos onnistuu erittäin hyvin.

Monisuuntainen luottamusvaje

Vastaajat pitivät itseään kohtuullisen luotettavana. Tosin täysin samaa mieltä väittämän ”Minuun voi luottaa” kanssa oli vain reilu puolet vastaajista (56 %). Osin väitteen allekirjoitti kolmannes. Ei samaa eikä eri mieltä oli vajaa kymmenys ja osin eri mieltä 3 %. Kukaan ei ollut väitteen kanssa täysin eri mieltä.

Luottamus muihin

Tutkimuksessa kysyttiin luottamusta sekä läheisiin että ulkopuolisiin tahoihin. Voin luottaa ystäviini ja kavereihini -väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli melkein joka kolmas (29 %) ja osin samaan mieltä useampi kuin joka kolmas. Ei samaa eikä eri mieltä oli neljäsosa ja osin eri 4 % ja täysin eri 3 %. Ystäviini ja kavereihin vastasi luottavansa siis edes osin vain 66 % vastaajista.

Ulkopuolisia ihmisiä kohtaan luottamus oli oletustikin heikompaa kuin kavereihin. ”Voin luottaa muihin ihmisiin” -väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli joka kymmenes vastaaja. Osin sitä mieltä ilmoitti olevansa vajaa kolmasosa, ja hieman useampi ei ollut samaa eikä eri mieltä. Täysin eri mieltä oli 5 % ja osittain eri mieltä vajaa neljäsosa. Täten vain 41 % vastaajista ilmoittaa luottavansa edes osin muihin ihmisiin. Viranomaisiin kertoi puolestaan luottavansa täysin useampi kuin joka kymmenes ja osin useampi kuin joka kolmas. Kantaansa ei valinnut neljäsosa. Vastaajista 15 % oli osin eri mieltä ja 8 % täysin eri mieltä.

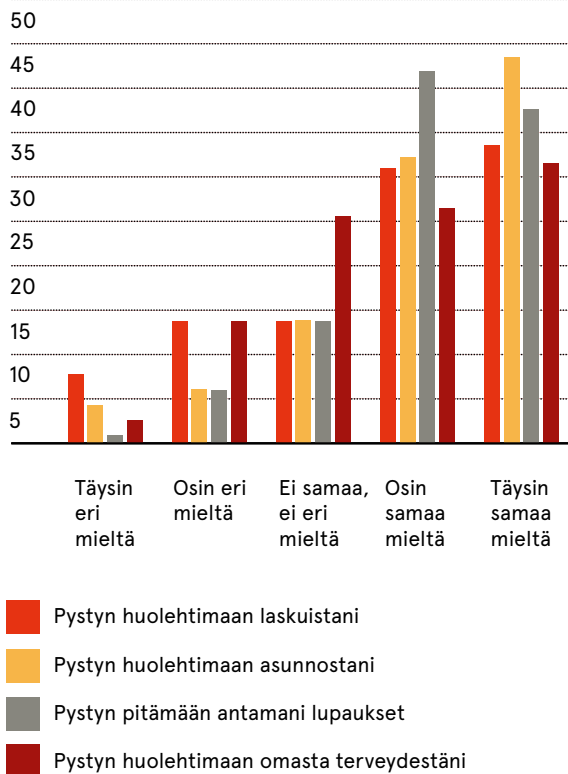
Sen sijaan Vamosen henkilökuntaan vastaajat ilmoittivat luottavansa vahvasti. Väitteen ”voin luottaa oman yksikköni henkilökuntaan” kanssa täysin samaa mieltä oli yli puolet (54%) vastaajista ja reilu kolmasosa oli väitteen kanssa osin samaa mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka kymmenes ja osin eri mieltä oli yksi vastaaja eikä kukaan ei ollut täysin eri mieltä väitteen kanssa. Kun otetaan huomioon, että suurin osa vastaajista kärsii luottamukseen liittyvistä ongelmista, voidaan Vamosen henkilökuntaan kohdistuvaa luottamusta pitää hyvänä. Vamosen työntekijöiden tulkinnan mukaan juuri vahva luottamus on toimivan tuen edellytys. Luottamus voidaan määritellä tässä yhteydessä siten, että nuori pitää työntekijää hyvänä tyyppinä, joka aidosti haluaa edistää hänen hyvinvointiaan. Tämän tutkimuksen valossa näyttää siltä, että juuri luottamuksen rakentamisessa Vamos onnistuu erittäin hyvin.

Masennus ja yksinäisyys vaikuttivat negatiivisesti vastaajien arvioon toimintakyvystään.

Oman toimintakyvyn arviointia

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajien arviota kyvystään huolehtia laskujen maksamisesta, asunnostaan ja terveydestään sekä kyvystä pitää antamansa lupaukset.

Asioista huolehtiminen

Vastaajista kolmasosa (34 %) oli väittämän “Pystyn huolehtimaan laskuistani” kanssa täysin samaa mieltä. Osin samaa mieltä oli vajaa kolmannes. Ei samaa eikä eri mieltä oli 14 %. Osin eri mieltä oli myös 14 % ja täysin eri mieltä harvempi kuin joka kymmenes vastaaja.

Asunnostaan katsoi täysin pystyvänsä huolehtimaan alle puolet (44 %) ja osin joka kolmas. Ei samaa eikä eri mieltä oli 14 %. Osin eri mieltä oli 6 % ja täysin 4 % vastaajista. Terveydestään pystyy oman tulkinsa mukaan huolehtimaan täysin kolmasosa ja osin neljäsosa. Vastaajista neljännes ei ollut eri eikä samaa mieltä. Osin eri mieltä oli joka seitsemäs ja täysin 3 % vastaajista. Täysin samaa mieltä “pystyn pitämään antamani lupaukset” -väittämän kanssa oli reilu kolmannes (38 %) ja osin 42 %. Ei samaa eikä eri mieltä oli joka seitsemäs. Osin eri mieltä oli 6 % ja täysin yksi vastaaja.

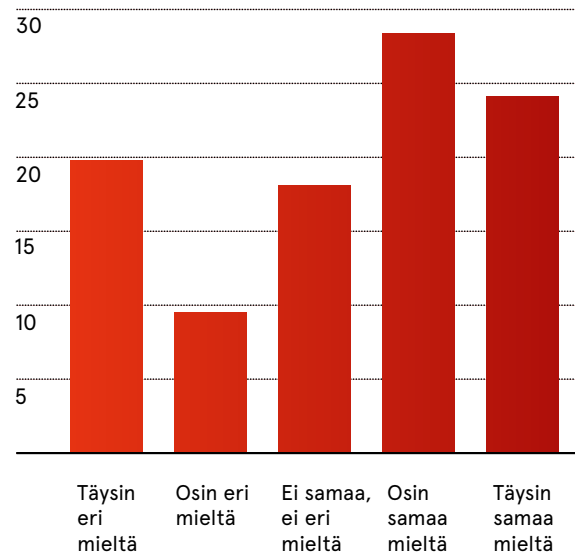
Vamoksen työntekijöiden tulkin mukaan nuoret vastasivat näihin kysymyksiin realistisesti. Merkittävä osa heistä tunnistaa osittaisen kyvyttömyytensä huolehtia arkisista asioistaan. Tutkimuksessa löytyi merkitsevä negatiivinen korrelaatio asunnosta huolehtimiskyvyn ja yksinäisyyden ($r=-.31, p<.000$), masennuksen tunteen ($r=-.30, p<.000$) sekä itsensä epäonnistuneeksi tuntemisen välillä ($r=-.46, p<.000$). Lisäksi kyky huolehtia terveydestä näytti heikentyvän erityisesti, mikäli tunsi itsensä epäonnistuneeksi ($r=-.46, p<.000$) tai oli masentunut ($r=-.36, p<.000$). Myös yksinäisyyden kokemus vaikutti kykyyn huolehtia terveydestä merkitsevällä tavalla ($r=-.22, p<.017$). Yksinäisyys, masennus ja tunne siitä että on epäonnistunut, ovat kaikki yhteydessä kysytyihin toiminnallisiin asioihin. *Kuten Vamoksen työntekijät ovat havainneet, voidaan niiden tulkita myös tämän tutkimusaineiston pohjalta vaikuttavan negatiivisesti yksilön toimintakykyyn.*

Yhteisöön kuulumisen tärkeydestä

Vastaajilta kysyttiin, kokevatko he olevansa kuuluvansa johonkin yhteisöön.

Heistä neljäsosa (24 %) oli täysin samaa mieltä väittämän ”Tunnen olevani osa jotakin yhteisöä” kanssa. Osin samaa mieltä oli reilu neljännes. Ei samaa eikä eri mieltä oli vajaa viidennes.

Tunnen olevani osa jotakin yhteisöä (esim. kaveripiiri, puolue, järjestö)

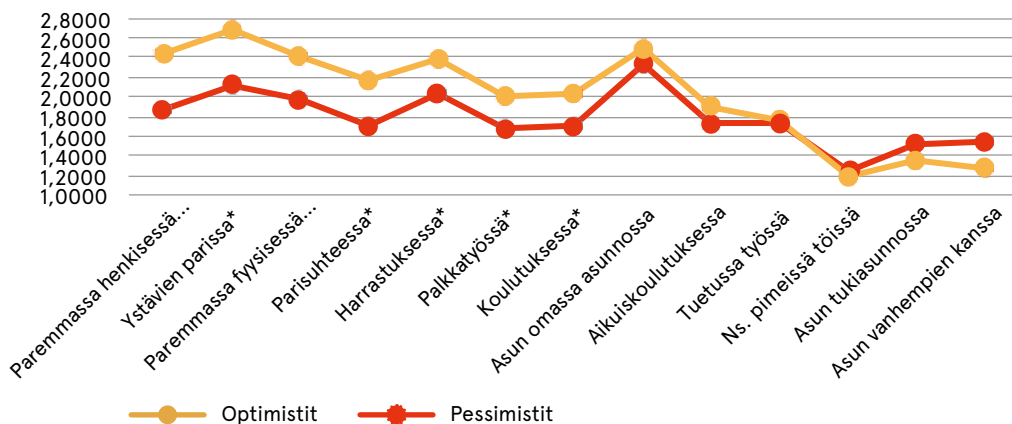
Täysin tai osin sitä mieltä, että ei kuulu mihinkään yhteisöön, oli vajaa kolmasosa (29 %) vastaajista. Yhteisön koki antavan mielekästä tekemistä täysin joka neljäs ja osin hieman useampi vastaaja. Ei samaa eikä eri mieltä oli neljäsosa. Osin eri mieltä ilmoitti olevansa joka kymmenes ja täysin eri mieltä joka yhdeksäs vastaaja. Monen kohdalla syrjään jäämisen voidaan päätellä alkaneen varhaisessa vaiheessa myöskin tämän kysymyksen ja lapsuudessa saatujen ystävien vahvasta korrelaatiosta ($r=.48, p<.000$).

4.5

Tulevaisuuden odotukset

Kuviossa 2 vertaillaan niitä nuoria, joille tulevaisuus näyttää positiivisena niihin nuoriin joiden tulevaisuus näyttää huonommassa valossa. Luokittelu on tehty väittämän ”tulevaisuudessa asiani ovat paremmiin” suhteen. Positiivisesti tulevaisuutensa näkevät ne jotka olivat osin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Negatiivisesti taas ne jotka vastasivat olevansa täysin eri mieltä, osittain mieltä tai eivät osanneet ottaa väittämään kantaa puolesta tai vastaan. Näitä kahta luokkaa vertaillaan sen suhteen millaiseksi he näkevät tulevaisuutensa 13 listatun (ks. liite 1, taulukko 12), hyvinvointiin liittyvän tekijän suhteen. Näihin nuoret olivat ottaneet kantaa kolmiportaisella asteikolla En (1), Ehkä (2) ja Kyllä (3).

Kuvio 2. Tulevaisuuden odotukset

Kolme neljäsosaa vastaajista piti vähintään mahdollisena, että on puolen vuoden kuluttua opiskelemassa tai työssä.

Ystävät, koulutus ja työ ja parempi psyykinen kunto nähdään mahdollisena

Monet Vamokseen ohjautuvista nuorista ovat työntekijöiden kokemusten mukaan aluksi varsin pessimistisiä oman tulevaisuutensa suhteen. Alkuvaiheessa monen on vaikea määritellä omia tavoitteitaan, sillä esimerkiksi opiskelu- tai työpaikkojen saamiseen suhtaudutaan suurella varauksella. Toisaalta osa ei edes haaveile mistään. Monen kohdalla tässä tapahtuu työntekijöiden mukaan kuitenkin merkittävä muutos Vamos-toiminnan aikana. Vastaajilta kysyttiin heidän näkemystään erilaisista puolen vuoden päässä olevista tulevaisuusvaihtoehdoista. *Merkittävä osa vastaajista uskoi tilanteensa olevan nykyistä parempi puolen vuoden päästä päästä* (ks. s. 43). Pessimistisesti kysytyihin tulevaisuusvaihtoehtoisin vastasi vain pienehkö osa vastaajista. Täyttää varmuutta ei monen kohdalla esiintynyt siitä, että asiat olisivat tulevaisuudessa paremmin mutta vähintäänkin toivon kipinä siitä, että asiat kehittyisivät nykyistä parempaan suuntaan oli selvästi suurimmalla osalla nuorista.

Ystävien parissa puolen vuoden päästä uskoi olevansa melkein kaksi kolmesta (58 %) ja ehkä-vastauksen valitsi joka kolmas. Nuorista siis useampi kuin yhdeksän kymmenestä vastaajasta piti mahdollisena, että on puolen vuoden päästä ystävien parissa. piti ainakin mahdollisena, että on puolen vuoden päästä ystävien parissa. Tähän ei uskonut vajaa kymmenesosa. Harrastuksessa uskoi olevansa melkein puolet (43 %), ja mahdollisena sitä piti hieman useampi (45 %). Harrastuksessa ei uskonut olevansa reilu kymmenesosa (13 %). Parisuhteessa uskoi olevansa joka neljäs, ja puolet vastasi pitävänsä tätä mahdollisena. Reilu viidennes ei uskonut olevansa parisuhteessa puolen vuoden päästä.

Koulutuksessa uskoi olevansa joka viides ja yli puolet koki tämän olevan mahdollista. Neljännes ei uskonut olevansa koulutuksessa puolen vuoden kuluttua.

Aikuiskoulutuksessa näki itsensä vajaa viidesosa (19%), ja mahdollisesti sinne uskoi päätyvänsä melkein puolet. Kolmannes ei uskonut olevansa puolen vuoden päästä aikuiskoulutuksessa. Tuetussa työssä uskoi olevansa kymmenes ja ehkä reilusti yli puolet (59 %) vastaajista. Kolmasosa ei uskonut olevansa puolen vuoden päästä tuetussa työssä

Palkkatöissä uskoi olevansa joka kuudes, ja sitä piti mahdollisena yli puolet (58 %). Neljännes ei uskonut olevansa puolen vuoden päästä työssä. Pimeissä töissä ei kukaan ainakaan vastauksen perusteella uskonut olevansa. Viidesosa piti tätä kuitenkin mahdollisena. Neljä viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, ettei ole pimeissä töissä puolen vuoden päästä.

Nykyistä paremmassa fyysisessä kunnossa uskoi olevansa vajaa puolet (44 %) vastaajista. Ehkä-vaihtoehto sai 40 % kannatuksen. Parempaan fyysiseen kuntoon ei uskonut 16 % vastaajista. *Nykyistä paremmassa henkisessä kunnossa vastasi olevansa useampi kuin joka kolmas.* Vajaa puolet piti mahdollisena, että on puolen vuoden päästä paremmassa henkisessä kunnossa ja vain joka kymmenes ei pitänyt sitä mahdollisena.

Vastaajista kaksi kolmannelta (64 %) uskoi asuvansa puolen vuoden kuluttua omassa asunnossaan. Lisäksi sitä piti mahdollisena 16 % vastaajista. Sen sijaan viidennes (20 %) ei siihen uskonut. Tukiasunnossa uskoi asuvansa joka kymmenes ja vajaa viidesosa vastasi ehkä. Reilu enemmistö (72 %) ei uskonut asuvansa tukiasunnossa. Vanhempien luona uskoi asuvansa joka kymmenes vastaaja. Asumista vanhempien luona piti vähintään mahdollisena joka neljäs vastaaja, mutta suurin osa (76 %) ei pitänyt sitä mahdollisena.

Kuten aiemmassa luvussa kerrottiin, uskoo suurin osa (72 %) vastaajista positiiviseen tulevaisuuteen. Vamoksen työntekijöiden vahva kokemus on, että monen nuoren toivo herää kun he kiinnittyvät turvalliseen yhteisöön ja vuorovaikutussuhteeseen sekä kokevat että heistä välitetään ja heitä arvostetaan ihmisinä.

5.

Lopuksi

Tämä oli ensimmäinen määrällinen tutkimus Vamos-nuorista. Sillä oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen täyttää tutkimuksellista aukkoa ja saada nuorten omiin kokemuksiin pohjautuvaa kvantitatiivista ja sturukturoitua tietoa nuorten tilanteesta. Vielä tärkeämpänä tavoitteena oli kehittää Vamos-palveluja vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeisiin. Tutkimus vastasi kumpaankin tarpeeseen ja samalla havaittiin, että aineistosta on mielekästä jatkossa tehdä vielä syvempiä tieteellisiä analyyskejä. Lisäksi tutkimus tarjoaa monia tarpeellisia jatkotutkimuksen aiheita.

Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että nuorten hyvinvointiin Vamos-palveluissa vaikuttaa erityisesti se, että heidät saadaan kokemaan itsensä yksilöinä arvokkaaksi ja merkitykselliseksi toisille ihmisille ja tarjotaan onnistumisen kokemuksia, mikä vähentää masennusta ja näköalattomuutta. *Vamoksen vaikuttavuus korostuu tutkimusaineistossa erityisesti niiden kohdalla, joiden tilanne on ollut vaikein palveluihin tullessa.* On mielenkiintoista, että erityisesti päihdehoidossa aiemmin olleiden nuorten kohdalla vaikutus oli merkittävän suuri, vaikka Vamoksessa on vasta kehitteillä näihin tarpeisiin vastaavaa erityispalvelua. Huomionarvoista on myös, että muutos oli suurempi miesten kohdalla kuin naisten.

Lapsuus ja nuoruus	Muutokset hyvinvoinnissa	Tilanne nyt	Tulevaisuuden odotukset
Koulukiusaamista	Sekä psyykinen että fyysinen hyvinvointi kasvanut merkittäväällä osalla	Positiivisesta muutoksesta huolimatta suurin osa kokee olevansa yksinäinen, masentunut ja epäonnistunut eikä luota ulkopuolisiin ihmisiin ei koe saavansa muilta arvostusta	Suurin osa nuorista uskoo nykyistä parempaan tulevaisuuteen
Oppimisvaikeuksia	Suurimmalla osalla hyvinvoinnissa on tapahtunut kokonaisvaltainen muutos	Vamoksen työntekijöihin luotetaan vahvasti	Yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti vähintään mahdollisena olevansa ystävien parissa ja nykyistä paremmassa psyykkisessä kunnossa.
Avun ja tuen puutetta			Kolme neljästä piti mahdollisena, että on puolen vuoden päästä opiskelemassa tai työssä
Yksinäisyyttä			
Mielenterveyden ongelmia			

Nuorten kertoman mukaan luottamus Vamoksen työntekijöihin on rakentunut erityisesti siitä, että he ovat kokeneet tulleet välitetyiksi.

Vamoksen työntekijöiden asiakastyöhön perustuvat tulkinnat ja kokemukset Vamoksen vaikuttavuuden syistä nojaavat muutamaan pääkohtaan. Ensinnäkin jokainen nuori saa oman työntekijän, joka kohtaa nuorten arvostavasti ja ihmisläheisesti. Työntekijät tutustuvat nuoriin ja lähtevät yhdessä nuoren kanssa tavoittelemaan parempaa, nuoren omista toiveista ponnistavaa tulevaisuutta. Tavoitteet ovat aina nuoren itsensä, eivät ulkopuolisten tahojen määrittämiä. Autonomiamia korostava yhteistyösuhde on nuorelle täysin vapaaehtoinen ja hyvin tasa-arvoinen. Nuorten kertoman mukaan luottamus rakentuu erityisesti siitä, että he kokevat tulleet välitetyiksi⁶. Nuorille tarjotaan kokonaisvaltaista tukea, keskittymällä yhden ongelman sijaan koko yksilön hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Nuoret saavat kiinnittyä omaan tahtiinsa Vamokseen.

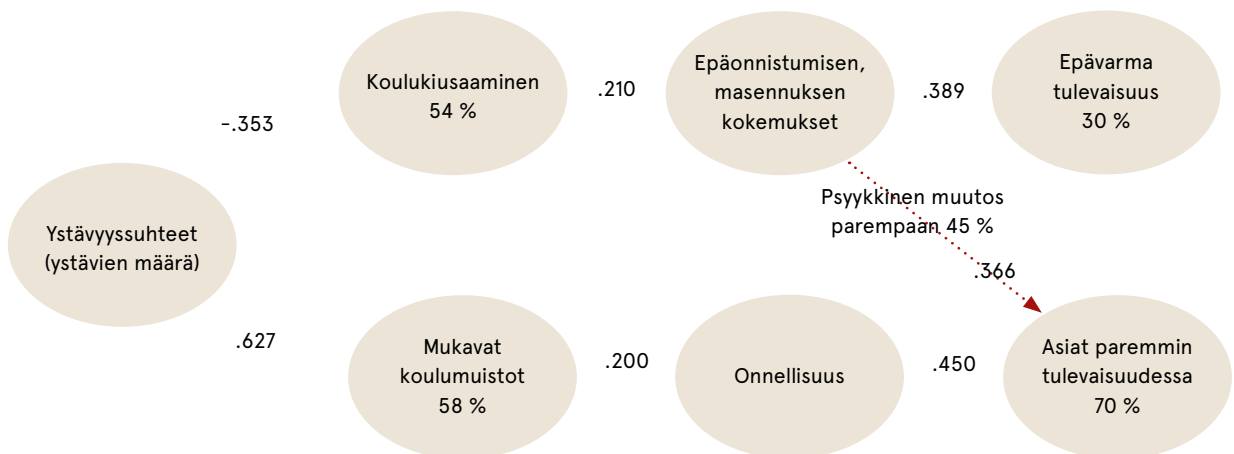
Vaikka moni tässäkin tutkimuksessa hyvinvoinnin ja positiivisen tulevaisuuden kanssa negatiivisesti

korreloinut asia, kuten yksinäisyys, masentuneisuus, luottamuksen puute, arvottomuus ja kouluun liittyvät ahdistavat kokemukset, olivat työntekijöiden tiedossa jo ennen tutkimusta, tarjosi määrällinen aineisto myös uusia havaintoja. *Ulkonäön ja painon merkitys nuorten ja erityisesti nuorten miesten hyvinvoinnille oli yllättävän suuri.* Kun ulkonäkö muuttui positiiviseen suuntaan, muuttui myös hyvinvointi. Näihin asioihin tulemme kehittämistoiminnassamme kiinnittämään erityistä huomiota.

Kuviossa 3 hahmotetaan edellä raportoitujen tulosten päälinjoja nostamalla nuorten vastauksista keskeisiä löydöksiä eri elämänvaiheilta, lapsuus-, nuoruus- ja nykyhetkestä sekä äskettäisistä hyvinvoinnin muutoskokemuksista ja tulevaisuusarvioista. Tarkastelu ei ole siis tilastollinen malli, vaan ajatusrakennelma kahdesta kehityskulusta.

Kaksi Vamos-nuorta kolmesta katsoo tulevaisuutensa suhteellisen luottavaisesti arvioiden asioiden

Kuvio 3.

Tutkimusaineiston valossa näyttää, että Vamoksen työntekijät ovat onnistuneet juuri siinä mitä he ovat koittaneet tehdä: tukea nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, omanarvontunteen ja tulevaisuususkon kasvua.

olevan tuolloin nykyhetkeä paremmin. Optimismi on luonnollisesti hyvä asia, mutta se kuitenkin yllättää kun ottaa huomioon monen nuoren ikävät muistot lapsuus- ja nuoruusajoilta. Keskeinen tekijä näyttää kiertyvän ihmissuhteiden ympärille, niin suhteessa aikuisiin, mutta erityisesti ikätovereihin. Koulukaisten ystävyyssuhteiden määrä korreloi voimakkaasti koulumuistoihin. Ystävien määrä heijastuu niin positiivisiin koulumuistoihin ($r=.63$) kuin käänteisesti kokemukseen koulukiusatuksi tulemiseen ($r=-.35$). Yksinäisyys ja muiden seuraan pääseminen koulussa erottelee myös myöhemmän elämän kokemuksia. Mukavat koulumuistot korreloivat nykyhetken onnellisuuden kanssa, joka taas siivittää näkemään tulevaisuuden positiivisena. Toisena ”kehityslinjana” näyttää olevan ketju koulukiusaamisen kohteeksi joutumisesta nykyhetken alakuloisuuteen ja tulevaisuuden näkemiseen epävarmassa valossa. Yksinäisyyden kokemukset eivät kuitenkaan säätelä nuorten myöhempää elämää deterministisesti, vaan useat nuoret ovat kokeneet muutoksia parempaan suuntaan mikä taas on yhteydessä positiiviseen tulevaisuuskuvaan. Ajatusrakennelma, asioiden väliset empiiriset yhteydet ja aiemmat tutkimustulokset hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä korostavat ihmissuhteiden, erityisesti luottamuksellisten suhteiden, merkitystä ihmisen hyvinvoinnille.

Tutkimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli haastatella tutkimukseen alun perin osallistuneet nuoret vuoden kuluttua uudestaan. Tämä osoittautui haastavaksi, koska Vamoksessa ei kerätä nuoren henkilötunnusta tai muita tunnistetietoja puhelinnumeroa lukuun ottamatta. Työntekijät arvioivat, että ilman merkittävää lisätyötä olisi tähän tutkimukseen

haastatelluista 120 nuoresta tavoitettu maksimisaan puolet. Tämä määrä ei olisi tutkimuksellisessa mielessä tarjonnut riittävästi ensimmäiseen kierrokseen verrattavaa aineistoa ja siksi tutkimus päätettiin toteuttaa yksikierroksisena. Osittain tämän tutkimuksen myötävaikutuksesta Vamoksessa käynnistettiin kehittämishanke, jonka tavoitteena on luoda sekä tilastointiin että vaikuttavuuden arviointiin soveltuva työkalu. Sen avulla tullaan jatkossa tuottamaan entistä laadukkaampaa laadullista aineistoa palvelujen kehittämisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen tueksi.

Vamoksen vaikuttavuuden näkökulmasta kiinnostavaa oli hyvinvoinnissa tapahtuneiden kokonaisvaltaisten muutosten lisäksi erityisesti se, kuinka vahva tulevaisuususko suurimmalla osalla nuorista oli. Vamoksessa on tietoisesti panostettu siihen, että työskentelyn alkuvaiheessa usein haaveettomat nuoret alkavat uskoa enemmän omiin mahdollisuuksiinsa ja näkevät tulevaisuuden paremmassa valossa. Silti suurin osa vastaajista suhtautui tulevaisuuteen optimistisemmin kuin työntekijät odottivat.

Tutkimusaineiston valossa näyttää, että Vamoksen työntekijät ovat onnistuneet juuri siinä mitä he ovat koittaneet tehdä: rakentaa luottamusta ja lisätä nuorten omanarvontunnetta. Sen myötä nuorten psyykinen hyvinvointi on parantunut ja tulevaisuus alkanut näyttämään valoisammalta. Onkin syytä pohtia, tarvitsevatko huono-osaiset nuoret pirstoutuneen, yliprofessionalisoituneen ja vastaanottokeskeisen palvelujärjestelmän sijaan myönteistä identiteettiä rakentavaa kunnioittavaa kohtaamista ja kokonaisvaltaista kanssakulkijutta.

Lähteet

.....

Alanen, Olli & Kotkavuori, Aapo: Välittämisen ammattilaiset. Vamoksen käsikirja etsivään nuorisotyöhön. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki.

.....

ARA 2013: *Asunnottomat 2012*. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Selvitys 1/2013. <http://www.ara.fi/download/noname/%7B491574C4-A0A1-4DD0-9A69-AC60B18BBB23%7D/24182>

.....

Diener & Diener-Biswas 2001: *Making the Best of a Bad Situation: Satisfaction in the Slums of Calcutta*. Social Indicators Research. September 2001, Volume 55, Issue 3.

.....

Kainulainen, Sakari. 2011. *Hyvinvointitutkimuksen kehityslinjat Suomessa*. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus. Helsinki.

.....

Kainulainen, Sakari & Saari, Juho & Häkkinen, Juho. 2013. *Kadulta asuntoon. Vaikutukset hyvinvoinnille*. Teoksessa Susanna Hyväri ja Sakari Kainulainen (toim.). Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 39. Helsinki. 49–71

.....

Lyubomirsky, Sonja 2009: *Kuinka onnelliseksi. Uusi tieteellinen lähestymistapa*. Basam Books. Helsinki.

.....

Martela, Frank 2012: *Caring Connections – Compassionate mutuality in the organizational life of a nursing home*. Aalto University publication series. Doctoral Dissertations 144/2012. Unigrafia Oy. Helsinki.

.....

.....

Myrskylä 2011: *Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Edita Publishing Oy. Helsinki.

.....

Notkola, Veijo & Pitkänen, Sari & Tuusa, Matti & Ala-Kauhala, Mika & Harkko, Jaakko & Korkeamäki, Johanna & Lehikoinen, Tuula & Lehtoranta, Pirjo & Puumalainen, Jouni & Ehrling, Leena & Hämäläinen, Juha & Kankaanpää, Eila & Rimpelä, Matti & Vornanen, Riitta 2013: *Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia?* Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Eduskunta. Helsinki.

.....

Puuronen, Anne 2014: *Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä*. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 144. Helsinki. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/etsivan_katse.pdf

.....

Seligman, Martin 2011: *Flourish. A New Understanding of Happiness and Well-Being – and How to Achieve Them*. Nicholas Brealey Publishing. London.

.....

THL 2013: *Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi 2004/2005–2013*. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf

.....

Liitteet

Liite 1 Taulukot

Taulukko 1

Koulutus	Perus- tai kansakoulu kesken	Perus- tai kansakoulu	Ammatillinen koulutus	Opistotasoinen koulutus	Akateeminen koulutus
Koulutus	47,4	58,3	24,3	2,6	3,5
Nainen	14,5 %	55,1 %	23,2 %	2,9 %	4,3 %
Mies	6,5 %	63,0 %	26,1 %	2,2 %	2,2 %

Taulukko 2

Asumismuoto kyselyhetkellä	Henk.	%
Tuettu asuminen	13	11,6
Omistusasunto	2	1,8
Vanhempien luona	29	25,9
Asunnottomana	10	8,9
Vuokra-asunto	58	51,8
Total	112	100,0
Puuttuva tieto	8	
Yhteensä	120	

Taulukko 3

Elämäkokemukset ja elämäntilanne	Kyllä	Nainen %	Mies %	Sig.
Oletko ollut huostaantotettuna?	21,7	16,0	27,7	
Oletko elämäsi aikana ollut naimisissa tai pysyvässä parisuhteessa?	43,7	42,3	45,8	
Onko sinulla omia lapsia?	7,6	9,9	4,3	
Injektio_psyykelaakitys	3,6	1,4	7,0	
Oletko ollut lastensuojelun asiakkaana?	28,7	23,2	37,0	
Oletko saanut tuomion?	14,7	24,3	0,0	.000
Oletko ollut päihdehoidossa?	16,4	12,9	21,7	

Taulukko 4

Lapsuusaika	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Ei samaa, ei eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Total
Vanhempani huolehtivat minusta hyvin kun olin lapsi	7,7	19,7	8,5	28,2	35,9	100,0
Minulla oli ystäviä kun olin lapsi (kansa- ja peruskoulu)	6,0	11,1	5,1	23,9	53,8	100,0
Minulla on mukavia muistoja koulu- ja opiskelua ajoilta	13,7	17,9	10,3	29,1	29,1	100,0
Opiskelu kiinnosti minua	9,6	18,3	15,7	29,6	27,0	100,0
Opetustavat sopivat minulle	12,9	19,0	28,4	29,3	10,3	100,0
Sain kavereita koulussa	9,4	12,0	12,0	38,5	28,2	100,0
Opettajat kohtelivat minua reilusti	7,8	12,1	30,2	32,8	17,2	100,0
Minulla oli vaikeuksia koulussa (esim. oppimisvaikeuksia, keskittymisvaikeuksia)	21,4	10,3	8,5	32,5	27,4	100,0
Sain apua vaikeuksiini	9,8	25,9	31,3	22,3	10,7	100,0
Minua kiusattiin koulussa	22,6	12,2	10,4	24,3	30,4	100,0
Sain apua koulukiusatuksi joutuessani	38,9	13,0	35,2	9,3	3,7	100,0
Kiusasin itse koulussa muita	43,5	13,0	20,9	18,3	4,3	100,0

Taulukko 5

Kokemus psykiatrisesta hoidosta	En ole	1–2 krt	3–5 krt	6–10 krt	Yli 10 krt
Oletko ollut psykiatrisessa hoidossa/laitoksessa?	47,4	21,9	9,6	6,1	14,9
Nainen	58,2 %	20,9 %	4,5 %	3,0 %	13,4 %
Mies	31,9 %	23,4 %	17,0 %	10,6 %	17,0 %

Taulukko 6

Asunnottomuuskokemukset	En ole	Alle 6 kk	Alle vuosi	1–2 vuotta	3–5 vuotta	6–10 vuotta
Oletko ollut asunnottomana viimeisen kymmenen vuoden aikana?	73,7	11,9	5,9	3,4	4,2	0,8
Nainen	77,1 %	11,4 %	4,3 %	4,3 %	2,9 %	0,0 %
Mies	66,8 %	12,5 %	8,3 %	2,1 %	6,3 %	2,1 %

Taulukko 7

Kokemus muutoksista edeltävän 6 kuukauden aikana	Huonontunut selvästi	Huonontunut vähän	Pysynyt ennallaan	Parantunut vähän	Parantunut selvästi
Elämä yleensä	6,8	8,5	24,6	37,3	22,9
Elämänhallinta (suhteessa päihteisiin ja lääkkeisiin)	,9	6,9	50,9	22,4	19,0
Onnellisuus	4,3	9,5	31,9	37,9	16,4
Henkinen terveys (mielenterveys)	6,0	8,5	40,2	29,9	15,4
Fyysinen terveys	0	14,5	47,9	26,5	11,1
Turvallisuudentunne	,9	11,1	52,1	26,5	9,4
Taloudellinen tilanne	7,6	14,4	52,5	17,8	7,6
Sosiaalityöntekijän toiminta	2,6	6,1	67,5	15,8	7,9
Poliisin toimintaan	2,7	5,4	82,0	5,4	4,5
Suhteet perheeseen ja sukulaisiin	2,6	17,2	49,1	21,6	9,5
Suhteet ystäviin ja kavereihin	1,7	17,9	53,0	19,7	7,7
Sukupuolielämä	1,7	7,7	69,2	10,3	11,1
Ulkonäkö	2,5	11,0	58,5	22,0	5,9
Paino	7,8	21,6	45,7	19,0	6,0
Asuminen	2,5	10,1	57,1	18,5	11,8
Itsetunto ja -kunnioitus	3,4	12,1	45,7	27,6	11,2
Ajankäyttö ja mielekäs tekeminen	2,5	15,1	42,9	26,9	12,6
Yksikön henkilökunta		1,0	61,6	24,2	13,1
Suun terveys	3,4	13,6	55,9	16,9	10,2

Taulukko 8

Tyytyväisyys elämäntilanteeseen	En lainkaan	Melko tyytymätön	Aika tyytyväinen	Enimmäkseen tyytyväinen	Täysin tyytyväinen
Elämä yleensä	2,5	27,1	40,7	23,7	5,9
Elämänhallinta (suhteessa päihteisiin ja lääkkeisiin)	3,5	14,8	23,5	22,6	35,7
Onnellisuus	6,8	23,1	35,0	24,8	10,3
Henkinen terveys (mielenterveys)	5,9	23,5	30,3	23,5	16,8
Fyysinen terveys	,9	23,9	28,2	31,6	15,4
Turvallisuuden tunne	2,6	12,0	29,1	34,2	22,2
Taloudellinen tilanne	15,3	31,4	32,2	15,3	5,9
Sosiaalityöntekijän toiminta	7,1	16,8	27,4	34,5	14,2
Poliisin toiminta	5,0	9,9	40,6	28,7	15,8
Suhteet perheeseen ja sukulaisiin	6,8	14,5	29,1	27,4	22,2
Suhteet ystäviin ja kavereihin	6,1	15,7	27,8	27,0	23,5
Sukupuolielämä	6,2	20,4	29,2	30,1	14,2
Ulkonäkö	6,0	16,2	36,8	29,9	11,1
Paino	13,7	28,2	24,8	24,8	8,5
Asuminen	10,1	16,8	26,1	27,7	19,3
Itsetunto ja -kunnioitus	8,5	26,5	26,5	22,2	16,2
Ajankäyttö ja mielekäs tekeminen	4,2	30,5	26,3	22,9	16,1
Yksikön henkilökunta	1,0	2,9	9,6	26,9	59,6
Suun terveys	8,7	18,3	28,8	31,7	12,5

Taulukko 9

Arvio avun ja tuen saannista	Ei koske minua	En hakisi apua	En saisi tukea	Saisin vähän tukea	Saisin jonkin verran tukea	Saisin paljon tukea
Perheeltä ja sukulaisilta	,9	4,3	5,1	23,9	25,6	40,2
Ystäviltä ja kavereilta	3,4	3,4	5,2	20,7	32,8	34,5
Puolisolta /Kumppanilta	46,9	2,7	4,4	10,6	15,9	19,5

Palveleva puhelin, neuvontapuhelin	39,3	24,1	3,6	17,0	11,6	4,5
Leipäjonot, ruokapankit, vaatejakelu	43,2	14,4	5,4	16,2	16,2	4,5
Diakoniatyöstä/seurakunnalta	44,5	20,9	4,5	15,5	7,3	7,3
Helsingin Diakonissalaitokselta /henkilökunnalta	17,7	3,5	,9	15,0	35,4	27,4
Helsingin Diakonissalaitokselta t2	63,1	11,7	3,6	9,0	8,1	4,5
Helsingin Diakonissalaitokselta 3/yhteisöpalvelut	63,1	21,6	0	8,1	3,6	3,6

Vamos etsivältä työltä	31,8	2,7	2,7	11,8	28,2	22,7
Starttityöpajalta	46,8	9,2	2,8	15,6	19,3	6,4
Toimintakeskuksesta	48,6	8,3	,9	17,4	12,8	11,9
Vamos Työ	88,0	0,0	0,0	0,0	5,6	6,5
Espoon toimintakeskus	86,2	2,8	,9	4,6	4,6	,9

Poliisilta	34,8	24,1	3,6	19,6	15,2	2,7
Kaupungin sosiaalitoimelta	6,1	7,0	7,0	34,8	35,7	9,6
Kaupungin terveystoimilta	3,5	5,2	1,7	37,4	39,1	13,0
Terveystoimilta	7,0	6,1	4,3	35,7	39,1	7,8
Psykiatriselta poliklinikalta	21,1	7,0	7,0	18,4	28,9	17,5
Päihdehuollosta	57,4	9,6	,9	11,3	14,8	6,1
Sairaala	24,7	6,5	3,2	28,0	24,7	12,9

Taulukko 10

Päihteiden käyttö edeltäneen viikon aikana	En lainkaan	Kerran viikossa	Useita kertoja viikossa	Päivittäin
Alkoholi	56,5	27,8	12,2	3,5
Huumeet1 / kannabis	85,6	5,4	7,2	1,8
Huumeet2 / amfetamiini	98,2	0	,9	,9
Huumeet3 / opiaatit	97,2	0	1,8	,9
Huumeet4 / suonensisäinen käyttö	98,2	0	,9	,9
Lääkkeet päihtymistarkoituksessa	94,5	2,7	1,8	,9
Korvikkeet	95,4	0	,9	3,7
Tupakka	44,1	2,7	11,7	41,4
Psykenlääkkeet	62,8	0	3,5	33,6
Korvaushoitolääkitys	98,2	0	0	1,8
Somaattisen sairauden hoitoon tarkoitetut lääkkeet	90,1	1,8	1,8	6,3

Taulukko 11

Arvio elämäntilanteesta ja suhteesta muihin ihmisiin ja toimijoihin	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Ei samaa, ei eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
En tekisi mitään toisin, jos voisin elää elämäni uudestaan	33,1	35,6	5,1	14,4	11,9
Tulevaisuudessa asiiani ovat paremmin	1,7	11,1	15,4	45,3	26,5
Pystyn vähentämään päihteiden väärinkäyttöä	3,1	1,0	44,3	17,5	34,0
Pystyn lopettamaan päihteiden väärinkäytön	5,2	4,2	42,7	16,7	31,3
Olen tässä tilanteessa omien valintojeni takia	6,1	23,7	9,6	30,7	29,8
Olen tässä tilanteessa hyväksikäytön takia tai muiden ihmisten laiminlyöntien takia	45,7	10,3	16,4	23,3	4,3
Olen tässä tilanteessa yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuden takia	32,5	12,8	21,4	24,8	8,5
Tunnen olevani huono-osainen	18,3	18,3	31,3	25,2	7,0
Ystävät ja kaverit arvostavat minua	2,6	12,3	19,3	36,0	29,8
Perheeni ja sukulaiseni arvostavat minua	8,6	14,7	15,5	38,8	22,4
Ihmiset yleensä arvostavat minua	8,5	13,7	36,8	33,3	7,7
Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilökunta kohtelee minua reilusti	4,3	14,8	19,1	45,2	16,5
Poliisit kohtelevat minua reilusti	8,9	6,3	45,5	21,4	17,9
Uskonto on tärkeä asia elämässäni	62,6	8,7	10,4	7,8	10,4
Mielekäs tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni	2,6	3,5	7,8	25,2	60,9
Työn tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni	6,0	13,8	15,5	31,0	33,6
Tunnen itseni yksinäiseksi	15,3	18,6	10,2	36,4	19,5
Tunnen itseni epäonnistuneeksi	11,0	16,1	16,1	39,8	16,9
Tunnen itseni masentuneeksi	18,8	17,9	13,7	30,8	18,8
Tunnen itseni vihaiseksi (ns. vittuuntuneeksi)	19,7	15,4	23,1	29,1	12,8
Tunnen itseni sairaaksi	32,5	14,5	21,4	23,9	7,7
Minuun voi luottaa	0	3,4	7,7	33,3	55,6
Voin luottaa ystäviini ja kavereihini	2,6	4,3	26,7	37,1	29,3
Voin luottaa oman yksikköni henkilökuntaan		,9	8,7	36,5	53,9
Voin luottaa muihin ihmisiin	5,2	22,4	31,9	30,2	10,3
Voin luottaa viranomaisiin	7,8	14,7	26,7	37,9	12,9
Pystyn huolehtimaan laskuistani	7,8	13,8	13,8	31,0	33,6
Pystyn huolehtimaan asunnostani	4,3	6,1	13,9	32,2	43,5
Pystyn pitämään antamani lupaukset	,9	6,0	13,7	41,9	37,6
Pystyn huolehtimaan omasta terveydestäni	2,6	13,7	25,6	26,5	31,6
Tunnen olevani osa jotakin yhteisöä (esim. kaveripiiri, puolue, järjestö, KTA)	19,8	9,5	18,1	28,4	24,1
Yhteisö antaa minulle mielekästä tekemistä	11,7	9,0	24,3	28,8	26,1

Taulukko 12

Arvio puolen vuoden päähän ajoittuvista tulevaisuusvaihtoehtoista	En	Ehkä	Kyllä
Asun omassa asunnossa	19,5	16,1	64,4
Nykyistä paremmassa fyysisessä kunnossa	16,1	39,8	44,1
Nykyistä paremmassa henkisessä kunnossa	11,8	47,9	40,3
Aikuiskoulutuksessa	33,9	47,5	18,6
Tuetussa työssä	33,1	58,5	8,5
Ns. pimeissä töissä	80,7	19,3	0
Palkkatyössä	25,4	57,6	16,9
Ystävien parissa	8,5	33,3	58,1
Harrastuksessa	12,6	44,5	42,9
Parisuhteessa	21,7	51,3	27,0
Koulutuksessa	25,7	54,9	19,5
Asun tukiasunnossa	71,7	17,7	10,6
Asun vanhempien kanssa	75,7	14,8	9,6

Liite 2 Kyselylomake

VAMOKSEN VAIKUTTAVUUSTUTKIMUS KYSELYLOMAKE

11) Vamos
 Yksikkö (yks.nro): 11
 Haastattelija:
 Asukkaan tunnistus:
 Päivämäärä:
 Haastattelukerta:
 Kysely suoritettu Haastattelu Itsenäisesti täyttäen

Tilannekysymykset, joilla haetaan hyvinvoinnin ulottuvuuksia ja sitä selittäviä tekijöitä

Kun ajattelet elämäsi viimeisen kuukauden aikana, kuinka tyytyväinen olet omaan elämässäsi ollut seuraaviin asioihin?

	En lainkaan	Melko tyytymätön	Aika tyytyväinen	Enimmäkseen tyytyväinen	Täysin
Elämä yleensä	☐	☐	☐	☐	☐
Elämäntilanne (suhteessa päihteisiin ja lääkkeisiin)	☐	☐	☐	☐	☐
Onnellisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Henkinen terveys (mielenterveys)	☐	☐	☐	☐	☐
Fyysinen terveys	☐	☐	☐	☐	☐
Turvallisuuden tunne	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalityöntekijän toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisin toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet perheeseen ja sukulaisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet ystäviin ja kavereihin	☐	☐	☐	☐	☐
Sukupuolielämä	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkonäkö	☐	☐	☐	☐	☐
Paino	☐	☐	☐	☐	☐
Asuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Itsetunto ja -kunnioitus	☐	☐	☐	☐	☐

Ajankäyttö ja mielekäs tekeminen

Yksikön henkilökunta (Vamos)

Suun terveys

Tukiverkostokysymykset, jotka mittaavat ihmisten tukiverkostojen laajuutta eri elämäntilanteissa

Ihmiset saavat tukea elämänsä ongelmiin eri tahoilta. Uskoisitko saavasi tukea seuraavilta tahoilta

	Ei koske minua	En hakisi apua	En saisi tukea	Saisin vähän tukea	Saisin jonkin verran tukea	Saisin paljon tukea
Helsingin Diakonissalaitokselta/yksikön henkilökunnalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingin Diakonissalaitokselta 2/kansalais toiminta-areena, erityispäiväkeskukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingin Diakonissalaitokselta 3/sielunhoito, papit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisilta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaupungin sosiaalitoimelta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaupungin terveyspalveluilta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kansalaisjärjestöltä 1/paiveleva puhelin, neuvontapuhelin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kansalaisjärjestöltä 2/leipäjonot, ruokapankit, vaatejakelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diakoniatyöstä/seurakunnalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perheeltä ja sukulaisilta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävilä ja kavereilta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puolisolta/Kumppanilta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vamos etsivältä työltä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Starttityöpajalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakeskuksesta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terveyskeskuksesta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Psykiatriselta poliklinikalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Päihdehuollosta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

RAY-TUKI
 VIRANOMAINEN
 VIRANOMAINEN
 VIRANOMAINEN
 RAY-TUKI
 RAY-TUKI
 KIRKKO
 SUKULAISET
 KÄVERIYHTYESO
 LAHIYHTYESO

Sairaalaista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vamos Työ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Espoon toimintakeskus	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Muutoskysymykset, jotka mittaavat kuntoutuksen onnistuneisuutta ja myönteisiä siirtymiä

	Huonontunut selvästi	Huonontunut vähän	Ei muutosta	Parantunut vähän	Parantunut paljon
Elämä yleensä	☐	☐	☐	☐	☐
Elämänhallinta (suhteessa päihteisiin ja lääkkeisiin)	☐	☐	☐	☐	☐
Onnellisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Henkinen terveys (mielenterveys)	☐	☐	☐	☐	☐
Fyysinen terveys	☐	☐	☐	☐	☐
Turvallisuudentunne	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalitoimintakäytön toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisin toimintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet perheeseen ja sukulaisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet ystäviin ja kavereihin	☐	☐	☐	☐	☐
Sukupuolielämä	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkonäkö	☐	☐	☐	☐	☐
Paino	☐	☐	☐	☐	☐
Asuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Itsetunto ja -kunnioitus	☐	☐	☐	☐	☐
Ajankäyttö ja mielekäs tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Yksikön henkilökunta (Vamos)	☐	☐	☐	☐	☐
Suun terveys	☐	☐	☐	☐	☐

Päihde ja huumeekysymykset sekä lääkityskysymykset

Kun ajattelet elämäsi viimeisen 6 kuukauden aikana, ovatko seuraavat asiat parantuneet tai huonontuneet aikaisempaan nähden?

Useimmat X:n asiakkaat käyttävät päihteitä ja lääkkeitä. Oletko sinä viimeisen viikon

	(seitsemän päivän) aikana itse käyttänyt?			
	En lainkaan	Kerran viikossa	Useita kertoja viikossa	Päivittäin
Alkoholi	☐	☐	☐	☐
Huumeet1 / kannabis	☐	☐	☐	☐
Huumeet2 / amfetamiini	☐	☐	☐	☐
Huumeet3 / oipaatit	☐	☐	☐	☐
Huumeet4 / suonensisäinen käyttö	☐	☐	☐	☐
Lääkkeet päihtymistarkoituksessa	☐	☐	☐	☐
Korvikkeet	☐	☐	☐	☐
Tupakka	☐	☐	☐	☐
Psykylliset lääkkeet	☐	☐	☐	☐
Korvaushoitolääkitys	☐	☐	☐	☐
Somaattisen sairauden hoitoon tarkoitetut lääkkeet	☐	☐	☐	☐

Tulevaisuus- ja kuntoutumiskysymykset

	En	Ehkä	Kyllä
Asun omassa asunnossa	☐	☐	☐
Nykyistä paremmassa fyysisessä kunnossa	☐	☐	☐
Nykyistä paremmassa henkisessä kunnossa	☐	☐	☐
Aikuskoulutuksessa	☐	☐	☐
Tuetussa työssä	☐	☐	☐
Ns. pimeissä töissä	☐	☐	☐
Palkkatyössä	☐	☐	☐
Ystävien parissa	☐	☐	☐
Harrastuksessa	☐	☐	☐
Parisuhteessa	☐	☐	☐
Elinajan odote/kuinka monta vuotta uskot vielä eläväsi?	<input type="text" value=""/>	Vuotta	
Koulutuksessa	☐	☐	☐
Asun tukiasunnossa	☐	☐	☐

Toiminnan tavoitteena on asunnottomuuskierteen katkaiseminen ja asumisen pysyvyys. Kun ajattelet puoli vuotta eteenpäin, luuletko olevasi?

Mieliopidekysymykset	Seuraavissa kysymyksissä kysytään sinun mielipiteitäsi eri asioista tällä hetkellä				
	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Ei samaa, ei eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Asun vanhempien kanssa	☐	☐	☐		
En tekisi mitään toisin, jos voisin elää elämäni uudestaan	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudessa asiani ovat paremmin	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn vähentämään päihteiden väärinkäyttöä	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn lopettamaan päihteiden väärinkäytön	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tässä tilanteessa omien valintojeni takia	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tässä tilanteessa hyväksikäytön takia tai muiden ihmisten laiminlyöntien takia?	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tässä tilanteessa yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuden takia	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen olevani huono-osainen	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävät ja kaverit arvostavat minua	☐	☐	☐	☐	☐
Perheeni ja sukulaiseni arvostavat minua	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmiset yleensä arvostavat minua	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilökunta kohtelee minua reilusti	☐	☐	☐	☐	☐
Polisiit kohtelevat minua reilusti	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani huolehtivat minusta hyvin kun olin lapsi	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla oli ystäviä kun olin lapsi (kansa- ja peruskoulu)	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on mukavia muistoja koulu- ja opiskelua ajoilta	☐	☐	☐	☐	☐
Uskonto on tärkeä asia elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐

Mielekäs tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐
Työn tekeminen on minulle tärkeä asia elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni yksinäiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni epäonnistuneeksi	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni masentuneeksi	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni vihaiseksi (ns. vittuuntuneeksi)	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen itseni sairaaksi	☐	☐	☐	☐	☐
Minuun voi luottaa	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa ystäviini ja kavereihini	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa oman yksikköni henkilökuntaan	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa muihin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa viranomaisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn huolehtimaan laskuistani	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn huolehtimaan asunnostani	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn pitämään antamani lupaukset	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn huolehtimaan omasta terveydestäni	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen olevani osa jotakin yhteisöä (esim. kaveripiiri, puolue, järjestö, KTA)	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisö antaa minulle mielekästä tekemistä	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu kiinnosti minua	☐	☐	☐	☐	☐
Opetustavat sopivat minulle	☐	☐	☐	☐	☐
Sain kavereita koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat kohtelivat minua reilusti	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla oli vaikeuksia koulussa (esim. oppimisvaikeuksia, keskittymisvaikeuksia)	☐	☐	☐	☐	☐
Sain apua vaikeuksiini	☐	☐	☐	☐	☐

Minua kiusattiin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐	
Sain apua koulukiusatuksi joutuessani	☐	☐	☐	☐	☐	
Kiusasin itse koulussa muita	☐	☐	☐	☐	☐	
Kokemuksiani koulunkäynnistä (esim. mitä tukea olisin tarvinnut koulussa menestymiseen/sen loppuun käymiseen)?	<input type="text"/>					
Taustakysymykset (TYÖNTEKIJÄ TÄYTTÄÄ/ASTAN perustietolehti)						
Syntymävuosi	<input type="text"/>					
Sukupuoli	☐ Nainen	☐ Mies				
Koulutus	☐ Perus- tai kansakoulu kesken	☐ Perus- tai kansakoulu	☐ Ammatillinen koulutus			
	☐ Opistotasoinen koulutus	☐ Akateeminen koulutus				
Parisuhde	☐ Naimisissa	☐ Avoliitossa	☐ Seurustelu	☐ Ei ole		
Kieli	☐ Suomi	☐ Muu				
Oletko ollut huostaan otettuna?	☐ Kyllä	☐ En				
Oletko elämäsi aikana ollut naimisissa tai pysyvässä parisuhteessa?	☐ Kyllä	☐ En				
Onko sinulla omia lapsia?	☐ Kyllä	☐ Ei				
Oletko ollut asunnottomana viimeisen kymmenen vuoden aikana?	☐ En ole	☐ Alle 6kk	☐ Alle 1 vuosi	☐ 1-2 vuotta	☐ 3-5 vuotta	☐ 6-10 vuotta
Asumismuoto tällä hetkellä	☐ Tuettu asuminen	☐ Tehostetusti tuettu asuminen	☐ Palveluasuminen			
Pääasiallinen tulonlähde (valitse korkeintaan kaksi)	☐ Palkka	☐ Eläke	☐ Työttömyyskorvaus	☐ Sairauspäiväraha	☐ Vammaisetu	
	☐ Toimeentulotuki					
	☐ Ruokapankit yms.	☐ Muu				
Oletko ollut vankilassa?	☐ En	☐ Omaisuusrikos	☐ Väkivaltarikos	☐ Henkirikos	☐ Huumausainerikos	☐ Muu
Oletko ollut psykiatrisessa hoidossa/laitoksessa?	☐ En	☐ 1-2 krt	☐ 3-5 krt	☐ 6-10 krt	☐ Yli 10 krt	
Haastateltavan suhtautuminen haastatteluun	☐ Varauksellinen	☐ Neutraali	☐ Myönteinen			
Injektio-psykkelääkitys	☐ Kyllä	☐ Ei				
Oletko ollut lastensuojelun asiakkaana?	☐ Kyllä	☐ Ei				
Mistä olet ohjautunut Vamokseen?	☐ kaverin kautta	☐ Sosiaalityöntekijän ohjaamana				

	☐ Seurakunnan työntekijän ohjaamana	☐ koulun/oppilaitoksen ohjaamana	☐ Esite tai internet	☐ Vanhempien kautta	☐ Muu, mikä?
Asiakassuhteen kesto Vamoksessa	<input type="text"/>				
Asumismuoto tällä hetkellä	☐ alle 4 kk	☐ alle 1 vuosi	☐ 1-3 vuotta	☐ 3-5 vuotta	☐ 5-10 vuotta
Oletko saanut tuomion?	☐ Tuettu asuminen	☐ Omistusasunto	☐ Vanhempien luona		
Oletko ollut päihdehoidossa	☐ Asunnottomana	☐ Vuokra-asunto			
	☐ Kyllä	☐ Ei			
	☐ Kyllä	☐ Ei			

